

**ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ & ΜΕΣΩΝ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ**

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ»**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΜΕΣΑ

**Θέμα διατριβής: Η παράνομη δημοσιογραφική έρευνα
στη νεότερη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου
των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**

Λύρας-Χατζής Κωνσταντίνος

(Α.Μ: 9983201737009)

*Διπλωματική εργασία που κατατίθεται ως μέρος των απαιτήσεων του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Επικοινωνία και τα
Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης*

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσεβάς Αθανάσιος

ΑΘΗΝΑ, Αύγουστος 2019

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
----------------------	----------

<u>ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ</u>: ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΛΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ) – Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ	7
---	----------

1.1 Ο σκοπός της ΕΣΔΑ και ο ρόλος του Δικαστηρίου.....	7
1.2 Η προστασία της ελευθερίας της έκφρασης στην ΕΣΔΑ – Το άρθρο 10 της Σύμβασης	8
1.2.1 Περιεχόμενο.....	8
1.2.2 Περιορισμοί – Το τεστ τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ .	13
1.3 Η ελευθερία του τύπου στην ΕΣΔΑ	15
1.3.1 Η κατοχύρωση από το Δικαστήριο και η ιδιαίτερη θέση του τύπου...	15
1.3.2 Το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία	17
1.3.3 Το δημοσιογραφικό απόρρητο	19
1.3.4 Το ζήτημα της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας.....	22
1.3.5 Περιορισμοί – Η εξάρτηση της προστασίας του άρθρου 10 από «καθήκοντα και ευθύνες»	24

<u>ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ</u>: Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΑ	27
--	-----------

2.1 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8 ΕΣΔΑ)	27
---	-----------

2.1.1 Απόφαση Von Hannover κατά Γερμανίας	28
2.1.2 Απόφαση Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας	33
2.1.3 Απόφαση Axel Springer AG κατά Γερμανίας.....	36
2.1.4 Απόφαση Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας	39
2.2 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη προστασίας του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής	43
2.2.1 Απόφαση Pinto Coelho κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2)	44
2.2.2 Απόφαση Bédat κατά Ελβετίας.....	46
2.3 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης απόρρητων ή εμπιστευτικών πληροφοριών	50
2.3.1 Απόφαση Dammann κατά Ελβετίας.....	51
2.3.2 Απόφαση Stoll κατά Ελβετίας	53
2.4 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης της δημόσιας τάξης.....	56
2.4.1 Απόφαση Pentikäinen κατά Φινλανδίας	57
2.4.2 Απόφαση Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας.....	60
<u>ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ</u>: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	63
3.1 Το κριτήριο της συμβολής του δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος	63
3.2 Η σύγκρουση του καθήκοντος ενημέρωσης του κοινού με την ανάγκη διασφάλισης της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και ο εγγενής κίνδυνος επηρεασμού των ποινικών διαδικασιών	64
3.3 Η εξειδίκευση των «καθηκόντων και ευθυνών» των δημοσιογράφων στο πλαίσιο του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ	64

3.4 Η διαφοροποίηση των εξεταζόμενων από το ΕΛΔΑ κριτηρίων κατά την αξιολόγηση των επιβληθέντων από τις εθνικές αρχές περιορισμών επί της ελευθερίας του τύπου.....	67
3.5 Ο συσχετισμός του εύρους των περιορισμών της ελευθερίας του τύπου με τη φύση και την ένταση της προσβολής του εκάστοτε αντικρουόμενου προς αυτή έννομου αγαθού	68
3.6 Η εκτίμηση της επιβληθείσας στο δημοσιογράφο ποινής και η ενδεχόμενη αποτρεπτική επίδρασή της επί της ελευθερίας της έκφρασης.....	70
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	71
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έννοια της έρευνας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το επάγγελμα της δημοσιογραφίας. Όντας μια πολύπλοκη διαδικασία, που ξεκινά με τον εντοπισμό ενός γεγονότος και περιλαμβάνει τη συλλογή πληροφοριών, την επαλήθευσή τους, την επιλογή και τέλος τη σύνθεσή τους σε ένα πλήρες εννοιολογικό σύνολο¹, η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί αναγκαίο προαπαιτούμενο όσον αφορά στην ορθή ενημέρωση του κοινού και προϋποθέτει ακώλυτη κατ' αρχήν πρόσβαση στην πηγή των πληροφοριών. Αναμφισβήτητα, λοιπόν, η δημοσιογραφική έρευνα αποτελεί στοιχείο θεμελιώδους σημασίας για τη λειτουργία του τύπου και γενικότερα των Μ.Μ.Ε².

Στο πλαίσιο της συνεχούς εξέλιξης του δημοσιογραφικού επαγγέλματος και της υιοθέτησης νέων τεχνολογικών μέσων στην προσπάθεια ανεύρεσης της πληροφορίας, δημιουργήθηκε ένα νέο είδος δημοσιογραφικής έρευνας, το οποίο αποκαλείται ερευνητική δημοσιογραφία. Η διαφορά του νέου αυτού τύπου δημοσιογραφικής έρευνας, που πρωτοεμφανίστηκε στις ΗΠΑ υπό την επίδραση του σκανδάλου Watergate το 1972, από την παραδοσιακή της μορφή εντοπίζεται κυρίως στον επιδιωκόμενο από τη δημοσίευση σκοπό, καθώς στην περίπτωση της ερευνητικής δημοσιογραφίας η αξιοποίηση δημοσιογραφικού δυναμικού και τεχνολογικών μέσων αποσκοπεί στην ανάδειξη ειδήσεων που εξυπηρετούν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον και όχι απλώς το γενικότερο ενδιαφέρον του κοινού για πληροφόρηση, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της παραδοσιακής δημοσιογραφικής έρευνας³. Εκ φύσεως, συνεπώς, η ερευνητική δημοσιογραφία εγκυμονεί κινδύνους, καθώς δύναται να παραβιάσει τα νομοθετικώς κατοχυρωμένα όρια που τίθενται για την προστασία θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων, όπως αυτού της προσωπικότητας, αλλά και ορισμένων δημόσιας φύσης έννομων αγαθών, όπως η διατήρηση της δημόσιας τάξης ή η διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής αρχής.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να αναδείξει τα όρια της δημοσιογραφικής έρευνας, όπως αυτά διαμορφώνονται μέσα από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ, Δικαστήριο) και τα κριτήρια που

---

¹ *Καράκωστας Ι.*, Το δίκαιο των ΜΜΕ, 2012, σελ. 185.

² *Βούλγαρη Κ.*, Το δικαίωμα της δημοσιογραφικής έρευνας. Σκιαγράφηση του περιεχομένου του και οριοθέτησή του σε σχέση με το δικαίωμα της προσωπικότητας, ΔιΜΕΕ 3/2007, σελ. 359.

³ *Καράκωστας Ι.*, όπ. π., υποσ. 1, σελ. 186.

αυτό υιοθετεί στο πλαίσιο της αξιολόγησης των επεμβάσεων των κρατών-μελών στην ελευθερία του τύπου. Στο πρώτο μέρος θα παρουσιαστεί συνοπτικά το περιεχόμενο της ελευθερίας της έκφρασης, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ, Σύμβαση). Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ελευθερία του τύπου και στα ζητήματα που άπτονται της εντασσόμενης στο προστατευτικό πεδίο αυτής δημοσιογραφικής έρευνας. Στο δεύτερο μέρος θα αναλυθούν οι σημαντικότερες αποφάσεις του ΕΔΔΑ από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα σχετικά με το ζήτημα της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας και θα αναδειχθούν τα κριτήρια που συνεκτιμά το Δικαστήριο ανά υπόθεση. Τέλος, στο τρίτο μέρος θα επιχειρηθεί μια σύντομη ανάλυση των κριτηρίων αυτών που λαμβάνει υπόψη του το Δικαστήριο στο πλαίσιο της συλλογιστικής του.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Αθανάσιο Τσεβά για την καθοδήγηση και την πολύτιμη βοήθειά του προκειμένου να ολοκληρώσω την παρούσα διπλωματική μου εργασία.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΛΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ) – Η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1.1 Ο σκοπός της ΕΣΔΑ και ο ρόλος του Δικαστηρίου

Η ΕΣΔΑ είναι μια διεθνής σύμβαση συνταχθείσα εντός του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία υιοθετήθηκε το 1950 και τέθηκε σε εφαρμογή το 1953. Περιλαμβάνει ένα βασικό κατάλογο ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σκοπός της είναι μέσα από τις προβλέψεις των επιμέρους άρθρων αλλά και των πρόσθετων πρωτοκόλλων της να εξασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας επί αυτών⁴. Συνεπώς, τα 47 κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, έχοντας όλα υπογράψει τη Σύμβαση, δεσμεύονται από το περιεχόμενό της και καλούνται να νομοθετούν και να λαμβάνουν διοικητικά μέτρα συμμορφούμενα με τις προβλέψεις της.

Το ΕΔΔΑ διαδραματίζει το ρόλο του εγγυητή της Σύμβασης, καθώς επιβλέπει την εναρμόνιση των εσωτερικών ρυθμίσεων κάθε κράτους-μέλους με τις διατάξεις της. Ενόψει, μάλιστα, της δυνατότητας ατομικής προσφυγής πολιτών των κρατών-μελών ενώπιόν του⁵, το Δικαστήριο εκδίδει νομικά δεσμευτικές για αυτά αποφάσεις σε περιπτώσεις όπου διαπιστώνεται παραβίαση διάταξης της Σύμβασης εκ μέρους τους. Δεδομένης, όμως, της ιδιότητας του ΕΔΔΑ ως υπερεθνικού οργάνου, της διαφορετικότητας των έννομων τάξεων και των ιδιαίτερων αναγκών και χαρακτηριστικών της κοινωνίας εκάστοτε κράτους-μέλους, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στις εθνικές αρχές ένα βαθμό ευελιξίας στο πλαίσιο της αξιολόγησης των ενεργειών τους όσον αφορά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει από τη Σύμβαση⁶. Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο καταλείπει ένα περιθώριο εκτίμησης

---

⁴ *McGoldrick D.*, A Defence of the Margin of Appreciation and an Argument for its Application by the Human Rights Committee, ICQL 65/2016, σελ. 36-37.

⁵ Άρθρο 34 της ΕΣΔΑ.

⁶ *Gerards J.*, Margin of Appreciation and Incrementalism in the Case Law of the European Court of Human Rights, Human Rights Law Review 18/2018, σελ. 498-499, *McGoldrick D.*, όπ. π., υποσ. 4, σελ. 25.

(margin of appreciation) στις εθνικές αρχές των κρατών-μελών σχετικά με τον τρόπο εναρμόνισης των επεμβάσεών τους στα προστατευόμενα δικαιώματα με τις προβλέψεις της ΕΣΔΑ, το οποίο μεταβάλλεται ανάλογα με το σκοπό και τις συνέπειες των επεμβάσεων αυτών, τη φύση των υπό εξέταση δικαιωμάτων και τη σημασία που αποδίδουν τα κράτη-μέλη στην προστασία των επίδικων έννομων αγαθών⁷.

1.2 Η προστασία της ελευθερίας της έκφρασης στην ΕΣΔΑ – Το άρθρο 10 της Σύμβασης

1.2.1 Περιεχόμενο

Η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και αποτελεί ένα θεμελιώδες ατομικό δικαίωμα, δεδομένης της πολυδιάστατης συμβολής της αφενός στην ολοκλήρωση της προσωπικότητας του ατόμου μέσω της διασφάλισης της ουσιαστικής συμμετοχής του στη δημόσια σφαίρα και αφετέρου στην ενδυνάμωση των δημοκρατικών αξιών στο πλαίσιο της κοινωνίας μέσω της εμπέδωσης του πλουραλισμού των απόψεων και της ανεκτικότητας⁸. Η σημασία, άλλωστε, της ελευθερίας της έκφρασης σε μια δημοκρατική κοινωνία έχει επισημανθεί και από τη νομολογία του Δικαστηρίου⁹.

Με βάση την πρώτη παράγραφο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, η ελευθερία της έκφρασης περιλαμβάνει την ελευθερία της γνώμης και την ελευθερία της πληροφορίας. Η ελευθερία της γνώμης αναλύεται περαιτέρω στην ελευθερία διαμόρφωσης, κατοχής, έκφρασης, διάδοσης ή ακόμα και αποσιώπησης της γνώμης, την οποία έχει σχηματίσει ένα πρόσωπο, ενώ, παράλληλα, περιλαμβάνει και το δικαίωμα λήψης της γνώμης ενός τρίτου προσώπου. Όντας το τελικό στάδιο μιας εσωτερικής πνευματικής διεργασίας, η

---

⁷ Τσεββάς Αθ., Προσωπικά Δεδομένα και Μέσα Ενημέρωσης, 2010, σελ. 54-55, Καραβίας Μ., Άρθρο 8 - Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, εις: Σισιλιάνος Λ.Α. (επιμ.), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2017, σελ. 419-420.

⁸ Σταυρινάκη Τ., Άρθρο 10 – Ελευθερία έκφρασης, εις: Σισιλιάνος Λ.Α (επιμ.), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2017, σελ. 475, Ακριβοπούλου Χ, Ελευθερία του τύπου κατά ιδιωτικότητας: Οι υποθέσεις Mosley και Campbell ενώπιον του ΕΔΔΑ, ΤοΣ 1/2011, σελ. 91.

⁹ ΕΔΔΑ, *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7.12.1976, § 49.

αξία της υιοθέτησης εκ μέρους του ατόμου των απόψεων εκείνων, τις οποίες θεωρεί αληθείς, χωρίς να διώκεται για αυτές, είναι θεμελιώδης εντός μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Υποστηρίζεται, μάλιστα, ότι η ελευθερία της γνώμης υπό αυτό το περιεχόμενο είναι μια απόλυτη ελευθερία στο εσωτερικό μιας κοινωνίας που υπηρετεί τη δημοκρατία, καθώς οποιοσδήποτε περιορισμός ή παρέμβαση στο τελευταίο αυτό στάδιο πριν την εξωτερίκευση της γνώμης προσιδιάζει σε απολυταρχικά καθεστάτα¹⁰. Η έκφραση και η διάδοση της γνώμης αναφέρονται στην με οποιοδήποτε τρόπο εξωτερίκευσή της. Κατά συνέπεια, δεν προστατεύονται μόνο η ουσία και το περιεχόμενο των απόψεων ενός ατόμου, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο αυτές εκφράζονται, καθώς και το μέσο διάδοσής τους¹¹. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, εκτός από τις παραδοσιακές μορφές της προφορικής ή γραπτής εξωτερίκευσης μιας γνώμης, προστατεύονται, παράλληλα, και η δια της ραδιοτηλεόρασης ή του διαδικτύου έκφραση και διάδοση των απόψεων ενός ατόμου. Το ΕΔΔΑ, μάλιστα, εξαιρεί τη συμβολή των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και του διαδικτύου στη διαμόρφωση της γνώμης του κοινού καθώς και στη μετάδοση μηνυμάτων και πληροφοριών, επισημαίνοντας, παράλληλα, την αμεσότερη και ισχυρότερη επίδρασή τους σε σύγκριση με το γραπτό λόγο¹².

Οι έννοιες της πληροφορίας και της ιδέας ερμηνεύονται διασταλτικά στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ, με αποτέλεσμα να μη συμπεριλαμβάνουν μόνο ειδήσεις ή γεγονότα με τη στενή έννοια του όρου, αλλά και φωτογραφίες, διαφημίσεις ή κριτικές¹³. Η προστασία που παρέχεται σε μια πληροφορία στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης στην ΕΣΔΑ είναι ανεξάρτητη από το περιεχόμενο ή την ποιότητά της. Κατά συνέπεια, προστατεύονται και οι πληροφορίες ή απόψεις εκείνες που μπορούν να θεωρηθούν προσβλητικές ή σοκαριστικές¹⁴. Παράλληλα, η ελευθερία της έκφρασης προστατεύει και τον τρόπο με τον οποίο εκφράζεται η πληροφορία, καθώς και το μέσο διάδοσής

---

¹⁰ *Erdem B.*, The Elements of Freedom of Expression in the Light of the European Convention on Human Rights, EJIS 4/2018, σελ. 183-184.

¹¹ ΕΔΔΑ, *De Haes και Gijssels* κατά Βελγίου, 24.2.1997, § 48.

¹² ΕΔΔΑ, *Times Newspapers Ltd (Ap. 1 και 2)* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 10.6.2009, § 27, *Centro Europa 7 S.r.l. και Di Stefano* κατά Ιταλίας (Ευρεία Σύνθεση), 7.6.2012, § 131-132.

¹³ *Σταυρινάκη Τ.*, όπ. π., υποσ. 8, σελ. 477-478 με περαιτέρω παραπομπές σε σχετικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ στις υποσημειώσεις 16-27.

¹⁴ *Voorhoof D.*, The European Convention on Human Rights: The Right to Freedom of Expression and Information Restricted by Duties and Responsibilities in a Democratic Society, Human Rights 7/2015, σελ. 8, *Barendt E.*, Freedom of Speech, 2005, σελ. 7, 65. Βλ. επίσης την απόφαση ΕΔΔΑ, *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7.12.1976, § 49.

της. Το εύρος, ωστόσο, της προστασίας όσον αφορά στο μέσο διάδοσης μπορεί να διαφοροποιείται ανά περίπτωση¹⁵.

Η ελευθερία της πληροφορίας κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ τόσο υπό την ενεργητική της μορφή, ήτοι το δικαίωμα μετάδοσης πληροφοριών σε τρίτους, όσο και υπό την παθητική, η οποία αναφέρεται στην ελεύθερη αναζήτηση, συλλογή και λήψη πληροφοριών από γενικά προσιτές πηγές, δηλαδή από τις πηγές εκείνες που απευθύνονται σε ένα μη ατομικά προσδιορισμένο κύκλο προσώπων και είναι εν τοις πράγμασιν κατάλληλες και προορισμένες να του παράσχουν πληροφορίες, καθώς τα δεδομένα έχουν ήδη εισέλθει στο πεδίο της δημοσιότητας¹⁶. Ο αμφίδρομος αυτός χαρακτήρας της ελευθερίας της πληροφορίας πιστοποιεί τη διττή φύση της, αφενός, δηλαδή, την ατομική με το δικαίωμα εκπομπής ιδεών και πληροφοριών, και αφετέρου τη συλλογική με την ανεμπόδιστη συλλογή πληροφοριών ως μέσου ανάπτυξης της προσωπικότητας του ατόμου και συμμετοχής του στη δημόσια σφαίρα με την αποτελεσματική άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων του¹⁷. Στη βάση της ελευθερίας της πληροφορίας κατοχυρώνεται, επίσης, και η ελευθερία του τύπου ως βασικό στοιχείο της στο πλαίσιο ενίσχυσης της δημοκρατίας στην κοινωνία¹⁸.

Με βάση το περιεχόμενο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ και το ρόλο του Δικαστηρίου να κρίνει επί της συμβατότητας των περιορισμών, που επιβάλλουν οι εθνικές αρχές, με τη Σύμβαση, η ελευθερία της έκφρασης κατοχυρώνεται στην ΕΣΔΑ πρωτίστως ως αρνητική ελευθερία επιτάσσοντας την αποχή των κρατών-μελών από ενέργειες που την προσβάλλουν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει την ύπαρξη παραβίασης της ΕΣΔΑ λόγω της έλλειψης θετικών μέτρων εκ μέρους των κρατών-μελών για την αποτελεσματική προστασία της ελευθερίας της έκφρασης. Κατά τον τρόπο αυτό, το ΕΔΔΑ έχει διευρύνει το προστατευτικό πεδίο της, καθώς τα κράτη-μέλη δεν απαιτείται απλώς να απέχουν από παρεμβάσεις σε αυτήν, αλλά, παράλληλα, υποχρεούνται να λαμβάνουν και θετικά

---

¹⁵ ΕΔΔΑ, *Mouvement raëlien suisse* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), 13.7.2012, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εξαιτίας της άρνησης των εθνικών αρχών να επιτρέψουν σε ένωση προσώπων τη διάδοση των απόψεών της μέσω καμπάνιας με αφίσες, αλλά μόνο μέσω ιστότοπου (§ 75).

¹⁶ *Τσεβάς Αθ.*, όπ. π., υποσ. 7, σελ. 12-13 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 12, 16.

¹⁷ *Βογιατζής Π.Γ.*, Η ελευθερία του τύπου και η προστασία της τιμής και της υπόληψης: η ελληνική έννομη τάξη αντιμέτωπη με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΝοΒ 2/2009, σελ. 294.

¹⁸ *Erdem B.*, όπ. π., υποσ. 10, σελ. 183. Αναλυτικότερα για την ελευθερία του τύπου στην ΕΣΔΑ βλ. κατωτέρω υπό την ενότητα 1.3.

μέτρα για την αποτελεσματική προστασία της¹⁹. Το Δικαστήριο, μάλιστα, έχει επισημάνει την ύπαρξη αυτής της υποχρέωσης για τα κράτη-μέλη ακόμη και στο πεδίο των ιδιωτικού δικαίου σχέσεων, αναγνωρίζοντας έτσι την οριζόντια επίδραση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ²⁰. Η έκταση, ωστόσο, των θετικών υποχρεώσεων που οφείλουν να λάβουν τα κράτη-μέλη ως προς την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης δεν είναι πάντοτε σαφώς προσδιορισμένη²¹.

Δεδομένου του σκοπού της να ενισχύσει τη δημόσια συζήτηση και τον πλουραλισμό των απόψεων εντός της κοινωνίας, η ελευθερία της έκφρασης περιλαμβάνει στο προστατευτικό της πεδίο ποικίλες μορφές διατύπωσης ιδεών και απόψεων. Η διασφάλιση της ελευθερίας του πολιτικού λόγου αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την ενίσχυση της δημοκρατίας σε μια κοινωνία, συνεπώς το περιθώριο εκτίμησης που αναγνωρίζει στα κράτη-μέλη το Δικαστήριο σε περιπτώσεις περιορισμού του είναι στενό. Το ΕΔΔΑ ασκεί ενδελεχή έλεγχο στα περιοριστικά μέτρα των εθνικών αρχών κατά του πολιτικού λόγου επιτάσσοντας να επιλέγουν το λιγότερο επαχθές προς αυτόν μέτρο μεταξύ των διαθέσιμων ανά περίπτωση εναλλακτικών επιλογών, καθώς η αυστηρότητα του περιορισμού ενδέχεται να λειτουργήσει αποτρεπτικά στο μέλλον ως προς τη διατύπωση πολιτικής κριτικής και να πλήξει κατά τον τρόπο αυτό τη δημοκρατία²².

Παράλληλα, υψηλού βαθμού προστασία στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης στην ΕΣΔΑ επιφυλάσσεται στον ακαδημαϊκό λόγο και τις δημοσιεύσεις επιστημονικού περιεχομένου. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει το δικαίωμα των ακαδημαϊκών να μεταλαμπαδεύουν απρόσκοπτα τη γνώση τους και να διατυπώνουν ελεύθερα τις επιστημονικές απόψεις και τις κριτικές παρατηρήσεις τους ακόμη και για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα, στα οποία εντάσσονται ως μέλη²³.

---

¹⁹ ΕΔΔΑ, *Fuentes Bobo* κατά Ισπανίας, 29.2.2000, όπου το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εξαιτίας της πλημμελούς προστασίας της ελευθερίας της έκφρασης εκ μέρους της ισπανικής κυβέρνησης σε υπόθεση απόλυσης εργαζομένου στην Ισπανική Εταιρεία Τηλεόρασης λόγω κριτικής που αυτός άσκησε σχετικά με τη διαχείρισή της κατά τη διάρκεια ραδιοφωνικής εκπομπής. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Özgür Gündem* κατά Τουρκίας, 16.3.2000, όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η τουρκική κυβέρνηση δεν προστάτευσε αποτελεσματικά, ως είχε υποχρέωση, τους δημοσιογράφους και το προσωπικό εντύπου φιλικά διακείμενου προς το ΡΚΚ από επιθέσεις και εκφοβισμούς εναντίον τους.

²⁰ ΕΔΔΑ, *Fuentes Bobo* κατά Ισπανίας, όπ. π., υποσ. 19, § 38, *Özgür Gündem* κατά Τουρκίας, όπ. π., υποσ. 19, § 43. Βλ. επίσης *Voorhoof. D.*, όπ. π., υποσ. 14, σελ. 3 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 3.

²¹ Βλ. *Barendt. E.*, όπ. π., υποσ. 14, σελ. 100-108 για την προβληματική της αναγνώρισης θετικών υποχρεώσεων στην ελευθερία της έκφρασης.

²² ΕΔΔΑ, *Lombardo και λοιποί* κατά Μάλτας, 24.4.2007, § 61.

²³ ΕΔΔΑ, *Sorguc* κατά Τουρκίας, 23.7.2009, § 35.

Διατύπωση ιδεών ή απόψεων εντασσόμενων στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εντοπίζεται και σε περιπτώσεις καλλιτεχνικής έκφρασης. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ η δημιουργία, εκτέλεση ή παρουσίαση έργων τέχνης συνεισφέρει στην ανταλλαγή απόψεων και ιδεών, η οποία είναι θεμελιώδους σημασίας σε μια δημοκρατική κοινωνία. Συνεπώς, τα κράτη-μέλη οφείλουν να μην παρεμβαίνουν αδικαιολόγητα στην ελευθερία έκφρασης του καλλιτέχνη²⁴.

Η ελευθερία της έκφρασης δύναται να εφαρμοστεί και στις περιπτώσεις διαφημιστικού λόγου. Η μη εμπορική διαφήμιση εμπίπτει αναμφίβολα στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι αποτελεί έκφραση και διάδοση πληροφορίας. Όσον αφορά στην εμπορική διαφήμιση, η οποία αποσκοπεί στον επηρεασμό του αποδέκτη για να αγοράσει το προβαλλόμενο προϊόν, το ΕΔΔΑ δέχεται την εφαρμογή του άρθρου 10 μόνο στις περιπτώσεις που η διαφήμιση εμπεριέχει σαφώς την έκφραση γνώμης²⁵.

Σε υποθέσεις όπου η μετάδοση ιδεών ή απόψεων σχετίζεται με ζητήματα ηθικής και θρησκευτικής πίστης, το Δικαστήριο αναγνωρίζει στις εθνικές αρχές ευρύ περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά στην αναγκαιότητα των παρεμβάσεών τους στην ελευθερία της έκφρασης²⁶. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην απουσία ενιαίας προσέγγισης των κρατών-μελών σε ζητήματα ηθικής, στη διαφοροποίηση των ηθών ανάλογα με το χρόνο και τις επικρατούσες κοινωνικές συνθήκες, καθώς επίσης και στην πλεονεκτικότερη θέση των αρχών να κρίνουν επί της απαιτούμενης ανεκτικότητας που οφείλουν να επιδεικνύουν οι πιστοί στην κριτική ή ακόμη και στη διάδοση αντίθετων με τη θρησκεία τους δογμάτων²⁷.

Αντίθετα με τις παραπάνω περιπτώσεις, η ρητορική του μίσους, η οποία σχετίζεται με το ρατσιστικό ή ξενοφοβικό λόγο καθώς και με το λόγο κατά των μειονοτήτων, βρίσκεται καταρχήν εκτός του προστατευτικού πεδίου της ελευθερίας της έκφρασης, δεδομένου ότι αντιτίθεται στις θεμελιώδεις αξίες που διαπνέουν την ΕΣΔΑ και προάγουν την ανεκτικότητα και τον πλουραλισμό των απόψεων σε μια

---

²⁴ ΕΔΔΑ, *Vereinigung Bildender Künstler* κατά Αυστρίας, 25.1.2007, § 26.

²⁵ ΕΔΔΑ, *Barthold* κατά Γερμανίας, 25.3.1985, § 42, *Krone Verlag GmbH & Co. KG* κατά Αυστρίας (Αρ. 3), 11.12.2003, § 19-20. Βλ. επίσης *Δαγτόγλου Π. Δ.*, Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, τ. Α', 2012, 648, σελ. 446-447 καθώς και τις υποσημειώσεις 9,10.

²⁶ ΕΔΔΑ, *Müller και λοιποί* κατά Ελβετίας, 24.5.1988, § 35, *Otto-Preminger-Institut* κατά Αυστρίας, 20.9.1994, § 50.

²⁷ ΕΔΔΑ, *Otto-Preminger-Institut* κατά Αυστρίας, όπ. π., υποσ. 26, § 47.

δημοκρατική κοινωνία. Το γεγονός αυτό αποτυπώνεται στη συλλογιστική του Δικαστηρίου, το οποίο δεν υπάγει τις περιπτώσεις αυτές στο άρθρο 10 αλλά στο άρθρο 17 της ΕΣΔΑ περί καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος²⁸. Σύμφωνα, μάλιστα, με τη νομολογία του, η επιβολή κυρώσεων ή ακόμη και η απαγόρευση όλων των μορφών έκφρασης που διαδίδουν, προάγουν ή δικαιολογούν το μίσος με βάση τη μισαλλοδοξία μπορεί να θεωρηθεί αναγκαία σε ορισμένες δημοκρατικές κοινωνίες²⁹. Σημειώνεται, πάντως, πως σε ορισμένες αποφάσεις του το ΕΔΔΑ εξετάζει υποθέσεις ρητορικής του μίσους υπό το πρίσμα του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ και του τεστ των τριών σταδίων της παραγράφου 2, επιδιώκοντας κατά τον τρόπο αυτό να θέσει ορισμένα όρια αναφορικά με τον πλήρη αποκλεισμό της κατηγορίας αυτής από την προστασία της ελευθερίας της έκφρασης στην ΕΣΔΑ³⁰.

1.2.2 Περιορισμοί – Το τεστ τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ

Η ελευθερία της έκφρασης δεν είναι απόλυτη, αλλά υπόκειται στους αναγκαίους περιορισμούς στις περιπτώσεις εκείνες όπου προσβάλλεται σε υπερβολικό βαθμό ένα άλλο δικαίωμα. Ο ρόλος του Δικαστηρίου έγκειται στην εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων δικαιωμάτων και συμφερόντων προκειμένου να καθοριστεί ποια πληροφορία προάγει το δημόσιο διάλογο και ευνοεί τη δημοκρατία, και άρα

---

²⁸ ΕΔΔΑ (απόφαση επί του παραδεκτού), *Norwood* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 16.11.2004.

²⁹ ΕΔΔΑ, *Gündüz* κατά Τουρκίας, 4.12.2003, § 40.

³⁰ ΕΔΔΑ, *Perinçek* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), 15.10.2015, όπου το Δικαστήριο διαπίστωσε την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εξαιτίας των ποινικών κυρώσεων που επιβλήθηκαν σε Τούρκο πολιτικό για την αμφισβήτηση της γενοκτονίας των Αρμενίων το 1915 στο πλαίσιο συνέντευξης τύπου και δημόσιων εκδηλώσεων, όπου συμμετείχε. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο προέβη σε στάθμιση ανάμεσα στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δικαιώματα σεβασμού της αξιοπρέπειας και της ταυτότητας των Αρμενίων και στην ελευθερία της έκφρασης του Τούρκου πολιτικού υπό το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ (§ 227-228). Στο πλαίσιο αυτό, διαπίστωσε ότι οι δηλώσεις του προσφεύγοντος δε συνιστούσαν κάποια μορφή υποκίνησης σε μίσος ή μισαλλοδοξία έναντι των Αρμενίων (§ 233-234), δεδομένου, μάλιστα, του ότι ο προσφεύγων δεν αμφισβήτησε τις σφαγές και τις μαζικές εκτοπίσεις την περίοδο του 1915, αλλά το χαρακτηρισμό τους ως γενοκτονίας (§ 252-253). Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ως μη αναγκαία την επιβολή ποινικών κυρώσεων στον προσφεύγοντα για την προστασία των δικαιωμάτων των Αρμενίων, διαπιστώνοντας παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ (§ 280-281). Βλ. επίσης την ισχυρή μειοψηφούσα άποψη, η οποία επέκρινε την προσέγγιση της πλειοψηφίας αναφορικά με την αρμενική γενοκτονία και επεσήμανε ότι το ζήτημα που έπρεπε εν προκειμένω να εξεταστεί ήταν η συμβατότητα της ποινικοποίησης της προσβολής της μνήμης ενός λαού με την ΕΣΔΑ.

εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης, και ποια προσβάλλει ανεπίτρεπτα ένα ατομικό ή κοινωνικό έννομο αγαθό και πρέπει, συνεπώς, να απαγορευθεί στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας³¹.

Στο πλαίσιο της εξέτασης των ενεργειών και των μέτρων που έλαβαν οι εθνικές αρχές προς περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, καθώς και της συμβατότητάς τους με την ελευθερία της έκφρασης, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 § 1 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο εφαρμόζει το λεγόμενο τεστ των τριών σταδίων. Πιο συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ αξιολογεί ως επιτρεπτούς τους περιορισμούς που επιβάλλουν οι εθνικές αρχές, εφόσον αυτοί πληρούν σωρευτικά τις τρεις προϋποθέσεις που αναφέρονται στο άρθρο 10 § 2 της ΕΣΔΑ, δηλαδή:

- α) Προβλέπονται από το νόμο
- β) Επιδιώκουν έναν από τους περιοριστικά αναφερόμενους στη δεύτερη παράγραφο σκοπούς (την εθνική ασφάλεια, την εδαφική ακεραιότητα ή δημόσια ασφάλεια, την προάσπιση της τάξης και πρόληψη του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, την προστασία της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδιση της κοινολόγησης εμπιστευτικών πληροφοριών, τη διασφάλιση του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας)
- γ) Είναι αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία

Αναφορικά με την υπό α) προϋπόθεση, τα μέτρα περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης, τα οποία λαμβάνονται από τις εθνικές αρχές, θα πρέπει σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ να έχουν τη νομική τους βάση στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους-μέλους, ενώ παράλληλα ο νόμος, στον οποίο αυτά προβλέπονται, θα πρέπει να είναι προσβάσιμος από τους πολίτες (υπό την έννοια της νόμιμης δημοσίευσής του) και διατυπωμένος με επαρκή ακρίβεια, ώστε αυτοί να μπορούν να προβλέψουν τις συνέπειες από ενδεχόμενη παραβίασή του³².

Στην υπό γ) προϋπόθεση, το Δικαστήριο ουσιαστικά επιτάσσει οι περιορισμοί των εθνικών αρχών να δικαιολογούνται από μια επιτακτική κοινωνική ανάγκη, για τη

---

³¹ *Voorhoof, D. / Cannie, H.*, Freedom of Expression and Information in a Democratic Society. The Added but Fragile Value of the European Convention on Human Rights, *International Communication Gazette* 72/2010, σελ. 408.

³² ΕΔΔΑ, *Rotaru* κατά Ρουμανίας, 4.5.2000, § 52.

διαπίστωση της οποίας αναγνωρίζεται στα κράτη ένα περιθώριο εκτίμησης³³. Το ΕΔΔΑ δε σκοπεύει να υποκαταστήσει τις εθνικές αρχές, αλλά η αναγνώριση σε αυτές του περιθωρίου εκτίμησης δεν είναι απόλυτη και πρέπει να συμβαδίζει με την ευρωπαϊκή επίβλεψη εκ μέρους του Δικαστηρίου³⁴. Για το λόγο αυτό, το Δικαστήριο εξετάζει την επέμβαση των εθνικών αρχών και αποφασίζει αν αυτή είναι ανάλογη προς το θεμιτό σκοπό που επιδιώκεται και αν οι λόγοι που επικαλούνται οι εθνικές αρχές για να τη δικαιολογήσουν είναι κρίσιμοι και επαρκείς³⁵.

Ο περιορισμός της ελευθερίας της έκφρασης από τις αρχές των κρατών-μελών μπορεί να συντελεστεί και σε στάδιο προγενέστερο της μετάδοσης της ιδέας ή της πληροφορίας με τη μορφή λογοκρισίας ή προληπτικών μέτρων. Σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, η λήψη τέτοιων μέτρων δεν απαγορεύεται κατ' αρχήν από το άρθρο 10 § 1 της ΕΣΔΑ, δεδομένης της ύπαρξης των εννοιών «όρου», «περιορισμοί» και «πρόληψη» στο γράμμα της παραγράφου 2. Εντούτοις, οι κίνδυνοι που αυτά εγκυμονούν για την ελευθερία της έκφρασης επιτάσσουν την ενδελεχή εξέτασή τους εκ μέρους του Δικαστηρίου³⁶.

1.3 Η ελευθερία του τύπου στην ΕΣΔΑ

1.3.1 Η κατοχύρωση από το Δικαστήριο και η ιδιαίτερη θέση του τύπου

Η ελευθερία του τύπου δεν κατοχυρώνεται ρητώς στη Σύμβαση, αλλά σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου εντάσσεται στο γενικό δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης του άρθρου 10. Πιο συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ αναγνώρισε τη σπουδαιότητα του τύπου ως μέσου ενημέρωσης του κοινού και συνήγαγε από την κατοχυρωμένη στο

---

³³ Βλ. ανωτέρω υπό την ενότητα 1.1.

³⁴ ΕΔΔΑ, *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπ. π., υποσ. 9.

³⁵ ΕΔΔΑ, *Handyside* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπ. π., υποσ. 9, § 50, *Sunday Times* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. 2), 26.11.1991, § 50, *Vogt* κατά Γερμανίας, 26.9.1995, § 52 Βλ. επίσης *Ακριβοπούλου Χ.*, όπ. π., υποσ. 8, σελ. 101-102.

³⁶ ΕΔΔΑ, *Observer και Guardian* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 26.11.1991, § 60, *Association Ekin* κατά Γαλλίας, 17.7.2001, § 56.

άρθρο 10 ελευθερία της έκφρασης αφενός το σκοπό του τύπου να πληροφορεί το κοινό για θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος και αφετέρου το δικαίωμα του κοινού να λαμβάνει αυτήν την πληροφόρηση³⁷. Κατά τον τρόπο αυτό, το Δικαστήριο αναγνώρισε την κατοχύρωση της ελευθερίας του τύπου ως ιδιαίτερη έκφανση της ελευθερίας της έκφρασης και του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Σύμφωνα με αυτή την προσέγγιση του Δικαστηρίου, η ελευθερία του τύπου κατοχυρώνεται στο βαθμό που προάγει τις αξίες της ελευθερίας της έκφρασης και ιδίως αυτές που σχετίζονται με το συμφέρον του κοινού για πλουραλιστική ενημέρωση³⁸.

Ο κομβικός ρόλος που το Δικαστήριο αποδίδει στον τύπο όσον αφορά στην εύρυθμη λειτουργία της δημοκρατίας στο εσωτερικό της κοινωνίας αποτυπώνεται στο χαρακτηρισμό του στη νομολογία ως δημόσιου επιτηρητή³⁹. Μέσω της αποστολής του να ενημερώνει το κοινό για θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος, ο τύπος συμβάλλει στην ενίσχυση του δημόσιου διαλόγου και στην ανάδειξη των παρατυπιών της δημόσιας ζωής, επί της οποίας ασκεί ενδελεχή έλεγχο. Στο πλαίσιο, μάλιστα, άσκησης των καθηκόντων του αναγνωρίζεται στον τύπο η δυνατότητα καταφυγής σε μια δόση υπερβολής ή ακόμη και πρόκλησης⁴⁰, καθώς και η ευχέρεια επιλογής του μέσου και της τεχνικής για τη μετάδοση της πληροφορίας⁴¹. Η ελευθερία του τύπου κατοχυρώνεται και σε περιπτώσεις μετάδοσης «ιστοριών» ή «φημών» για ορισμένα πρόσωπα, οι οποίες προέρχονται από τρίτους ή την κοινή γνώμη⁴².

Όσον αφορά στο πεδίο της πολιτικής ζωής, ο τύπος αποτελεί το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στο κοινό και τους πολιτικούς του εκπροσώπους, καθώς όχι μόνο παρέχει τη δυνατότητα στο κοινό να διαμορφώσει τη γνώμη του για τις απόψεις και τη στάση των πολιτικών, αλλά, παράλληλα, επιτρέπει στους πολιτικούς να τοποθετούνται και να σχολιάζουν ζητήματα που ενδιαφέρουν την κοινή γνώμη⁴³. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ρόλο του τύπου ως δημόσιου επιτηρητή, διευρύνει τα όρια της επιτρεπόμενης προς το πρόσωπο των πολιτικών κριτικής, η οποία, μάλιστα, μπορεί σε

---

³⁷ ΕΔΔΑ, *Sunday Times* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 26.4.1979, § 65, *Lingens* κατά Αυστρίας, 8.7.1986, § 41.

³⁸ Βλ. *Barendt. E.*, όπ. π., υποσ. 14, σελ. 421-422.

³⁹ Το Δικαστήριο χρησιμοποιεί τον όρο «public watchdog». Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Observer and Guardian* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπ. π., υποσ. 36, § 59.

⁴⁰ ΕΔΔΑ, *Radio France και λοιποί* κατά Γαλλίας, 30.3.2004, § 37.

⁴¹ ΕΔΔΑ, *Jersild* κατά Δανίας, 23.9.1994, § 31, *Bergens Tidende και λοιποί* κατά Νορβηγίας, 2.5.2000, § 57.

⁴² ΕΔΔΑ, *Thorgeir Thorgeirson* κατά Ισλανδίας, 25.6.1992, § 65.

⁴³ ΕΔΔΑ, *Castells* κατά Ισπανίας, 23.4.1992, § 43.

ορισμένες περιπτώσεις να εκφράζεται και με δριμύ τόνο. Κατά συνέπεια, οι πολιτικοί οφείλουν να επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανεκτικότητα όσον αφορά στον ενδεδειγμένο έλεγχο των πράξεων και των λόγων τους από τους δημοσιογράφους και το κοινό⁴⁴. Σημειώνεται, πάντως, πως στις περιπτώσεις που θεωρούν ότι θίγεται η ιδιωτική τους ζωή ή επί μέρους όψεις της από συγκεκριμένα γεγονότα ή ισχυρισμούς που διαδίδονται μέσω του τύπου, διατηρούν τη δυνατότητα να τοποθετηθούν επί αυτών μέσω του δικαιώματος απάντησης, η άσκηση του οποίου έχει κριθεί συμβατή με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και μπορεί να δεσμεύσει ως ένα βαθμό την ελευθερία του περιεχομένου που απολαμβάνει ο τύπος⁴⁵.

1.3.2 Το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία

Η διαδικασία της συλλογής πληροφοριών διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο όσον αφορά στην άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Οποιοδήποτε εμπόδιο τίθεται στο σημείο αυτό μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο πεδίο της ενημέρωσης του κοινού, καθώς οι δημοσιογράφοι θα αδυνατούν να επιτελέσουν αποτελεσματικά το ρόλο τους ως δημόσιοι επιτηρητές. Η σημασία του σταδίου της συλλογής πληροφοριών για το δημοσιογραφικό επάγγελμα επισημαίνεται και στη νομολογία του ΕΔΔΑ, σύμφωνα με την οποία η διαδικασία συλλογής πληροφοριών εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο της ελευθερίας του τύπου ως βασικό

---

⁴⁴ ΕΔΔΑ, *Lingens* κατά Αυστρίας, όπ. π., υποσ. 37, § 42.

⁴⁵ ΕΕπιτροπήΔΑ, *Ediciones Tiempo SA* κατά Ισπανίας, 12.7.1989, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, τότε αρμόδια επί του παραδεκτού των προσφυγών, έκρινε ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ ενόψει της υποχρέωσης που επιβλήθηκε σε περιοδικό της ενάγουσας εταιρείας να δημοσιεύσει άρθρο-απάντηση ενός πρώην διευθυντή επιχείρησης συμφερόντων του Δημοσίου, κατόπιν προηγούμενου δημοσιεύματος του περιοδικού σχετικά με ζητήματα κακοδιαχείρισης στην εν λόγω επιχείρηση. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή θεώρησε ότι η υποχρέωση δημοσίευσης του άρθρου-απάντηση δεν ερχόταν σε αντίθεση με την ελευθερία της έκφρασης των δημοσιογράφων του περιοδικού, δεδομένου ότι αυτοί δεν υποχρεούνταν να τροποποιήσουν το περιεχόμενο του αρχικού τους άρθρου, ενώ, παράλληλα, είχαν τη δυνατότητα να αναφέρουν εκ νέου τη δική τους οπτική επί του θέματος μετά τη δημοσίευση της απάντησης του προσώπου προς το οποίο στρεφόταν η κριτική (σελ. 253 της απόφασης). Η Επιτροπή τόνισε, επίσης, ότι το δικαίωμα απάντησης εξυπηρετεί το δικαίωμα του κοινού προς πληροφόρηση από διάφορες πηγές και, κατά συνέπεια, εγγυάται την πληρέστερη δυνατή πρόσβαση στην πληροφορία. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αναγκαιότητα άμεσης δημοσίευσης της απάντησης, προκειμένου αυτή να είναι αποτελεσματική, απαλλάσσει τον τύπο από την υποχρέωση εξακρίβωσης της αλήθειας των ισχυρισμών που εμπεριέχονται στην απάντηση (σελ. 254 της απόφασης).

προπαρασκευαστικό στάδιο στη δημοσιογραφία⁴⁶. Συνεπώς, τα κράτη-μέλη υποχρεούνται να μην εμποδίζουν τη ροή των πληροφοριών, οι οποίες αναζητούνται από δημοσιογράφους ή και ενδιαφερόμενους πολίτες⁴⁷. Το Δικαστήριο, μάλιστα, έχει διαπιστώσει την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εξαιτίας της προσπάθειας των εθνικών αρχών να απομακρύνουν δημοσιογράφους κατά τη διάρκεια αναταραχών στο Κοινοβούλιο⁴⁸ ή ακόμη και εξαιτίας της απαγόρευσης σε δημοσιογράφο να έχει πρόσβαση στο χώρο των συγκεντρώσεων διαμαρτυρίας για την κάλυψη των γεγονότων⁴⁹.

Από τις ανωτέρω διαπιστώσεις, λοιπόν, συνάγεται ότι το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία έχει αρνητικό περιεχόμενο και συνίσταται στην αξίωση έναντι των εθνικών αρχών προς αποχή από ενέργειες απαγόρευσης ή παρακώλυσης της πρόσβασης στην πληροφορία. Ζήτημα, ωστόσο, γεννάται αναφορικά με το αν θεμελιώνεται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και θετικού περιεχομένου αξίωση έναντι των εθνικών αρχών σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφορία και την παροχή πληροφόρησης εκ μέρους του κράτους. Η προβληματική αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για τον τύπο και για το αν είναι δυνατόν να θεμελιωθεί αξίωσή του προς τις εθνικές αρχές για παροχή πληροφοριών⁵⁰. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, η παθητική πλευρά της ελευθερίας της πληροφορίας υπό το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ δε μπορεί να ερμηνευθεί ως επιβάλλουσα στα κράτη-μέλη θετικές υποχρεώσεις όσον αφορά στη συλλογή και παροχή πληροφοριών⁵¹. Ο δικαιολογητικός λόγος της προσέγγισης αυτής από το ΕΔΔΑ έγκειται στη δυσκολία σαφούς προσδιορισμού του πλαισίου των υποχρεώσεων

---

⁴⁶ ΕΔΔΑ, *Társaság a Szabadságjogokért* κατά Ουγγαρίας, 14.4.2009, § 27, *Guseva* κατά Βουλγαρίας, 17.2.2015, § 37.

⁴⁷ ΕΔΔΑ, *Társaság a Szabadságjogokért* κατά Ουγγαρίας, όπ. π., υποσ. 46, § 36. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Kenedi* κατά Ουγγαρίας, 26.5.2009, όπου το Δικαστήριο διαπίστωσε την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ λόγω της απροθυμίας και της μακράς καθυστέρησης των εθνικών αρχών να παράσχουν στον ενάγοντα ιστορικό πρόσβαση σε έγγραφα του Υπουργείου Εσωτερικών στο πλαίσιο της επιστημονικής του έρευνας (§ 45).

⁴⁸ ΕΔΔΑ, *Selmani και λοιποί* κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, 9.2.2017, § 75.

⁴⁹ ΕΔΔΑ, *Gsell* κατά Ελβετίας, 8.10.2009, § 61-62.

⁵⁰ Όσον αφορά στην ελληνική έννομη τάξη, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη δεν γεννάται αξίωση του τύπου έναντι των κρατικών αρχών προς παροχή πληροφοριών ελλείψει σχετικής ρητής νομοθετικής πρόβλεψης. Βλ. *Τσεβά Αθ*, όπ. π., υποσ. 7, σελ. 30, *Βούλγαρη Κ.*, όπ. π., υποσ.2, σελ. 360-361, *Δαγτόγλου Π. Δ.*, όπ. π., υποσ. 25, 694, σελ. 487-488, *Μιχαηλίδη-Νουάρου Γ.*, Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου, ΤοΣ 1983, σελ. 383-384 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 11, 34. Βλ. επίσης, *Καράκωστα Ι.*, όπ. π., υποσ. 1, σελ. 196-198, ο οποίος δέχεται την ύπαρξη αξίωσης του τύπου έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών, έστω και μη αγωγήμης ελλείψει νομοθετικού ερείσματος.

⁵¹ ΕΔΔΑ, *Leander* κατά Σουηδίας, 26.3.1987, § 74-75, *Gaskin* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 7.7.1989, § 52-53, *Guerra και λοιποί* κατά Ιταλίας, 9.2.1998, § 53-54.

για τις εθνικές αρχές, καθώς επίσης και στην πιθανότητα υπερβολικής επιβάρυνσης του κρατικού μηχανισμού. Άλλωστε, όσον αφορά στο δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία από το ίδιο το υποκείμενο των δεδομένων, το Δικαστήριο δέχεται την εφαρμογή του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ για την προστασία της ιδιωτικής ζωής, στο προστατευτικό πεδίο της οποίας εντάσσονται εκφάνσεις του δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης ελλείψει αυτοτελούς κατοχύρωσής του με ειδική διάταξη στην ΕΣΔΑ⁵².

Ωστόσο, σε νεότερη νομολογία του ΕΔΔΑ αναγνωρίζεται η δυνατότητα θεμελίωσης στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και θετικής αξίωσης έναντι των κρατικών αρχών επί της πρόσβασης στην πληροφορία και επί της εκ μέρους τους παροχής πληροφόρησης σε περιπτώσεις όπου η πρόσβαση στην πληροφορία είναι δομικής σημασίας για την ενάσκηση του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης του υποκειμένου και η μη ικανοποίηση του αιτήματός του για πρόσβαση σε αυτή συνιστά παραβίαση του πυρήνα του δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης⁵³. Παράλληλα, θα πρέπει το πρόσωπο που αιτείται την πληροφορία να αποσκοπεί στην ενημέρωση του κοινού, λειτουργώντας ως δημόσιος επιτηρητής, και η πληροφορία να είναι αφενός άμεσα διαθέσιμη, δίχως η ανεύρεσή της να συνεπάγεται υπερβολικό φόρτο εργασίας για τον κρατικό μηχανισμό, και αφετέρου τέτοιας σημασίας ώστε η δημοσίευσή της να κρίνεται αναγκαία ενόψει του δημόσιου συμφέροντος⁵⁴. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, είναι δυνατόν και για τον τύπο, στο βαθμό που λειτουργεί ως δημόσιος επιτηρητής και εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις, να θεμελιωθεί αξίωσή του έναντι του κράτους προς παροχή πληροφοριών.

1.3.3 Το δημοσιογραφικό απόρρητο

Ο δικαιολογητικός λόγος της κατοχύρωσης του δημοσιογραφικού απορρήτου εντοπίζεται στην ανάγκη προστασίας των πηγών του δημοσιογράφου και της ροής

---

⁵² Βλ. ΕΔΔΑ, *Gaskin* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, όπ. π., υποσ. 51, § 41.

⁵³ ΕΔΔΑ, *Magyar Helsinki Bizottság* κατά Ουγγαρίας, 8.11.2016, § 155. Στην υπόθεση αυτή η ενάγουσα Μη Κυβερνητική Οργάνωση αιτήθηκε το 2008 από τα αστυνομικά τμήματα της χώρας τα ονόματα των διορισθέντων εκείνη τη χρονιά δικηγόρων υπεράσπισης και τον αριθμό των σχετικών υποθέσεων που ανέλαβε ο καθένας, στο πλαίσιο των ερευνών της για ενδεχόμενες αδιαφανείς διαδικασίες όσον αφορά στην επιλογή τους από τις αστυνομικές αρχές.

⁵⁴ ΕΔΔΑ, *Magyar Helsinki Bizottság* κατά Ουγγαρίας, όπ. π., υποσ. 53, § 157-170.

πληροφοριών προς τον τύπο. Η μη απαιτούμενη διασφάλιση της σχέσης εμπιστοσύνης που αναπτύσσεται ανάμεσα στο δημοσιογράφο και τον πληροφοριοδότη του θα μπορούσε να επιδράσει αποτρεπτικά όσον αφορά στην παροχή πληροφοριών προς τον τύπο, με αποτέλεσμα αυτός να αδυνατεί να επιτελέσει αποτελεσματικά το ρόλο του δημόσιου επιτηρητή⁵⁵. Δεδομένης, λοιπόν, της σημασίας του για την ορθή λειτουργία του τύπου, το δημοσιογραφικό απόρρητο εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ και οι παρεμβάσεις των εθνικών αρχών επί αυτού υπόκεινται σε ενδελεχή έλεγχο εκ μέρους του Δικαστηρίου⁵⁶.

Το δημοσιογραφικό απόρρητο περιλαμβάνει αφενός το δικαίωμα του δημοσιογράφου να αρνηθεί την αποκάλυψη των πηγών του με μαρτυρία ή με επίδειξη εγγράφων εναντίον τους στις εθνικές αρχές και αφετέρου το δικαίωμα προστασίας του από τη διενέργεια ερευνών ή κατασχέσεων επί του υλικού που έχει συλλέξει. Οι έρευνες, μάλιστα, στα γραφεία εφημερίδων ή στις κατοικίες των δημοσιογράφων έχουν σε πολλές περιπτώσεις κριθεί από το Δικαστήριο ως ασύμβατες με την προστασία του δημοσιογραφικού απορρήτου και, κατ' επέκταση, την ελευθερία του τύπου του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, όντας αντίθετες με την αρχή της αναλογικότητας των μέτρων που οφείλουν να υιοθετούν οι εθνικές αρχές με τις παρεμβάσεις τους⁵⁷.

Ενδεικτική της σημασίας που αποδίδει το Δικαστήριο στην προστασία του δημοσιογραφικού απορρήτου είναι η εξάρτηση του σύννομου της πρόσβασης της αστυνομίας στη δημοσιογραφική ύλη από προηγούμενη άδεια των δικαστικών αρχών ή άλλης ανεξάρτητης αρχής. Η διαδικαστική αυτή εγγύηση εξασφαλίζει τη μέγιστη δυνατή προστασία σε περιπτώσεις επικείμενης επέμβασης στο δημοσιογραφικό απόρρητο, καθώς η κρίση περί της αναγκαιότητας ή μη άρσης του δεν εξαρτάται από τις εκτελεστικές αρχές, δεδομένης της πιθανής αδυναμίας τους να υποστηρίξουν με επαρκείς λόγους την επιτακτικότητα της επέμβασης, καθώς και του μεγέθους της ενδεχόμενης επιβλαβούς επίδρασης από την άρση του τόσο στην αποκαλυφθείσα πηγή, όσο και στη φήμη του δημοσιογράφου και του μέσου στο οποίο εργάζεται⁵⁸. Σύμφωνα, μάλιστα, με το Δικαστήριο, ο έλεγχος εκ μέρους της δικαστικής ή άλλης ανεξάρτητης

---

⁵⁵ ΕΔΔΑ, *Goodwin* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 27.3.1996, § 39. Η αποτρεπτική επίδραση σε βάρος της ελευθερίας του τύπου αποδίδεται από το Δικαστήριο με τον όρο «chilling effect».

⁵⁶ ΕΔΔΑ, *Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V.* και λοιποί κατά Ολλανδίας, 22.11.2012, § 127.

⁵⁷ ΕΔΔΑ, *Ernst και λοιποί* κατά Βελγίου, 15.7.2003, § 101-105.

⁵⁸ ΕΔΔΑ, *Sanoma Uitgevers B.V.* κατά Ολλανδίας (Ευρεία Σύνοψη), 14.9.2010, § 89-91.

αρχής επί της αναγκαιότητας άρσης του δημοσιογραφικού απορρήτου θα πρέπει να διενεργείται σε χρόνο προγενέστερο της επέμβασης, καθώς στην αντίθετη περίπτωση καταλύεται η ουσία της προστασίας που αυτό παρέχει, ενώ, παράλληλα, θα πρέπει το αποφασίζον όργανο να έχει τη διακριτική ευχέρεια να εγκρίνει την υιοθέτηση εκ μέρους των αστυνομικών αρχών ηπιότερων μέτρων⁵⁹.

Το δικαίωμα του δημοσιογράφου, στο πλαίσιο του δημοσιογραφικού απορρήτου, να αρνηθεί την αποκάλυψη των πηγών του προστατεύεται ανεξάρτητα από ενδεχόμενες παράνομες ενέργειές τους κατά την κτήση της πληροφορίας⁶⁰. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, το δικαίωμα των δημοσιογράφων να μην αποκαλύπτουν τις πηγές τους δε μπορεί να θεωρηθεί ένα απλό προνόμιο, το οποίο τους απονέμεται ή τους αφαιρείται ανάλογα με τη νομιμότητα ή την παρανομία της πηγής τους, αλλά (πρέπει να θεωρηθεί) ουσιώδες στοιχείο του δικαιώματος στην πληροφορία και να αντιμετωπίζεται με τη μέγιστη προσοχή⁶¹. Η προσέγγιση, πάντως, αυτή από το Δικαστήριο δεν εμποδίζει τις κρατικές αρχές να διερευνήσουν με άλλες μεθόδους τις ενδεχόμενες παράνομες ενέργειες των πληροφοριοδοτών κατά την κτήση της πληροφορίας και να επιβάλλουν τις ανάλογες ποινές⁶².

Η προστασία που παρέχει το δημοσιογραφικό απόρρητο δεν είναι απόλυτη και δύναται να υποβληθεί σε περιορισμούς. Συγκεκριμένα, το δημοσιογραφικό απόρρητο κάμπτεται σε περιπτώσεις όπου τα μέτρα των εθνικών αρχών αποσκοπούν στην εξυπηρέτηση ενός επιτακτικού και υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, όπως η ανάγκη

---

⁵⁹ ΕΔΔΑ, *Sanoma Uitgevers B.V.* κατά Ολλανδίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 58, § 91-92.

⁶⁰ ΕΔΔΑ, *Financial Times Ltd και λοιποί* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 15.12.2009, § 63. Το Δικαστήριο, πάντως, επισημαίνει πως ενδεχόμενη παρανομία της πηγής λαμβάνεται υπόψη στην απαιτούμενη στάθμιση των συγκρουόμενων δικαιωμάτων, η οποία διενεργείται στο πλαίσιο του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ.

⁶¹ ΕΔΔΑ, *Tillack* κατά Βελγίου, 27.11.2007, § 65.

⁶² Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, όπου η παρανομία του πληροφοριοδότη συνίσταται στην αποκάλυψη εμπιστευτικών πληροφοριών που κατέχει λόγω της ιδιότητάς του, το Δικαστήριο εξετάζει τις επιβληθείσες σε αυτόν ποινές υπό το πρίσμα της διασφάλισης της ελευθερίας της έκφρασης, επιδιώκοντας κατά τον τρόπο αυτό να κατοχυρώσει την άμεση προστασία του πληροφοριοδότη στο πλαίσιο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εκτός της έμμεσης, η οποία παρέχεται μέσω του δημοσιογραφικού απορρήτου. Βλ. *Guja* κατά Μολδαβίας (Ευρεία Σύνθεση), 12.2.2008, όπου το Δικαστήριο έκρινε την απόλυση δημοσίου υπαλλήλου για αποκάλυψη πληροφοριών προς τον τύπο αναφορικά με ζητήματα πολιτικής επιρροής στο έργο των εισαγγελικών αρχών ως δυσανάλογη επέμβαση στην ελευθερία της έκφρασης του υπαλλήλου, δεδομένου του υπέρτερου της παραβίασης απορρήτου δημοσίου συμφέροντος, της αλήθειας των πληροφοριών που αποκαλύφθηκαν, της καλής πρόθεσης του πληροφοριοδότη, της απουσίας αποτελεσματικότερου και λιγότερο επιζήμιου προς τη δημόσια αρχή τρόπου αντιμετώπισης του ζητήματος καθώς και της βαρύτητας της κύρωσης που επιβλήθηκε στον υπάλληλο.

αποτροπής ή διερεύνησης σοβαρών εγκλημάτων ή πράξεων βίας⁶³. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι εθνικές αρχές οφείλουν να αποδεικνύουν την καταλληλότητα των μέτρων που υιοθετήθηκαν εκ μέρους τους για την προάσπιση της τάξης, καθώς και την αδυναμία επίτευξης του επιδιωκόμενου από αυτές σκοπού χωρίς τη λήψη τους.

1.3.4 Το ζήτημα της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας

Σε πολλές περιπτώσεις η σκοπούμενη από την ερευνητική δημοσιογραφία εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος μέσω της ενημέρωσης του κοινού επιτυγχάνεται διά της απόκτησης πληροφοριών με επιλήψιμες μεθόδους. Παρά το στενό δεσμό που υπάρχει ανάμεσα στη δημοσιογραφική έρευνα και τη δημοσίευση των πληροφοριών, δεδομένου ότι ο τελικός στόχος της έρευνας είναι η πληροφόρηση του κοινού μέσω της δημοσίευσης του υλικού που έχει συλλεγεί, εντούτοις πρόκειται για δύο διαφορετικά και αυτοτελή στάδια. Συνεπώς, ενδεχόμενες παράνομες ενέργειες κατά το στάδιο της συλλογής δεν καθιστούν εξ ορισμού παράνομη και τη δημοσίευση των αντίστοιχων πληροφοριών⁶⁴. Αντιθέτως, το επιτρεπτό ή μη της δημοσίευσης των παρανόμως κτηθεισών πληροφοριών εξαρτάται από τη στάθμιση ανάμεσα στα διακυβευόμενα ανά περίπτωση δικαιώματα και έννομα αγαθά⁶⁵. Ο τρόπος, πάντως, με τον οποίο αποκτήθηκαν οι δημοσιευόμενες πληροφορίες λαμβάνεται υπόψη από το Δικαστήριο κατά τη διενέργεια της στάθμισης αυτής.

Η προσέγγιση αυτή υιοθετείται και από το ΕΔΔΑ, καθώς η λειτουργία του τύπου ως δημόσιου επιτηρητή προς ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών στο

---

⁶³ Βλ. ΕΔΔΑ (απόφαση επί του παραδεκτού), *Nordisk Film & TV A/S* κατά Δανίας, 8.12.2005, όπου το Δικαστήριο έκρινε ως συμβατή με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ την υποχρέωση που επιβλήθηκε στην ενάγουσα εταιρεία να παραδώσει ένα μέρος της έρευνας δημοσιογράφου της σχετικά με τη δράση κυκλώματος παιδοφιλίας, ενόψει της επιδιωκόμενης πρόληψης σοβαρών εγκλημάτων σε βάρος ανηλίκων. Το Δικαστήριο εκτίμησε, μάλιστα, στη συγκεκριμένη υπόθεση ότι οι λόγοι υιοθέτησης των μέτρων αυτών εκ μέρους των εθνικών αρχών ήταν επαρκείς και δικαιολογημένοι, καθώς η διαταγή κοινοποίησης εγγυόταν τη μη αποκάλυψη της ταυτότητας των πηγών του δημοσιογράφου και αφορούσε ένα μέρος του αμοντάριστου υλικού που συλλέχθηκε κατά την έρευνα, μέτρο που προτιμήθηκε ως ηπιότερο σε σύγκριση με τη διεξαγωγή έρευνας στην κατοικία και το χώρο εργασίας του δημοσιογράφου.

⁶⁴ Η διάκριση του σταδίου της συλλογής από το στάδιο της δημοσίευσης των πληροφοριών ανάγεται στη συλλογιστική που υιοθέτησε το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας στην υπόθεση Wallraff βλ. BVerfGE 66, 116 – *Bild/Wallraff* (*Der Aufmacher*), 25.1.1984.

⁶⁵ Τσεβάς Αθ., Αρχή της νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και παράνομη δημοσιογραφική έρευνα, ΔιΜΕΕ 4/2013, σελ. 468-469.

εσωτερικό της κοινωνίας συντελείται ακριβώς μέσω του σταδίου της δημοσίευσης της πληροφορίας. Σύμφωνα, λοιπόν, με τη νομολογία του Δικαστηρίου, οι δημοσιογράφοι δεν πρέπει να διώκονται ή να υφίστανται κυρώσεις εξαιτίας της δημοσίευσης πληροφοριών, τις οποίες παρανόμως συνέλλεξαν τρίτα πρόσωπα, όταν αυτή συμβάλλει στη δημόσια συζήτηση επί ζητήματος δημόσιου ενδιαφέροντος και υπό την προϋπόθεση ότι οι δημοσιογράφοι έχουν ενεργήσει σύμφωνα με τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας⁶⁶. Η δημοσίευση αυτή, μάλιστα, προστατεύεται από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ ανεξάρτητα από το αν η παρανομία που συντελέστηκε από τρίτο πρόσωπο στο στάδιο της συλλογής των πληροφοριών ήταν διαγνώσιμη ή όχι από το δημοσιογράφο.

Άλλωστε, η εκ μέρους του Δικαστηρίου αναγνώριση, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, της νομιμότητας της δημοσίευσης πληροφοριών που αποκτήθηκαν παράνομα από τρίτα πρόσωπα και χωρίς οποιαδήποτε συμμετοχή του δημοσιογράφου είναι σύμφωνη με την κατοχύρωση του δημοσιογραφικού απορρήτου στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ. Δεδομένης της προστασίας του δημοσιογραφικού απορρήτου με σκοπό τη διασφάλιση της ροής πληροφοριών προς τον τύπο και της μέσω αυτού γνωστοποίησής τους στο ευρύ κοινό, θα ήταν αντίφαση εκ μέρους του ΕΔΔΑ να κρίνει ως εξ ορισμού παράνομη τη δημοσίευση σε όλες τις περιπτώσεις παράνομης συλλογής τους, ακόμα και όταν ο δημοσιογράφος δεν είχε καμία συμμετοχή στην παράνομη απόκτησή τους από τον πληροφοριοδότη κατά το στάδιο της συλλογής. Το δημοσιογραφικό απόρρητο προστατεύει το δημοσιογράφο από την υποχρέωση αποκάλυψης της πηγής του ακριβώς όταν η κατοχή από μέρους του της παρανόμως συλλεχθείσας πληροφορίας διαπιστώνεται μέσω της δημοσίευσής της, και όχι μόνο σε περιπτώσεις όπου η γνώση περί της κατοχής της από μέρους του προκύπτει με άλλο τρόπο, εκτός της δημοσίευσης,

---

⁶⁶ ΕΔΔΑ, *Fressoz και Roire* κατά Γαλλίας (Ευρεία Σύνοψη), 21.1.1999, όπου το Δικαστήριο έκρινε ως ασύμβατη με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ την καταδίκη των προσφευγόντων δημοσιογράφων για τη δημοσίευση στοιχείων των φορολογικών δηλώσεων του Προέδρου της Peugeot σχετικά με την αύξηση της αμοιβής του εν καιρώ βιομηχανικής αστάθειας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο απέρριψε τον ισχυρισμό των εθνικών αρχών περί του απόρρητου χαρακτήρα των συγκεκριμένων πληροφοριών, αφού αυτές ήταν ελευθέρως προσβάσιμες στο κοινό, και αναγνώρισε ως σύμφωνη με τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας την πρόθεση των εναγόντων να προσδώσουν αξιοπιστία στο άρθρο τους με τη δημοσίευση αποσπασμάτων των φορολογικών δηλώσεων του θιγόμενου (§ 53-55 της απόφασης). Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Duruis και λοιποί* κατά Γαλλίας, 7.6.2007, όπου το Δικαστήριο έκρινε την καταδίκη των προσφευγόντων δημοσιογράφων σχετικά με την παραβίαση της μυστικότητας της ανάκρισης ως αντίθετη με το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ εξαιτίας της δημοσίευσης ευρέως γνωστών στοιχείων της υπό εξέταση υπόθεσης αλλά και του αυξημένου δημόσιου ενδιαφέροντος για αυτή (§ 45-46 της απόφασης), ενώ παράλληλα απέρριψε και τις επιβληθείσες σε αυτούς χρηματικές ποινές ενόψει της ενδεχόμενης αποτρεπτικής επί της ελευθερίας της έκφρασης επίδρασής τους (§ 47-48 της απόφασης).

διότι τότε η προστασία του δημοσιογράφου μέσω του δημοσιογραφικού απορρήτου θα περιοριζόταν στο ελάχιστο⁶⁷.

Στις περιπτώσεις, ωστόσο, όπου η παράνομη συλλογή των πληροφοριών έγινε από τον ίδιο το δημοσιογράφο ή με τη συμμετοχή του, η επιγενόμενη δημοσίευσή τους εκ μέρους του εθεωρείτο μέχρι πρότινος ότι δεν εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο της ελευθερίας του τύπου στην ΕΣΔΑ⁶⁸. Σύμφωνα με την προσέγγιση αυτή, οι παράνομες ενέργειες του δημοσιογράφου κατά το στάδιο της συλλογής θεωρούνται αντίθετες με την από μέρους του οφειλόμενη υποχρέωση επίδειξης καλής πίστης κατά την άσκηση των καθηκόντων του, από την οποία εξαρτάται σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ η παρεχόμενη προστασία της ελευθερίας της έκφρασης. Οι δημοσιογράφοι, άλλωστε, δε μπορούν να απαλλαγούν από το καθήκον υπακοής στους νόμους του κοινού ποινικού δικαίου, θεωρώντας ότι προστατεύονται στο πλαίσιο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ⁶⁹. Οι παραδοχές αυτές, πάντως, φαίνεται πως ανατρέπονται, καθώς το ΕΔΔΑ υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση επί του ζητήματος στην υπόθεση *Haldimann* και λοιποί κατά Ελβετίας, όπου υπάγει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ όχι μόνο την εκ μέρους των δημοσιογράφων παράνομη συλλογή πληροφοριών αλλά και την επιγενόμενη δημοσίευσή τους⁷⁰.

1.3.5 Περιορισμοί – Η εξάρτηση της προστασίας του άρθρου 10 από «καθήκοντα και ευθύνες»

Η ελευθερία του τύπου, αναγνωριζόμενη στην ΕΣΔΑ ως ιδιαίτερη έκφανση της ελευθερίας της έκφρασης, υπάγεται σε περιορισμούς σύμφωνα με το άρθρο 10 § 2 της

---

⁶⁷ *Τσεβάς Αθ.*, Η προβληματική της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας υπό το φως της απόφασης του ΕΔΔΑ στην υπόθεση *Haldimann et. al.* κατά Ελβετίας, ΔιΜΕΕ 4/2015, σελ. 554.

⁶⁸ Όσον αφορά στην ελληνική έννομη τάξη, κατά την κρατούσα άποψη υφίσταται απόλυτη απαγόρευση της δημοσίευσης πληροφοριών που αποκτήθηκαν κατά παράνομο τρόπο από τον ίδιο το δημοσιογράφο, καθώς θα ήταν αθέμιτο ο παραβαίνων διάταξη νόμου να απολαμβάνει τους καρπούς της παράνομης συμπεριφοράς του. Βλ. *Καράκωστα Ι.*, όπ. π., υποσ. 1, σελ. 226 επ., *Καράκωστα Ι.*, Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας (γνωμ.), ΔιΜΕΕ 1/2005, σελ. 25, 26, *Βούλγαρη Κ.*, όπ. π., υποσ. 2, σελ. 367-368. Βλ. επίσης *Τσεβά Αθ.*, όπ. π., υποσ. 7, σελ. 159 επ., ο οποίος δέχεται ότι η δημοσίευση στην περίπτωση αυτή δεν είναι πάντοτε παράνομη και μπορεί να κριθεί νόμιμη κατόπιν στάθμισης των συγκρουόμενων δικαιωμάτων και έννομων αγαθών.

⁶⁹ ΕΔΔΑ, *Monnat* κατά Ελβετίας, 21.9.2006, § 66.

⁷⁰ Αναλυτικότερα βλ. κατωτέρω υπό την ενότητα 2.1.4.

Σύμβασης σε περιπτώσεις όπου, κατόπιν στάθμισης, κρίνεται αναγκαία η παροχή υπέρτερης προστασίας στα αντικρουόμενα προς αυτή δικαιώματα. Στο πλαίσιο του ελέγχου των επιβαλλόμενων περιορισμών με το τεστ των τριών σταδίων⁷¹, το Δικαστήριο εξετάζει και τη συμμόρφωση του εκάστοτε φορέα της ελευθερίας της έκφρασης, συμπεριλαμβανομένων συνεπώς και των δημοσιογράφων, προς τα προβλεπόμενα στο άρθρο 10 § 2 της ΕΣΔΑ «καθήκοντα και ευθύνες», η τήρηση των οποίων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της ενάσκησης της ελευθερίας της έκφρασης.

Το Δικαστήριο έχει εξειδικεύσει στη νομολογία του την αόριστη νομική έννοια των «καθηκόντων και ευθυνών», τονίζοντας ότι η παρεχόμενη από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ προστασία στους δημοσιογράφους αναφορικά με τη μετάδοση θεμάτων δημοσίου ενδιαφέροντος τελεί υπό την επιφύλαξη ότι αυτοί ενεργούν με καλή πίστη, προκειμένου να παρέχουν ακριβείς και αξιόπιστες πληροφορίες σύμφωνα με τους κανόνες της δημοσιογραφικής δεοντολογίας⁷². Συνεπώς, το ΕΔΔΑ προσδίδει στο δεοντολογικό καθήκον αληθείας του δημοσιογράφου κατά την επιτέλεση των καθηκόντων του νομική δεσμευτικότητα και συνδέει την υποχρέωση επίδειξης καλής πίστης από μέρους του με την επίκληση επαρκών αποδείξεων για την προβολή ισχυρισμών σχετικά με γεγονότα ή επαρκούς πραγματικής βάσης για τη συναγωγή αξιολογικών κρίσεων⁷³. Η απαλλαγή του δημοσιογράφου από την υποχρέωση εξακρίβωσης δυσφημιστικών προς ιδιώτες ισχυρισμών είναι δυνατή μόνο σε ειδικές περιπτώσεις και εξαρτάται από το τη φύση και το μέγεθος της υπό εξέταση δυσφήμισης, καθώς και από το βαθμό αξιοπιστίας που μπορούσε εύλογα να αποδώσει στους πληροφοριοδότες του αναφορικά με τους κρινόμενους ισχυρισμούς⁷⁴.

Προκειμένου ο δημοσιογράφος να εκπληρώνει την υποχρέωσή του προς ενημέρωση του κοινού με ακρίβεια και αξιοπιστία, σύμφωνα με τις επιταγές της καλής πίστης, οφείλει να προβαίνει στις απαιτούμενες ενέργειες προς επαλήθευση των προβαλλόμενων από μέρους του ισχυρισμών για γεγονότα. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο δημοσιογράφος οφείλει να απέχει από τη μετάδοση παραπλανητικών ισχυρισμών⁷⁵, να τους στηρίζει σε μαρτυρίες από περισσότερα του

---

⁷¹ Αναλυτικότερα για το τεστ των τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ βλ. ανωτέρω υπό την ενότητα 1.2.2.

⁷² ΕΔΔΑ, *Bladet Tromsø και Stensaas* κατά Νορβηγίας, 20.5.1999, § 65.

⁷³ *Βρεττού Χ.*, Η αιχμηρή κριτική ως συνταγματικό δικαίωμα, 2014, σελ. 203 επ. [203, 204].

⁷⁴ ΕΔΔΑ, *Bladet Tromsø και Stensaas* κατά Νορβηγίας, όπ. π., υποσ. 72, § 66.

⁷⁵ ΕΔΔΑ, *Bergens Tidende και λοιποί* κατά Νορβηγίας, όπ. π., υποσ. 41, § 56, *Cumprăna και Mazăre* κατά Ρουμανίας (Ευρεία Σύνθεση), 17.12.2004, § 103.

ενός πρόσωπα σχετικά με αμφισβητούμενα περιστατικά⁷⁶ και να διεξάγει εκτενή έρευνα προς υποστήριξή τους⁷⁷. Βέβαια, σε περιπτώσεις όπου οι προβαλλόμενοι για γεγονότα ισχυρισμοί βασίζονται στο περιεχόμενο επίσημων εκθέσεων της δημόσιας αρχής, η υποχρέωση διεξαγωγής αυτοτελούς δημοσιογραφικής έρευνας επί του θέματος προς υποστήριξή τους αμβλύνεται⁷⁸. Γενικότερα, παρά το ότι το ΕΔΔΑ δεν έχει διατυπώσει ρητώς τις προϋποθέσεις θεμελίωσης της καλής πίστης, φαίνεται πως υιοθετεί ως πρότυπο αυτό της συνετής συμπεριφοράς του επαγγελματία δημοσιογράφου⁷⁹.

Στις περιπτώσεις όπου οι ισχυρισμοί του δημοσιογράφου συνιστούν αξιολογικές κρίσεις, ενδεχόμενη υποχρέωση απόδειξης της αλήθειάς τους από μέρους του θα βρισκόταν σε πλήρη αντίθεση με την ελευθερία της γνώμης, καθώς μια τέτοια απόδειξη είναι εξ αντικειμένου αδύνατη. Στο στοιχείο αυτό, άλλωστε, έγκειται η ειδοποιός διαφορά των αξιολογικών κρίσεων από τα γεγονότα, την οποία έχει επισημάνει και το ΕΔΔΑ στη νομολογία του⁸⁰. Εφόσον, λοιπόν, οι ισχυρισμοί του δημοσιογράφου θεωρηθούν αξιολογικές κρίσεις, η συμμόρφωσή του προς τις επιταγές της καλής πίστης πληρούται με την ύπαρξη επαρκούς πραγματικής βάσης προς υποστήριξή τους. Κατά τον τρόπο αυτό, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί περί της ύπαρξης επαρκούς πραγματικής βάσης αξιολογικών κρίσεων των δημοσιογράφων σε περιπτώσεις όπου αυτοί στα δημοσιεύματά τους είτε βασίστηκαν σε ανεπιβεβαίωτους ισχυρισμούς ή φήμες, παρά την προσπάθεια διασταύρωσής τους⁸¹, είτε οι περιγραφές τους σχετικά με πραγματικά περιστατικά δεν αποδείχθηκαν πλήρως αναληθείς⁸².

---

⁷⁶ ΕΔΔΑ, *Pedersen και Baadsgaard* κατά Δανίας (Ευρεία Σύνθεση), 17.12.2004, § 81-82, 87.

⁷⁷ ΕΔΔΑ, *De Haes και Gijssels* κατά Βελγίου, όπ. π., υποσ. 11, § 39.

⁷⁸ ΕΔΔΑ, *Bladet Tromsø και Stensaas* κατά Νορβηγίας, όπ. π., υποσ. 72, § 68.

⁷⁹ *Βρεττού Χ.*, Οριοθέτηση της δημοσιογραφικής έρευνας με το κριτήριο της καλής πίστης. Σχόλιο με αφορμή την υπόθεση *Haldimann and others* κατά Ελβετίας, ΔτΑ 73/2017, σελ. 665.

⁸⁰ ΕΔΔΑ, *Flux και Samson* κατά Μολδαβίας, 23.10.2007, § 23, *Timpul Info-Magazin και Anghel* κατά Μολδαβίας, 27.11.2007, § 37.

⁸¹ ΕΔΔΑ, *Timpul Info-Magazin και Anghel* κατά Μολδαβίας, όπ. π., υποσ. 80, § 36.

⁸² ΕΔΔΑ, *Dalban* κατά Ρουμανίας, 28.9.1999, § 50, *Flux και Samson* κατά Μολδαβίας, όπ. π., υποσ. 80 § 24.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΑ

Στο πλαίσιο ανάδειξης των παρατυπιών στη δημόσια ζωή μέσω της ερευνητικής δημοσιογραφίας, η ελευθερία του τύπου σε πολλές περιπτώσεις συγκρούεται με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής των προσώπων, με την ανάγκη κατοχύρωσης της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας κατά την απονομή της δικαιοσύνης καθώς και με την ανάγκη διασφάλισης της δημόσιας τάξης ή του απόρρητου χαρακτήρα ορισμένων πληροφοριών. Προς επίλυση των συγκρούσεων που ανακύπτουν, το Δικαστήριο προβαίνει σε στάθμιση των εκάστοτε αντιμαχόμενων δικαιωμάτων υπό το πρίσμα συγκεκριμένων κριτηρίων, τα οποία έχουν διαμορφωθεί σταδιακά στη νομολογία του. Στο παρόν κεφάλαιο θα εξεταστούν οι σημαντικότερες αποφάσεις του ΕΔΔΑ από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα αναφορικά με το ζήτημα της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας και θα αναδειχθούν τα κριτήρια που υιοθετεί στη συλλογιστική του το Δικαστήριο κατά τη στάθμιση της ελευθερίας του τύπου με τα προβλλόμενα ανά περίπτωση έννομα αγαθά.

2.1 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8 ΕΣΔΑ)

Στις αποφάσεις της παρούσας ενότητας το ΕΔΔΑ καλείται να σταθμίσει αφενός το δικαίωμα του κοινού προς ενημέρωση και, αφετέρου, το δικαίωμα του ατόμου προς σεβασμό και αποτελεσματική προστασία της ιδιωτικότητάς του. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο εξετάζει το θέμα του δημοσιεύματος και το βαθμό συμβολής του σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος, τον τρόπο απόκτησης και δημοσίευσης των πληροφοριών εκ μέρους των δημοσιογράφων, το εύρος της δημοσιότητας του θιγόμενου και τις συνέπειες του δημοσιεύματος προς το πρόσωπό του, καθώς και τη βαρύτητα των κυρώσεων που επιβλήθηκαν στους δημοσιογράφους εκ μέρους των εθνικών αρχών.

2.1.1 Απόφαση Von Hannover κατά Γερμανίας⁸³

Η απόφαση αυτή αποτελεί σημείο αναφοράς στην προσπάθεια του ΕΔΔΑ να εξισορροπήσει τα αντικρουόμενα δικαιώματα της ελευθερίας του τύπου και του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, καθώς οριοθετεί επιτυχώς την προστασία της προσωπικότητας και του ιδιωτικού βίου έναντι επεμβάσεων των μέσων ενημέρωσης, χωρίς, ωστόσο, να περιορίζει υπέρμετρα τις ελευθερίες της επικοινωνίας⁸⁴. Η επίκληση εκ μέρους των δημοσιογράφων του δημόσιου ενδιαφέροντος προς πληροφόρηση γεννά ιδιαίτερα ζητήματα στις περιπτώσεις όπου το αντικείμενο του δημόσιου ενδιαφέροντος αφορά ακριβώς στην ιδιωτική ζωή ενός δημόσιου προσώπου και στη συμπεριφορά του σε ιδιωτικές στιγμές. Στο πλαίσιο αυτό, μόνο η ιδιότητα ενός προσώπου ως δημόσιου δε μπορεί να αποτελέσει τη βάση για την πρόκληση δημόσιου ενδιαφέροντος χωρίς την παράλληλη συνδρομή και άλλων στοιχείων που να το αιτιολογούν⁸⁵.

Η υπόθεση αφορούσε στη δημοσίευση πλήθους φωτογραφιών της Καρολίνας του Μονακό, μέλους της βασιλικής οικογένειας, σε σκανδαλοθηρικά γερμανικά περιοδικά. Οι φωτογραφίες είχαν ληφθεί χωρίς τη συναίνεση της Καρολίνας και την απεικόνιζαν μόνη είτε με τη συνοδεία των παιδιών ή φίλων της σε δημόσιους χώρους σε στιγμές της καθημερινότητάς της. Η Καρολίνα προσέφυγε στα γερμανικά δικαστήρια αιτούμενη την απαγόρευση της περαιτέρω δημοσίευσης των εν λόγω φωτογραφιών λόγω προσβολής αφενός της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητάς της (άρθρα 1 § 1 και 2 § 1 αντίστοιχα του Θεμελιώδους Νόμου) και αφετέρου της ιδιωτικής της ζωής και του δικαιώματος ελέγχου επί της χρήσης της εικόνας της (άρθρα 22 και 23 του γερμανικού νόμου για την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας επί έργων των εικαστικών τεχνών και της φωτογραφίας)⁸⁶.

Τα γερμανικά δικαστήρια σε πρώτο και δεύτερο βαθμό απέρριψαν την προσφυγή της Καρολίνας κατατάσσοντάς τη στα πρόσωπα της απόλυτης

---

⁸³ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, 24.6.2004.

⁸⁴ Πατεράκης Σ., Ζητήματα ηθικής βλάβης από αδικήματα τελούμενα δια των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ΕλλΔ/νη 1/2007, σελ. 8 επ. [9].

⁸⁵ Δετσαρίδης Χ., Δημοσιογραφία, πληροφόρηση και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα – Δικαιώματα σε σύγκρουση ή σε σχέση αλληλοσυμπλήρωσης, ΘΠΔΔ 10-11/2008, σελ. 1109 επ. {1110}.

⁸⁶ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 18.

επικαιρότητας⁸⁷, τα οποία υποχρεούνται εκ της ιδιότητάς τους να ανέχονται τέτοιου είδους δημοσιεύσεις για την προσωπική τους ζωή προς ικανοποίηση του εύλογου ενδιαφέροντος του κοινού, μη δυνάμενα να επικαλεστούν το δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής τους ζωής σε χώρο εκτός της κατοικίας τους. Το Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό Δικαστήριο της Γερμανίας, ωστόσο, δικαίωσε εν μέρει την προσφεύγουσα υιοθετώντας ένα «χωρικό» κριτήριο, σύμφωνα με το οποίο αναγνωρίζεται και στα πρόσωπα της απόλυτης επικαιρότητας η δυνατότητα προστασίας της ιδιωτικότητάς τους εκτός της κατοικίας τους, εφόσον έχουν αποσυρθεί σε απομονωμένο χώρο και είναι αντικειμενικά εμφανές ότι επιθυμούν να αποφύγουν την παρατήρηση από τρίτους⁸⁸. Το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας, το οποίο επελήφθη της υπόθεσης σε τελευταίο στάδιο, έκρινε ότι η ένταξη ενός προσώπου στην κατηγορία της απόλυτης επικαιρότητας δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση στάθμισης των συγκρουόμενων εν προκειμένω δικαιωμάτων. Κατά συνέπεια, δικαίωσε την Καρολίνα αναφορικά με τις φωτογραφίες που την απεικόνιζαν με τη συνοδεία των παιδιών της, καθώς παραβίαζαν το δικαίωμά της στην οικογένεια (άρθρο 6 του Θεμελιώδους Νόμου), αλλά ως προς τις λοιπές φωτογραφίες αναγνώρισε το προβάδισμα της ελευθερίας της έκφρασης και του τύπου, με την αιτιολογία ότι το εύλογο ενδιαφέρον που προκαλείται για τα πρόσωπα της απόλυτης επικαιρότητας μπορεί να εκτείνεται και

---

⁸⁷ Στη γερμανική έννομη τάξη τα πρόσωπα που απασχολούν τον τύπο διακρίνονται σε πρόσωπα απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν τα πρόσωπα που κατέχουν μια εξέχουσα θέση στο δημόσιο βίο, όπως οι πολιτικοί, και όσα ασκούν μια σημαντική κοινωνική δραστηριότητα, όπως οι αθλητές ή καλλιτέχνες. Στη δεύτερη ανήκουν τα πρόσωπα που προσελκύουν το ενδιαφέρον του κοινού λόγω ενός εξαιρετικού ή έκτακτου γεγονότος, όπως ο δράστης ενός εγκλήματος. Η γερμανική νομολογία αναφέρεται στα πρόσωπα αμφοτέρων των κατηγοριών ως πρόσωπα της σύγχρονης ιστορίας και αναγνωρίζει τη δυνατότητα του τύπου να δημοσιεύει πληροφορίες για την ιδιωτική τους ζωή χωρίς τη συναίνεσή τους, στο πλαίσιο ικανοποίησης ενός εύλογου ενδιαφέροντος του κοινού. Η δυνατότητα αυτή, βέβαια, είναι λιγότερο ευρεία όσον αφορά στα πρόσωπα της σχετικής επικαιρότητας και γίνεται δεκτή μόνο κατά το σύντομο χρονικό διάστημα που τα πρόσωπα αυτά συγκεντρώνουν το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Βλ. *Καράκωστα I. / Βρεττού Χ.*, Ελευθερία του Τύπου (ΜΜΕ) και προστασία Προσωπικών Δεδομένων, ΝοΒ 59/2011, σελ. 7-8, με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 17, *Καράκωστα I.*, όπ. π., υποσ. 68, σελ. 27-28 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 7, 7^α, *Μιχαηλίδη-Νουάρου Γ.*, όπ. π., υποσ. 50, σελ. 385-388 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 41-47.

⁸⁸ Η προσέγγιση αυτή του Ακυρωτικού βασίζεται στην υιοθετούμενη από τη γερμανική έννομη τάξη θεωρία των σφαιρών και την τριμερή διαβάθμιση της προστασίας της προσωπικότητας. Η εξώτερη (κοινωνική) σφαίρα αναφέρεται στις ευρύτερες δημόσιες δραστηριότητες του προσώπου. Η επόμενη σφαίρα (ιδιωτική) αφορά δραστηριότητες τις οποίες το άτομο γνωστοποιεί σε έναν περιορισμένο κύκλο προσώπων και περιλαμβάνει την οικιακή και οικογενειακή ζωή του. Η σφαίρα αυτή διαθέτει και μια κοινωνική διάσταση, η οποία σχετίζεται με τη δυνατότητα του ατόμου να αποσύρεται σε έναν «απόμερο χώρο» με αντικειμενικά εμφανή σκοπό να είναι μόνο και να συμπεριφέρεται με διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι θα συμπεριφερόταν δημόσια. Η εσώτερη (απόρρητη) σφαίρα αναφέρεται σε άκρως προσωπικά ζητήματα του ατόμου, όπως η σεξουαλική ζωή ή ο ενδότερος ψυχικός κόσμος, τα οποία γνωστοποιεί σε έναν πολύ περιορισμένο κύκλο προσώπων. Βλ. επίσης *Τσεβά Αθ.*, Η προστασία του ιδιωτικού βίου των δημοσίων προσώπων έναντι των μέσων ενημέρωσης κατά την ΕΣΔΑ. Σχόλιο στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 24.6.2004 (Von Hannover κατά Γερμανίας), ΔιΜΕΕ 3/2005, σελ. 348 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 9, 10.

σε πληροφορίες σχετικά με το γενικότερο τρόπο συμπεριφοράς τους, δεδομένου ότι αυτά συχνά εκπροσωπούν συγκεκριμένες ιδέες αναφορικά με ηθικές αξίες και στάσεις ζωής και επιτελούν λειτουργίες προτύπων μίμησης ή αντίθεσης.

Εξετάζοντας την υπόθεση αναφορικά με την ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ για την προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής της Καρολίνας, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η ιδιωτική δράση ενός προσώπου δε μεταβάλλεται σε δημόσια μόνο εκ του γεγονότος ότι λαμβάνει χώρα σε δημόσιο χώρο. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, ο ιδιωτικό βίος, όπως κατοχυρώνεται στη Σύμβαση, περιλαμβάνει τόσο τη φυσική όσο και την ψυχολογική υπόσταση του ατόμου, με σκοπό να διασφαλίσει την απρόσκοπτη από εξωτερικές παρεμβάσεις ανάπτυξη της προσωπικότητάς του στο πλαίσιο των σχέσεών του με άλλα άτομα. Κατά συνέπεια, η προστατευόμενη από την ΕΣΔΑ ιδιωτική ζωή του ατόμου διαθέτει και μια κοινωνική διάσταση, η οποία εμφανίζεται στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασής του με τους άλλους ακόμα και σε δημόσιο πεδίο⁸⁹. Η έκταση της κοινωνικής αυτής διάστασης της ιδιωτικότητας προσδιορίζεται με βάση τη δικαιολογημένη προσδοκία⁹⁰ που έχει το άτομο για την προστασία και το σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής⁹¹.

Η εικόνα του ατόμου περιλαμβάνεται, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 8 της Σύμβασης ως επιμέρους έκφανση της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και αποτελεί μια από τις κυρίαρχες ιδιότητες της προσωπικότητάς του. Η μοναδικότητα που προσδίδει στο άτομο, σε συνδυασμό με την ικανότητά της να λειτουργεί ως αντανάκλαση του εσωτερικού του κόσμου αλλά και ως μέσο παρουσιάσής του στους άλλους, θεμελιώνει το αποκλειστικό για το άτομο δικαίωμα ελέγχου επ' αυτής, το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να αρνηθεί όχι μόνο τη χωρίς τη συναίνεσή του δημοσίευση ή αναπαραγωγή της αλλά ακόμη και την καταγραφή της⁹². Σύμφωνα, λοιπόν, με το ΕΔΔΑ, η δημοσίευση φωτογραφιών από τον τύπο, παρά το γεγονός ότι εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης, πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερη προσοχή, ενόψει της δημοσιοποίησης ευαίσθητων δεδομένων αναφορικά με την εικόνα του προσώπου αλλά

---

⁸⁹ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 50, 69.

⁹⁰ Αναλυτικότερα για τον προσδιορισμό της δικαιολογημένης προσδοκίας ιδιωτικότητας του ατόμου βάσει αντικειμενικών και υποκειμενικών κριτηρίων βλ. *Τσεβά Αθ.*, όπ. π., υποσ. 88, σελ. 351-352 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 31-33.

⁹¹ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 51, 69.

⁹² *Ακριβοπούλου Χ.*, Το δικαίωμα στην εικόνα ως πτυχή της προσωπικότητας του ατόμου, ΕφημΔΔ 5/2009, σελ. 635 επ. [638].

και της έντονης επέμβασης στον ιδιωτικό του βίο με την καλλιέργεια ενός κλίματος συνεχούς παρακολούθησής του από το σκανδαλοθηρικό τύπο⁹³. Η αποτελεσματική, άλλωστε, προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι θεμελιώδης για την ουσιαστική απόλαυση εκ μέρους του ατόμου του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής του ζωής⁹⁴.

Εξετάζοντας τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης της Καρολίνας, το Δικαστήριο προβαίνει σε μια θεμελιώδη διάκριση ανάμεσα στα δημοσιεύματα του τύπου που δύνανται να συμβάλλουν σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος αναφορικά με τα δημόσια πρόσωπα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, όπως συμβαίνει στην περίπτωση των πολιτικών, και σε εκείνα που διαθέτουν περισσότερο ψυχαγωγικό χαρακτήρα και σχετίζονται με λεπτομέρειες της ιδιωτικής ζωής ενός προσώπου, το οποίο δεν ασκεί επίσημα καθήκοντα⁹⁵. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, μόνο στην πρώτη περίπτωση ο τύπος επιτελεί τον ζωτικής σημασίας ρόλο του δημόσιου επιτηρητή σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αν και σε ορισμένες περιπτώσεις το δικαίωμα ενημέρωσης του κοινού μπορεί να αφορά και σε ζητήματα του ιδιωτικού βίου δημοσίων προσώπων που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων τους, η δημοσίευση των φωτογραφιών με συνοδευτικά άρθρα στην περίπτωση της Καρολίνας αφορούσε αποκλειστικά σε λεπτομέρειες της ιδιωτικής της ζωής, χωρίς να εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον προς ενημέρωση⁹⁶.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της στάθμισης του δικαιώματος πληροφόρησης του κοινού με την προστασία της ιδιωτικής ζωής του προσώπου, το ΕΔΔΑ εστιάζει στο θέμα του δημοσιεύματος προκειμένου να αποφανθεί περί της ύπαρξης ή μη δικαιολογημένου ενδιαφέροντος του κοινού προς ενημέρωση και αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο βαθμό συμβολής του δημοσιεύματος σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος⁹⁷. Στην περίπτωση της Καρολίνας τέτοια συμβολή δεν υφίσταται, καθώς ο αποκλειστικός σκοπός της δημοσίευσης των φωτογραφιών και των συνοδευτικών τους άρθρων ήταν η ικανοποίηση της περιέργειας ενός ειδικού αναγνωστικού κοινού αναφορικά με λεπτομέρειες της ιδιωτικής της ζωής⁹⁸.

---

⁹³ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 59.

⁹⁴ *De Hert P. / Gutwirth S.*, Η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στη νομολογία του Στρασβούργου και του Λουξεμβούργου: συνταγματοποίηση σε δράση, ΕφημΔΔ 1/2010, σελ. 63 επ. [66].

⁹⁵ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 63.

⁹⁶ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 64.

⁹⁷ *Βρεττού Χ.*, Προσωπικά δεδομένα και ΜΜΕ: πεδίο σύγκρουσης προστατευόμενων έννομων αγαθών, ΔιΜΕΕ 4/2007, σελ. 593-594.

⁹⁸ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 65, 76.

Παράλληλα, το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού προς πληροφόρηση δε μπορεί να θεμελιωθεί εν προκειμένω ούτε στο εμπορικό συμφέρον των μέσων που δημοσίευσαν τις φωτογραφίες της Καρολίνας, δεδομένου ότι αυτό υποχωρεί έναντι της αποτελεσματικής προστασίας της ιδιωτικής της ζωής⁹⁹. Κατά τον τρόπο αυτό, το ΕΔΔΑ διαπιστώνει την ύπαρξη παραβίασης του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ από τις γερμανικές αρχές λόγω της μη αποτελεσματικής προστασίας του δικαιώματος της Καρολίνας στο σεβασμό της ιδιωτικής της ζωής, λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη τις συνθήκες υπό τις οποίες λήφθηκαν οι φωτογραφίες της, καθώς και την παρενόχληση που υπέστη στην καθημερινότητά της¹⁰⁰.

Η προσέγγιση του ΕΔΔΑ στην υπόθεση της Καρολίνας με την υιοθέτηση του κριτηρίου της συμβολής του δημοσιεύματος σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος διαφέρει από τη συλλογιστική που ακολουθούν τα γερμανικά δικαστήρια, τα οποία βασίζονται στο «λειτουργικό» κριτήριο της κατηγοριοποίησης σε δημόσια πρόσωπα απόλυτης και σχετικής επικαιρότητας, καθώς και στο «χωρικό» κριτήριο της αναγνώρισης της ιδιωτικότητας των προσώπων αυτών υπό την προϋπόθεση ότι έχουν αποσυρθεί σε απομονωμένο χώρο και είναι αντικειμενικά εμφανές ότι επιθυμούν να αποφύγουν την παρατήρηση από τρίτους. Το Δικαστήριο, μάλιστα, δε διστάζει να απορρίψει την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών, επισημαίνοντας αφενός την πολύ περιορισμένη προστασία που παρέχει το «λειτουργικό» κριτήριο στην ιδιωτική ζωή και την εικόνα στις ειδικές περιπτώσεις δημοσίων προσώπων, όπως η Καρολίνα, που δεν ασκούν επίσημα καθήκοντα¹⁰¹, και αφετέρου την αοριστία και δυσκολία πρακτικής εφαρμογής του «χωρικού» κριτηρίου¹⁰². Η θεμελίωση του δημόσιου ενδιαφέροντος προς ενημέρωση αναφορικά με την ιδιωτική ζωή των δημοσίων προσώπων θα πρέπει να αναζητηθεί στο πλαίσιο της ύπαρξης μιας αντιφατικής σχέσης ανάμεσα στο δημόσιο ρόλο των προσώπων αυτών και του γεγονότος της ιδιωτικής τους ζωής, το οποίο δημοσιοποιείται από τον τύπο¹⁰³.

---

⁹⁹ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 77.

¹⁰⁰ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 68.

¹⁰¹ ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 72-73.

¹⁰² ΕΔΔΑ, *Von Hannover* κατά Γερμανίας, όπ. π., υποσ. 83, § 74-75.

¹⁰³ Αλιβιζάτος Ν., Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση. Επικαιρες παρατηρήσεις για τα όρια των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων, ΔιΜΕΕ 1/2005, σελ. 21 επ. [22-23], Τσεβάς Αθ., όπ. π., υποσ. 88, σελ. 353-354 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 40.

2.1.2 Απόφαση Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας¹⁰⁴

Στην παρούσα υπόθεση εξετάζεται το ζήτημα της ιδιωτικότητας των πολιτικών προσώπων σε σχέση με το ενδιαφέρον του κοινού προς ενημέρωση, η ενδεχόμενη επιρροή των παράνομων πράξεων, οι οποίες διενεργήθηκαν από τρίτα πρόσωπα κατά το στάδιο της συλλογής των πληροφοριών, στο στάδιο της δημοσίευσης, καθώς και η πιθανή αποτρεπτική επίδραση των επιβαλλόμενων από τις εθνικές αρχές ποινών στην ελευθερία του τύπου.

Ένας ραδιοφωνικός σταθμός στη Σλοβακία μετέδωσε υποκλαπείσα τηλεφωνική συνομιλία μεταξύ του Αναπληρωτή Πρωθυπουργού και Υπουργού Οικονομίας της τότε κυβέρνησης και του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης αναφορικά με το μείζον πολιτικό ζήτημα της ιδιωτικοποίησης μίας βασικής ασφαλιστικής εταιρείας της χώρας και της προσπάθειας των δύο πολιτικών κομμάτων που βρίσκονταν τότε στην εξουσία να αποκτήσουν τον έλεγχο επί του τελικώς σχηματισθέντος διοικητικού συμβουλίου της. Η κασέτα που περιείχε την τηλεφωνική συνομιλία είχε τοποθετηθεί από άγνωστο πρόσωπο στην ταχυδρομική θυρίδα της ραδιοφωνικής εταιρείας. Οι δημοσιογράφοι του σταθμού, παρότι δήλωσαν πως αποδοκιμάζουν τις παράνομες ενέργειες υποκλοπής και διαχώρισαν τη θέση τους από τον τρόπο απόκτησης των πληροφοριών, μετέδωσαν το περιεχόμενο της κασέτας προς εκπλήρωση του καθήκοντος ενημέρωσης του κοινού, θεωρώντας πως επρόκειτο για ζήτημα δημόσιου συμφέροντος¹⁰⁵.

Ο Γενικός Γραμματέας κατέθεσε αγωγή εναντίον του σταθμού θεωρώντας ότι η μετάδοση της υποκλαπείσας ιδιωτικής συνομιλίας του χωρίς τη συναίνεσή του προσέβαλε την προσωπικότητά του και έβλαψε τη φήμη και την αξιοπρέπειά του. Τα σλοβακικά δικαστήρια σε πρώτο και δεύτερο βαθμό καταδίκασαν το ραδιοφωνικό σταθμό σε δημόσια απολογία για τη μετάδοση της υποκλαπείσας τηλεφωνικής συνομιλίας, ενώ παράλληλα επιδίκασαν στον ενάγοντα χρηματική αποζημίωση για ηθική βλάβη. Συγκεκριμένα, τόνισαν πως ο ραδιοφωνικός σταθμός δεν είχε εν προκειμένω το δικαίωμα μετάδοσης της ιδιωτικής συνομιλίας του Γενικού Γραμματέα χωρίς τη συναίνεσή του, καθώς αυτή ερχόταν σε σύγκρουση με το δικαιολογημένο

¹⁰⁴ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, 19.12.2006.

¹⁰⁵ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 17.

συμφέρον του προς σεβασμό της ιδιωτικότητάς του, ενώ παράλληλα επεσήμαναν ότι η μετάδοση μιας κασέτας που είχε αποκτηθεί με παράνομο τρόπο δεν ήταν αναγκαία για την άσκηση του δικαιώματος του σταθμού προς σχολιασμό και έκθεση των απόψεών του επί της κατάστασης που είχε ανακύψει¹⁰⁶.

Στο πλαίσιο αξιολόγησης, μέσω του τεστ των τριών σταδίων¹⁰⁷, των επιβληθέντων από τις εθνικές αρχές περιορισμών στην ελευθερία της έκφρασης του ραδιοφωνικού σταθμού, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι στην περίπτωση αυτή οι περιορισμοί δεν εξυπηρετούσαν μια επιτακτική κοινωνική ανάγκη προστασίας της ιδιωτικότητας του Γενικού Γραμματέα, ο οποίος θα έπρεπε ως δημόσιο πρόσωπο της πολιτικής ζωής να επιδεικνύει μεγαλύτερη ανεκτικότητα στην κριτική και τον έλεγχο των λόγων και των πράξεών του από τους δημοσιογράφους και το κοινό¹⁰⁸. Εξετάζοντας το πεδίο και το περιεχόμενο της υποκλοπείσας τηλεφωνικής συνομιλίας, το Δικαστήριο δεν εντόπισε στοιχεία που να συνδέονται με την ιδιωτική ζωή των προσώπων που συμμετείχαν σε αυτή. Η συνομιλία ήταν καθαρά πολιτικής φύσης, δεδομένου ότι σχετιζόταν με τις πολιτικές εξελίξεις επί του ζητήματος της ιδιωτικοποίησης μιας βασικής ασφαλιστικής εταιρείας, με αποτέλεσμα να θεωρείται δημόσιου και όχι ιδιωτικού ενδιαφέροντος¹⁰⁹.

Παράλληλα, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι οι δημοσιογράφοι του ραδιοφωνικού σταθμού δεν ευθύνονταν για την παράνομη καταγραφή της τηλεφωνικής συνομιλίας, ούτε προέβησαν σε παράνομες ενέργειες κατά την απόκτηση της κασέτας και τη μετάδοσή της¹¹⁰. Σύμφωνα με το σκεπτικό του Δικαστηρίου, η παράνομη υποκλοπή της τηλεφωνικής συνομιλίας από ένα άγνωστο τρίτο πρόσωπο δε δύναται να αποστερήσει από το ραδιοφωνικό σταθμό την προστασία του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ και δε δικαιολογεί τις επιβληθείσες σε αυτόν ποινές εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων για τη μετάδοση της κασέτας, δεδομένης της φύσης και της σοβαρότητάς τους, ενόψει και της ενδεχόμενης αποτρεπτικής επίδρασής τους στην ελευθερία του τύπου¹¹¹. Κατά τον τρόπο αυτό, το ΕΔΔΑ διαχωρίζει το στάδιο της συλλογής από αυτό της δημοσίευσης της πληροφορίας και δέχεται ότι ενδεχόμενη παράνομη συλλογή των

¹⁰⁶ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 25, 27.

¹⁰⁷ Αναλυτικότερα για το τεστ των τριών σταδίων βλ. ανωτέρω υπό την ενότητα 1.2.2.

¹⁰⁸ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 52.

¹⁰⁹ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 58.

¹¹⁰ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 60.

¹¹¹ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 53, 62.

πληροφοριών που διενεργείται από τρίτο πρόσωπο, χωρίς οποιαδήποτε συμμετοχή του δημοσιογράφου, δεν συνεπάγεται και παράνομη δημοσίευσή τους.

Κατά την εκτίμηση των επιβληθεισών από τα εθνικά δικαστήρια ποινών σε βάρος του ραδιοφωνικού σταθμού, το ΕΔΔΑ λαμβάνει, επίσης, υπόψη του την επίδειξη καλής πίστης εκ μέρους των δημοσιογράφων, καθώς και τις ενδεχόμενες συνέπειες που υπέστη το θιγόμενο πρόσωπο από τη δημοσίευση των πληροφοριών. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο τονίζει ότι οι πληροφορίες που δημοσιεύτηκαν από τους δημοσιογράφους μέσω της κασέτας δεν ήταν αναληθείς¹¹² ή παραποιημένες και ότι σκοπός των δημοσιογράφων ήταν μόνο η ενημέρωση του κοινού και όχι η στοχοποίηση των προσώπων που συμμετείχαν στην υποκλοπή της τηλεφωνικής συνομιλίας. Όσον αφορά, δε, στην εξέταση των συνεπειών της δημοσίευσης ως προς τον Γενικό Γραμματέα, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι δεν προκάλεσαν ιδιαίτερη βλάβη στην προσωπικότητα και τη φήμη του, δεδομένου, μάλιστα, ότι εξελέγη δικαστής του Συνταγματικού Δικαστηρίου σε χρόνο μεταγενέστερο της επίμαχης δημοσίευσης¹¹³.

Βάσει των ανωτέρω διαπιστώσεων, το ΕΔΔΑ κατέληξε ομόφωνα στο συμπέρασμα ότι εν προκειμένω παραβιάστηκε η προστατευόμενη από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ ελευθερία της έκφρασης του ραδιοφωνικού σταθμού, δεδομένου ότι οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν από τις εθνικές αρχές σε βάρος του με σκοπό την προστασία της ιδιωτικότητας του Γενικού Γραμματέα δεν πληρούσαν την αρχή της αναλογικότητας και ήταν, ως εκ τούτου, μη αναγκαίοι σε μια δημοκρατική κοινωνία. Αξιοσημείωτο είναι, πάντως, ότι το Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη στη συλλογιστική του το ζήτημα του απορρήτου της επικοινωνίας των δύο προσώπων και το κλίμα εμπιστευτικότητας και μυστικότητας της τηλεφωνικής τους συνομιλίας. Τα στοιχεία αυτά συνθέτουν μια αυτοτελή σε σχέση με την ιδιωτική ζωή παράμετρο και αποτελούν ένα αγαθό με ιδιαίτερη νομική σημασία, το οποίο, όμως, δεν προστατεύεται σαφώς και αυτοτελώς από την ΕΣΔΑ και κατά συνέπεια δεν αντιμετωπίζεται με τη δέουσα προσοχή από το Δικαστήριο¹¹⁴.

---

¹¹² Στην αμερικανική νομική θεωρία, η ψευδής ή κακόβουλη δημοσιογραφική αποκάλυψη είναι ουσιαστικά το μοναδικό κριτήριο που μπορεί να περιορίσει την ελευθερία της κριτικής έκφρασης κατά πολιτικών προσώπων. Βλ. *Ακριβοπούλου Χ.*, Η ιδιωτικότητα των πολιτικών προσώπων μεταξύ των ορίων δημοσίου-ιδιωτικού, ΔτΑ 44/2009, σελ. 1298-1299 με περαιτέρω παραπομπές υπ' αριθμ. 43.

¹¹³ ΕΔΔΑ, *Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας*, όπ. π., υποσ. 104, § 61, 63.

¹¹⁴ *Τζέμος Β.*, Η ραδιοφωνική μετάδοση απόρρητης τηλεφωνικής επικοινωνίας δημοσίων προσώπων στη νομολογία του ΕΔΔΑ, ΔιΜΕΕ 2/2007, σελ. 212-213.

2.1.3 Απόφαση Axel Springer AG κατά Γερμανίας¹¹⁵

Στην παρούσα απόφαση το ΕΔΔΑ υιοθετεί μια ιδιαίτερη προσέγγιση επί του ζητήματος της σύγκρουσης ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης και στο δικαίωμα του ατόμου στην ιδιωτική ζωή. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο αναλύει σε ειδικό κεφάλαιο¹¹⁶ τα κριτήρια που εντοπίζονται στη νομολογία του και που γενικά λαμβάνει υπόψη του στο πλαίσιο της στάθμισης των δύο αυτών αντιμαχόμενων δικαιωμάτων, ενώ, σε δεύτερο στάδιο, εξετάζει τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης υπό το πρίσμα των κριτηρίων αυτών, προκειμένου να διαπιστώσει αν τα μέτρα περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης που λήφθηκαν εκ μέρους των εθνικών αρχών είναι σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ.

Η υπόθεση αφορούσε σε δύο άρθρα που δημοσιεύτηκαν από εφημερίδα συμφερόντων της προσφεύγουσας ενώπιον του ΕΔΔΑ εταιρείας σχετικά με τη σύλληψη και τις μετέπειτα ποινικές διαδικασίες σε βάρος ενός ηθοποιού. Κατά τη διάρκεια δημόσιων εκδηλώσεων στο πλαίσιο ενός γερμανικού φεστιβάλ, ο εν λόγω ηθοποιός, ο οποίος είχε στο παρελθόν διατελέσει πρωταγωνιστής μιας ιδιαίτερα επιτυχημένης γερμανικής τηλεοπτικής σειράς υποδυόμενος έναν υψηλόβαθμο αστυνομικό, συνελήφθη για κατοχή μικρής ποσότητας κοκαΐνης. Η εφημερίδα δημοσιοποίησε το περιστατικό της σύλληψης, την ενώπιον του δικαστηρίου ομολογία του ηθοποιού καθώς και την καταδίκη του με άρθρα της, συνοδευόμενα από φωτογραφίες του. Τα δημοσιεύματα της εφημερίδας βασίστηκαν σε προηγηθείσα δημοσιογραφική έρευνα και σε πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τους παρόντες κατά τη σύλληψη αστυνομικούς καθώς και από το κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελικό γραφείο.

Ο ηθοποιός προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων αιτούμενος αφενός την απαγόρευση της περαιτέρω δημοσίευσης των συγκεκριμένων άρθρων και αφετέρου την καταδίκη της εφημερίδας σε αποζημίωση λόγω παραβίασης του δικαιώματός του επί της προσωπικότητας. Το Πρωτοδικείο δίκαιωσε τον ενάγοντα

¹¹⁵ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνοψη), 7.2.2012.

¹¹⁶ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 115, § 89-95.

ηθοποιό αναγνωρίζοντας εν προκειμένω το προβάδισμα στο δικαίωμά του επί της προσωπικότητας κατόπιν στάθμισής του με το δικαιολογημένο ενδιαφέρον του κοινού προς πληροφόρηση. Το δικαστήριο, μάλιστα, κατέληξε στο συγκεκριμένο συμπέρασμα παρά το γεγονός ότι η αλήθεια των πληροφοριών που δημοσιεύτηκαν δεν αμφισβητήθηκε, καθώς θεώρησε ότι η εφημερίδα εστίασε περισσότερο στο πρόσωπο του ηθοποιού παρά στο αδίκημα που τέλεσε, το οποίο ενδεχομένως να μην είχε δημοσιοποιηθεί, αν είχε διαπραχθεί από κάποιο άγνωστο στο κοινό πρόσωπο¹¹⁷. Το Εφετείο επικύρωσε την πρωτοβάθμια απόφαση, μειώνοντας ωστόσο τη χρηματική ποινή που επιβλήθηκε στην εφημερίδα, δεδομένης της πεποίθησής της ότι η επιβεβαίωση εκ μέρους του εισαγγελικού γραφείου των περιστατικών αναφορικά με το αδίκημα του ηθοποιού διασφάλιζε τη νομιμότητα της δημοσίευσής τους¹¹⁸. Τέλος, τόσο το Ομοσπονδιακό Ακυρωτικό όσο και το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας απέρριψαν την ενώπιόν τους προσφυγή εκ μέρους της εφημερίδας δίχως να εξετάσουν την ουσία της υπόθεσης.

Το ΕΔΔΑ, αφού διατύπωσε ορισμένες βασικές αρχές που προκύπτουν από τη νομολογία του και διέπουν την ελευθερία της έκφρασης και την προστασία της ιδιωτικής ζωής στο πλαίσιο της ΕΣΔΑ, προέβη σε στάθμιση των δύο αντικρουόμενων εν προκειμένω δικαιωμάτων αξιοποιώντας έξι κριτήρια που έχουν παγιωθεί στη νομολογία του και σχετίζονται με τη σύγκρουση αυτή. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο εξέτασε τη συμβολή του δημοσιεύματος σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος, το εύρος της δημοσιότητας του θιγόμενου προσώπου και το αντικείμενο του δημοσιεύματος, την προγενέστερη του δημοσιεύματος συμπεριφορά του θιγόμενου, τη μέθοδο απόκτησης των πληροφοριών και το βαθμό ανταπόκρισής τους στην πραγματικότητα, τον τρόπο δημοσίευσης των πληροφοριών και τις συνέπειες του δημοσιεύματος ως προς το θιγόμενο πρόσωπο και, τέλος, τη βαρύτητα των επιβαλλόμενων στο μέσο ενημέρωσης κυρώσεων εκ μέρους των εθνικών αρχών. Το ΕΔΔΑ, μάλιστα, επεσήμανε ότι θα χρειαζόταν ιδιαίτερα σοβαρούς λόγους προκειμένου να διαφοροποιήσει τη θέση του από αυτή των εθνικών δικαστηρίων, εφόσον η εκ μέρους τους στάθμιση ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης και την ανάγκη προστασίας της ιδιωτικής ζωής του ατόμου διεξήχθη σύμφωνα με τα παραπάνω

---

¹¹⁷ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 115, § 19, 20.

¹¹⁸ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 115, § 35.

κριτήρια¹¹⁹. Κατά τον τρόπο αυτό, το Δικαστήριο καταλείπει ένα συγκεκριμένο περιθώριο εκτίμησης στις εθνικές αρχές αναφορικά με τον τρόπο εναρμόνισης των επεμβάσεών τους επί της ελευθερίας της έκφρασης με τις προβλέψεις της ΕΣΔΑ.

Εξετάζοντας τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης υπό το πρίσμα των ανωτέρω κριτηρίων¹²⁰, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα δημοσιεύματα της εφημερίδας σχετικά με τη σύλληψη και την καταδίκη του ηθοποιού συνέβαλαν σε μια συζήτηση γενικού ενδιαφέροντος, καθώς το κοινό δικαιούται να ενημερώνεται και για τρέχουσες ποινικές διαδικασίες υπό τον όρο σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου. Εν προκειμένω, το κοινό είχε δικαίωμα να ενημερωθεί για τις διαδικασίες σε βάρος του ηθοποιού, ο οποίος σύμφωνα με το ΕΔΔΑ αποτελούσε δημόσιο πρόσωπο γνωστό σε εθνικό επίπεδο λόγω του πρωταγωνιστικού ρόλου του ως υψηλόβαθμου αστυνομικού οργάνου σε δημοφιλή τηλεοπτική σειρά. Αν και υφίσταται διάκριση ανάμεσα στην ιδιωτική ζωή του ηθοποιού και του ρόλου που ενσαρκώνει, σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως στην παρούσα υπόθεση, η σύνδεση που αναπτύσσεται μεταξύ τους είναι ιδιαίτερα στενή, καθώς ο ηθοποιός όχι μόνο αντλεί αναγνωρισιμότητα λόγω του ρόλου του, αλλά, παράλληλα, δύναται να λειτουργεί και ως πρότυπο συμπεριφοράς για τους θαυμαστές του. Εξάλλου, όπως παρατήρησε το Δικαστήριο, ο θιγόμενος ηθοποιός είχε αποκαλύψει ο ίδιος λεπτομέρειες της ιδιωτικής του ζωής στο παρελθόν στο πλαίσιο συνεντεύξεων που είχε παραχωρήσει, με αποτέλεσμα η εύλογη προσδοκία του περί προστασίας του ιδιωτικού του βίου να είναι αισθητά μειωμένη.

Όσον αφορά στον τρόπο απόκτησης των πληροφοριών και την ακρίβεια των δημοσιευμάτων, αν και το Δικαστήριο επέκρινε ως λυπηρή τη στάση της εφημερίδας σχετικά με την προβολή αθεμελιωτών εκ μέρους της ισχυρισμών περί επιβεβαίωσης των σχετικών με την υπόθεση του ηθοποιού πληροφοριών από την εισαγγελία μέσω συνέντευξης τύπου πριν τη δημοσίευση του πρώτου άρθρου¹²¹, εντούτοις κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι πληροφορίες επιβεβαιώθηκαν τόσο από την αστυνομία όσο και από το κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελικό γραφείο. Άλλωστε, το περιεχόμενο των δημοσιευμάτων ουδέποτε αμφισβητήθηκε από τους διαδίκους ως αναληθές. Παράλληλα, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι παρά την επιβεβαίωση των πληροφοριών από

¹¹⁹ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 115, § 88.

¹²⁰ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 115, § 96-109.

¹²¹ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG κατά Γερμανίας* (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 115, § 103.

επίσημες κρατικές αρχές, οι δημοσιογράφοι της εφημερίδας προέβησαν, ως όφειλαν, σε στάθμιση ανάμεσα στο ενδιαφέρον του κοινού προς ενημέρωση και στην ανάγκη προστασίας της ιδιωτικότητας του ηθοποιού προτού δημοσιεύσουν τα επίμαχα άρθρα. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τη φύση του αδικήματος που τέλεσε ο ηθοποιός, τη δημοσιότητα του προσώπου του, τις συνθήκες υπό τις οποίες συνελήφθη σε δημόσιο χώρο και την αλήθεια των παρουσιαζόμενων πληροφοριών, πιστοποιούσε, σύμφωνα με το Δικαστήριο, την επίδειξη καλής πίστης από μέρους των δημοσιογράφων κατά την ανάδειξη των γεγονότων και την αποκάλυψη της ταυτότητας του ηθοποιού. Εξάλλου, τα υπό εξέταση δημοσιεύματα δεν συνεπάγονταν ιδιαίτερα επαχθείς για τον ηθοποιό συνέπειες, καθώς αφορούσαν αποκλειστικά στη σύλληψή του και στα επακόλουθα αυτής γεγονότα, δίχως να περιέχουν δυσφημιστικές προς το πρόσωπό του εκφράσεις, αναπόδεικτους ισχυρισμούς ή λεπτομέρειες σχετικά με την ιδιωτική του ζωή.

Ενόψει όλων των ανωτέρω στοιχείων, καθώς και της ενδεχόμενης αποτρεπτικής επίδρασης των κυρώσεων σε βάρος της εφημερίδας επί της ελευθερίας της έκφρασης, το Δικαστήριο διαπίστωσε εν προκειμένω την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι οι επιβληθέντες από τις εθνικές αρχές περιορισμοί δεν ήταν ανάλογοι προς τον επιδιωκόμενο σκοπό προστασίας της ιδιωτικής ζωής του ηθοποιού.

2.1.4 Απόφαση Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας¹²²

Οι ιδιαιτερότητες της παρούσας υπόθεσης έγκεινται στο ότι η προσβολή της ιδιωτικότητας δεν αφορούσε σε δημόσιο πρόσωπο, αλλά σε ιδιώτη. Παράλληλα, το ΕΔΔΑ για πρώτη φορά κλήθηκε να εξετάσει το ζήτημα της προσβολής του ιδιωτικού βίου μέσω της δημοσίευσης πληροφοριών που είχαν αποκτηθεί παράνομα από τον ίδιο το δημοσιογράφο και όχι από τρίτον πληροφοριοδότη.

Στο πλαίσιο μιας εβδομαδιαίας τηλεοπτικής εκπομπής σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, τέσσερις Ελβετοί δημοσιογράφοι επιχειρήσαν να

---

¹²² ΕΔΔΑ, *Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας*, 24.2.2015.

ερευνήσουν τις παράνομες πρακτικές που υιοθετούσαν ασφαλιστικοί πράκτορες προκειμένου να συνάψουν συμβάσεις ασφάλειας ζωής με υποψήφιους πελάτες, ένα ζήτημα το οποίο είχε προκαλέσει την έντονη δυσαρέσκεια της κοινής γνώμης. Μία από τους δημοσιογράφους, προσποιούμενη ότι ήταν πελάτης που ενδιαφερόταν για τη σύναψη ασφαλιστικής σύμβασης, συναντήθηκε κατόπιν συνεννόησης με έναν ασφαλιστικό πράκτορα. Στο χώρο της συνάντησης είχαν τοποθετηθεί δύο κρυφές κάμερες, μέσω των οποίων πραγματοποιείτο η καταγραφή και η ταυτόχρονη μετάδοσή της σε διπλανό δωμάτιο, όπου βρισκόταν η συντάκτρια της εκπομπής μαζί με έναν ειδικό σε θέματα ιδιωτικής ασφάλισης και δύο τεχνικούς για την καταγραφή των αντιδράσεων και των απόψεων του ειδικού αναφορικά με την επίμαχη συνάντηση. Μετά το τέλος της συνάντησης, η συντάκτρια εισήλθε στον παγιδευμένο με κρυφές κάμερες χώρο και αποκάλυψε στον ασφαλιστικό πράκτορα την καταγραφή, ζητώντας του, παράλληλα, να τοποθετηθεί επί των κατά την άποψή της σοβαρότατων σφαλμάτων στα οποία αυτός είχε υποπέσει κατά τη διάρκεια της συνάντησης. Ο ασφαλιστικός πράκτορας αρνήθηκε να προβεί σε οποιοδήποτε σχόλιο, όπως και η ασφαλιστική εταιρεία στην οποία εργαζόταν. Η μαγνητοσκοπημένη συνάντηση προβλήθηκε, τελικώς, στην ελβετική τηλεόραση, ωστόσο το πρόσωπο του ασφαλιστικού πράκτορα είχε καλυφθεί με τη χρήση ψηφιδωτού και η φωνή του είχε αλλοιωθεί, ώστε να μην είναι δυνατό να αναγνωριστεί η ταυτότητά του.

Σε βάρος των τεσσάρων δημοσιογράφων που συμμετείχαν στην παράνομη καταγραφή και ευθύνονταν για την οργάνωση και παραγωγή της εκπομπής κινήθηκαν ποινικές διαδικασίες εκ μέρους των εθνικών αρχών. Αν και αρχικώς οι δημοσιογράφοι αθωώθηκαν, στο δεύτερο βαθμό ενώπιον των ελβετικών δικαστηρίων διαπιστώθηκε η ενοχή τους για τα αδικήματα αφενός της παράνομης καταγραφής ιδιωτικών συνομιλιών με τεχνικά μέσα και, αφετέρου, της χρήσης των πληροφοριών που συνέλεξαν από την παράνομη καταγραφή μέσω της δημοσίευσής τους, ενώ παράλληλα τους επιβλήθηκε και μικρή χρηματική ποινή. Το ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, που επελήφθη σε τελευταίο στάδιο της υπόθεσης, αναγνώρισε εν προκειμένω την ύπαρξη δημόσιου ενδιαφέροντος προς ενημέρωση αναφορικά με τις παράνομες πρακτικές στο πεδίο της ασφάλισης, το οποίο, μάλιστα, ήταν υπέρτερο των μεμονωμένων ατομικών συμφερόντων που διακυβεύονταν στη συγκεκριμένη περίπτωση. Ωστόσο, θεώρησε ότι οι εναγόμενοι δημοσιογράφοι έπρεπε να υιοθετήσουν ηπιότερα μέσα από την παραβίαση της ιδιωτικότητας του ασφαλιστή

προκειμένου να αναδείξουν το θέμα, ενώ, παράλληλα, διαπίστωσε ότι η καταγραφή μίας μόνο περίπτωσης εφαρμογής αθέμιτων πρακτικών από ασφαλιστικούς πράκτορες δεν επαρκούσε για τη συναγωγή γενικών συμπερασμάτων εκ μέρους του κοινού αναφορικά με το ζήτημα των ασφαλιστικών εταιρειών¹²³. Υπό αυτές τις συνθήκες, το ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο έκρινε πως το συμφέρον προς ενημέρωση του κοινού δεν ήταν δικαιολογημένο στη συγκεκριμένη περίπτωση, ώστε να λειτουργήσει ως λόγος άρσης του άδικου χαρακτήρα των πράξεων των δημοσιογράφων και, κατά συνέπεια, απέρριψε την προσφυγή τους ενώπιόν του.

Στο πλαίσιο της στάθμισης ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης και του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής, το ΕΔΔΑ εξέτασε την υπόθεση υπό το πρίσμα των έξι τυποποιημένων κριτηρίων που χρησιμοποίησε και στην απόφαση *Axel Springer*¹²⁴. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι η εκπομπή συνέβαλε στη δημόσια συζήτηση αναφορικά με ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος, ήτοι τις αθέμιτες πρακτικές των ασφαλιστικών πρακτόρων. Στο σημείο αυτό, μάλιστα, υιοθέτησε διαφορετική στάση από το ελβετικό Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, τονίζοντας ότι αρκούσε να διαπιστωθεί η δυνατότητα της εκπομπής να συνεισφέρει σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα δημόσιου ενδιαφέροντος και όχι αν πράγματι η εκπομπή εκπλήρωσε την παράμετρο αυτή¹²⁵.

Όσον αφορά στη βαρύτητα της προσβολής της ιδιωτικότητας του θιγόμενου και στο είδος της δημοσίευσης, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι η συντελεσθείσα επέμβαση στον ιδιωτικό βίο του ασφαλιστικού πράκτορα εκ μέρους των δημοσιογράφων δεν ήταν τόσο σοβαρή, ώστε να υπερκεράσει εν προκειμένω το δημόσιο ενδιαφέρον προς πληροφόρηση. Παρά τη μεγάλη ακροαματικότητα της εκπομπής και το γεγονός ότι ο ασφαλιστής δεν ήταν δημόσιο πρόσωπο, στοιχεία τα οποία συνηγορούσαν υπέρ της ανάγκης προστασίας της ιδιωτικότητας στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Δικαστήριο απέδωσε ιδιαίτερη σημασία αφενός στην πρόθεση των δημοσιογράφων να μην εστιάσουν προσωπικά σε αυτόν αλλά στις αθέμιτες πρακτικές που υιοθετούσαν οι ασφαλιστικές εταιρείες και, αφετέρου, στη μέριμνα που επέδειξαν οι συντελεστές της εκπομπής ώστε να περιορίσουν κατά το δυνατόν την προσβολή της ιδιωτικότητας του

---

¹²³ ΕΔΔΑ, *Haldimann και λοιποί* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 122, § 20.

¹²⁴ Βλ. ανωτέρω υπό την ενότητα 2.1.3.

¹²⁵ ΕΔΔΑ, *Haldimann και λοιποί* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 122, § 57.

ασφαλιστικού πράκτορα μέσω της αλλοίωσης της φωνής και των χαρακτηριστικών του προσώπου του¹²⁶.

Σχετικά με τον τρόπο συλλογής των πληροφοριών εκ μέρους των δημοσιογράφων, το Δικαστήριο τόνισε ότι, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, η χρήση κρυφής κάμερας και άλλων ανάλογων τεχνικών στο πλαίσιο της δημοσιογραφικής έρευνας επιτρέπεται μόνο προς εξυπηρέτηση ενός υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος ενημέρωσης και εφόσον οι αναζητούμενες πληροφορίες δεν μπορούν να αποκτηθούν με άλλα μέσα. Στην προκειμένη περίπτωση, παρά την εξαπάτηση του ασφαλιστή και τη δυνατότητα των δημοσιογράφων να επιλέξουν ηπιότερα της παραβίασης της ιδιωτικότητάς του μέσα προκειμένου να συλλέξουν τις απαιτούμενες πληροφορίες, το Δικαστήριο εστιάζει στην πεποίθηση των δημοσιογράφων περί της νομιμότητας των ενεργειών τους και περί συμμόρφωσής τους προς τους κανόνες της δημοσιογραφικής ηθικής, όπως αυτοί είχαν διατυπωθεί από το ελβετικό Συμβούλιο Τύπου. Εκ του γεγονότος αυτού, σε συνδυασμό με τη μη αμφισβήτηση της αλήθειας των μεταδιδόμενων εκ μέρους τους πληροφοριών, το ΕΔΔΑ τούς αναγνωρίζει το πλεονέκτημα της αμφιβολίας όσον αφορά στην από μέρους τους συμμόρφωση με τις επιταγές της καλής πίστης¹²⁷. Παρατηρείται, λοιπόν, ότι κατά την εκτίμηση της συμμόρφωσης ή μη των δημοσιογράφων προς τις επιταγές της δημοσιογραφικής ηθικής το Δικαστήριο αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στην ενδιάθετη στάση των δημοσιογράφων και την από μέρους τους δυνατότητα διάγνωσης του παράνομου χαρακτήρα των ενεργειών τους παρά στον καθαυτόν επιλήψιμο χαρακτήρα των μεθόδων κτήσης των πληροφοριών από μέρους τους¹²⁸.

Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις, σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη αποτρεπτική επί της ελευθερίας της έκφρασης επίδραση των ποινών που επιβλήθηκαν στους τέσσερεις δημοσιογράφους, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εκ μέρους των εθνικών αρχών. Η απόφαση αυτή του Δικαστηρίου φαίνεται πως διευρύνει το περιεχόμενο της προστατευόμενης από την ΕΣΔΑ ελευθερίας της έκφρασης όσον αφορά στη δημοσιογραφική έρευνα και την επιγενόμενη αυτής δημοσίευση, συμπεριλαμβάνοντας στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 όχι μόνο τη δημοσίευση πληροφοριών έπειτα από παράνομη συλλογή τους

¹²⁶ ΕΔΔΑ, *Haldimann και λοιποί* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 122, § 60, 65.

¹²⁷ ΕΔΔΑ, *Haldimann και λοιποί* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 122, § 61, 62.

¹²⁸ *Βρεττού Χ.*, όπ. π., υποσ. 79, σελ. 671-672.

από τους ίδιους τους δημοσιογράφους αλλά και την ίδια τη χρήση παράνομων μέσων από τους δημοσιογράφους κατά το στάδιο της συλλογής των πληροφοριών. Η προσέγγιση αυτή, ωστόσο, εγκυμονεί ιδιαίτερα σοβαρούς κινδύνους όσον αφορά στην προστασία της ιδιωτικότητας του ατόμου, καθώς υποσκάπτει το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του και ανάγει το ενδιαφέρον ενημέρωσης του κοινού σε αποφασιστικό κριτήριο της στεγανότητας του ιδιωτικού του βίου¹²⁹.

2.2 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη προστασίας του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής

Σύμφωνα με την πάγια θέση του ΕΔΔΑ, το καθήκον του τύπου προς ενημέρωση του κοινού για ζητήματα δημόσιου ενδιαφέροντος αναφέρεται και στις επί των δικαστικών υποθέσεων διαδικασίες. Πράγματι, η μέσω του τύπου ανάδειξη, συζήτηση και σχολιασμός επί ζητημάτων που σχετίζονται με την απονομή της δικαιοσύνης δύναται να ενισχύσει την απαιτούμενη εκ του νόμου δημοσιότητα των δικών και να συμβάλλει κατά τον τρόπο αυτό στην αποτελεσματικότερη λειτουργία του δικαστικού συστήματος, υπό την προϋπόθεση ότι οι ενέργειες των εκπροσώπων του τύπου δεν υπερβαίνουν τα όρια που τίθενται για την προστασία έτερων έννομων αγαθών¹³⁰. Ωστόσο, σε περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου και της ανάγκης διαφύλαξης του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής το Δικαστήριο προβαίνει σε στάθμιση των αντικρουόμενων δικαιωμάτων εξετάζοντας τη συμβολή του δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, τον τρόπο απόκτησης και δημοσίευσης των πληροφοριών εκ μέρους των δημοσιογράφων, την επίδραση της δημοσίευσης στις δικαστικές διαδικασίες, καθώς και τη βαρύτητα των κυρώσεων που επιβλήθηκαν σε βάρος των δημοσιογράφων από τις εθνικές αρχές. Τα κριτήρια που το Δικαστήριο υιοθετεί στις περιπτώσεις αυτές διαφοροποιούνται μερικώς από τα κριτήρια που αξιολογεί κατά τη στάθμιση ανάμεσα στην ελευθερία του τύπου και στο δικαίωμα προστασίας της ιδιωτικής ζωής του προσώπου, δεδομένου ότι μέσω της κατοχύρωσης της προστασίας του κύρους και της αμεροληψίας της

¹²⁹ Τσεβάς Αθ., όπ. π., υποσ. 67, σελ. 557.

¹³⁰ ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG* κατά Γερμανίας (Ευρεία Σύμβαση), όπ. π., υποσ. 115, § 79-80.

δικαστικής αρχής επιδιώκεται η διασφάλιση του δημόσιας φύσης έννομου αγαθού της ορθής απονομής της δικαιοσύνης.

2.2.1 Απόφαση Pinto Coelho κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2)¹³¹

Η παρούσα υπόθεση αφορούσε σε ένα θέμα που επιμελήθηκε μια Πορτογαλίδα δημοσιογράφος και το οποίο παρουσιάστηκε σε βραδινό τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων. Με αφορμή την καταδίκη ενός νεαρού σε φυλάκιση για την κλοπή με επιβαρυντικές περιστάσεις ενός κινητού τηλεφώνου, η δημοσιογράφος δημοσίευσε αποσπάσματα ηχογραφήσεων της επί ακροατηρίου συζήτησης στο δικαστήριο, συνοδευόμενα από υπότιτλους. Στα αποσπάσματα αυτά οι φωνές των δικαστών και των μαρτύρων είχαν αλλοιωθεί, προκειμένου να μην αναγνωρίζεται η ταυτότητά τους. Μετά την προβολή των αποσπασμάτων, η δημοσιογράφος τοποθετήθηκε επί της ενώπιον του δικαστηρίου διαδικασία ισχυριζόμενη ότι οι δικαστές προέβησαν σε λανθασμένες εκτιμήσεις και αμφισβήτησε την καταδικαστική απόφαση σε βάρος του νεαρού. Σε βάρος της δημοσιογράφου ασκήθηκε ποινική δίωξη για τη μετάδοση των ηχητικών αποσπασμάτων της ακρόασης ενώπιον του δικαστηρίου χωρίς την άδειά του, κατά παράβαση του άρθρου 88 § 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και του άρθρου 348 § 1^A του Ποινικού Κώδικα.

Τα πορτογαλικά δικαστήρια σε πρώτο και δεύτερο βαθμό καταδίκασαν τη δημοσιογράφο και της επέβαλαν μικρή χρηματική ποινή, θεωρώντας ότι η μετάδοση των ηχητικών αποσπασμάτων από το δικαστήριο δεν ήταν απαραίτητη για την ανάδειξη της είδησης και δε δικαιολογείτο στο πλαίσιο της ελευθερίας του τύπου, δεδομένης, μάλιστα, της πλήρους επίγνωσης εκ μέρους της δημοσιογράφου του παράνομου χαρακτήρα των ενεργειών της, καθώς αναμφισβήτητα διέθετε την απαιτούμενη εμπειρία και τις νομικές γνώσεις. Το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πορτογαλίας, που επελήφθη σε τελευταίο στάδιο της υπόθεσης, έκρινε ότι η απαίτηση χορήγησης άδειας εκ μέρους του δικαστηρίου για τη μετάδοση ηχητικών αποσπασμάτων τής ενώπιον του διαδικασίας δικαιολογείται ενόψει της προστασίας του δικαιώματος των προσώπων στο λόγο και της διασφάλισης της ορθής απονομής της

---

¹³¹ ΕΔΔΑ, *Pinto Coelho* κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), 22.3.2016.

δικαιοσύνης, συνιστώντας θεμιτό περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης¹³². Κατόπιν της ανωτέρω εξέλιξης, η δημοσιογράφος προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ παραπονούμενη για παραβίαση του δικαιώματός της επί της ελευθερίας της έκφρασης, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ.

Σύμφωνα με το σκεπτικό του Δικαστηρίου, στην παρούσα υπόθεση θα έπρεπε να εξεταστεί αν οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στην ελευθερία της έκφρασης με την καταδίκη της δημοσιογράφου, αποσκοπώντας στην προστασία του δικαιώματος τρίτων προσώπων στο λόγο και της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, ήταν σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ αρχικά παρατήρησε ότι η δημοσίευση του επίμαχου θέματος εκ μέρους της δημοσιογράφου συνέβαλε στη διεξαγωγή διαλόγου δημόσιου ενδιαφέροντος, δεδομένου ότι το καθήκον του τύπου προς ενημέρωση του κοινού αναφέρεται και στις ενώπιον του δικαστηρίου διαδικασίες. Μάλιστα, το καθήκον αυτό του τύπου υφίσταται ανεξάρτητα από την πορεία της υπόθεσης και το χρόνο εξέτασής της από το δικαστήριο, υπό την προϋπόθεση σεβασμού της αμεροληψίας του δικαστηρίου και του δικαιώματος του προσώπου σε δίκαιη δίκη¹³³.

Εξετάζοντας τη συμπεριφορά της δημοσιογράφου και το βαθμό συμμόρφωσής της προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο αν και επεσήμανε τη δυνατότητα της δημοσιογράφου να προβλέψει ότι η διάδοση του επίμαχου θέματος χωρίς την προηγούμενη άδεια του δικαστηρίου απαγορευόταν εκ του νόμου, εντούτοις έλαβε υπόψη του το νόμιμο τρόπο λήψης των πληροφοριών εκ μέρους της καθώς και τη μέριμνα που αυτή επέδειξε για την προστασία των δικαστών και των μαρτύρων με την αλλοίωση των χαρακτηριστικών της φωνής τους κατά την παρουσίαση του θέματος¹³⁴. Εξάλλου, το ΕΔΔΑ τόνισε ότι η μετάδοση των ηχητικών αποσπασμάτων στη συγκεκριμένη περίπτωση δε μπορούσε να επιδράσει αρνητικά επί του συμφέροντος της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, δεδομένου ότι η υπόθεση είχε ήδη εκδικασθεί κατά το χρόνο μετάδοσης του επίμαχου θέματος από το τηλεοπτικό δελτίο ειδήσεων, αλλά ούτε και επί του δικαιώματος των προσώπων προς σεβασμό του

---

¹³² ΕΔΔΑ, *Pinto Coelho* κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), όπ. π., υποσ. 131, § 21.

¹³³ ΕΔΔΑ, *Pinto Coelho* κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), όπ. π., υποσ. 131, § 38, 43-44. Βλ. επίσης ΕΔΔΑ, *Axel Springer AG* κατά Γερμανίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 115, § 80.

¹³⁴ ΕΔΔΑ, *Pinto Coelho* κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), όπ. π., υποσ. 131, § 46.

ιδιωτικού τους βίου, καθώς κανείς από τους ενδιαφερόμενους δεν παραπονέθηκε για παραβίαση του δικαιώματός του στο λόγο¹³⁵.

Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις, σε συνδυασμό με την ενδεχόμενη αποτρεπτική επί της ελευθερίας της έκφρασης επίδραση της χρηματικής ποινής που επιβλήθηκε στη δημοσιογράφο, το Δικαστήριο διαπίστωσε εν προκειμένω την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι η καταδίκη της δημοσιογράφου εκ μέρους των εθνικών αρχών για τη δίχως άδεια δημοσίευση των ηχητικών αποσπασμάτων της συζήτησης επί του ακροατηρίου συνιστούσε μη δικαιολογημένη επέμβαση επί του δικαιώματός της στην ελευθερία της έκφρασης. Κατά συνέπεια, παρατηρείται ότι το ΕΔΔΑ εντείνει μέσω της παρούσας απόφασης την παρεχόμενη από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ προστασία στην ελευθερία της έκφρασης διευρύνοντας τα περιθώρια της δημοσιογραφικής κάλυψης των ποινικών δικών¹³⁶.

2.2.2 Απόφαση *Bédat* κατά Ελβετίας¹³⁷

Στη συγκεκριμένη απόφαση της Ολομέλειας του ΕΔΔΑ παρατηρείται μια σημαντική απόκλιση από την πάγια θέση του Δικαστηρίου αναφορικά με τη συμβολή του τύπου στην αποτελεσματική λειτουργία του δικαστικού συστήματος και το μικρό περιθώριο που καταλείπει στις εθνικές αρχές προς επιβολή περιορισμών επί της ελευθερίας της έκφρασης σε δημόσιου συμφέροντος ζητήματα που σχετίζονται με την ορθή λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

Μετά από ένα σοβαρό τροχαίο δυστύχημα στη γέφυρα της Λωζάνης, το οποίο συγκέντρωσε το ενδιαφέρον της κοινής γνώμης καθώς ο διερχόμενος οδηγός προκάλεσε το θάνατο τριών και τον τραυματισμό οκτώ περαστικών, ένας Ελβετός δημοσιογράφος δημοσίευσε σε εβδομαδιαίο περιοδικό ένα άρθρο με λεπτομέρειες για τη συγκεκριμένη υπόθεση. Οι πληροφορίες στις οποίες βασίστηκε το άρθρο προέρχονταν από ένα αντίγραφο της σχετικής δικογραφίας, το οποίο παραδόθηκε στα γραφεία του περιοδικού από άγνωστο πρόσωπο. Το επίμαχο δημοσίευμα περιελάμβανε

---

¹³⁵ ΕΔΔΑ, *Pinto Coelho* κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), όπ. π., υποσ. 131, § 49, 50.

¹³⁶ *Κυπρούλη Κ.*, Ελευθερία του Τύπου. Ποινικές υποθέσεις με δημόσιο ενδιαφέρον και ιδιωτικότητα, ΔιΜΕΕ 2/2016, σελ. 243.

¹³⁷ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), 29.3.2016.

στοιχεία από την ανακριτική διαδικασία σε βάρος του οδηγού και συνοδεύονταν από φωτογραφίες και αποσπάσματα επιστολών του κατηγορουμένου προς τον ανακριτή. Σε βάρος του δημοσιογράφου ασκήθηκε ποινική δίωξη για τη δημοσιοποίηση απόρρητων εγγράφων και την παραβίαση της μυστικότητας της ανάκρισης.

Αν και αρχικά τα ελβετικά δικαστήρια καταδίκασαν το δημοσιογράφο σε φυλάκιση ενός έτους, τελικώς του επέβαλαν χρηματική ποινή τεσσάρων χιλιάδων ελβετικών φράγκων. Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, ο δημοσιογράφος προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ υποστηρίζοντας ότι η ποινή που του επιβλήθηκε για τη δημοσιοποίηση απόρρητων στοιχείων της ανακριτικής διαδικασίας παραβίαζε την προστατευόμενη από το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ ελευθερία της έκφρασης.

Εφαρμόζοντας το τεστ των τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου αξιολόγησε τη συμβατότητα των περιοριστικών της ελευθερίας της έκφρασης μέτρων που έλαβαν οι εθνικές αρχές ενόψει της αποτροπής αποκάλυψης απόρρητων πληροφοριών, της διατήρησης της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής του οδηγού με την αρχή της αναλογικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ εξέτασε τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης υπό το πρίσμα έξι κριτηρίων¹³⁸, ήτοι τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου όσον αφορά στον τρόπο απόκτησης των πληροφοριών και το περιεχόμενο του δημοσιευθέντος άρθρου, τη συμβολή του άρθρου σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, την επίδραση της δημοσίευσης στις ποινικές διαδικασίες και στην ιδιωτική ζωή του οδηγού, καθώς και τη βαρύτητα της κύρωσης που επιβλήθηκε στο δημοσιογράφο εκ μέρους των εθνικών αρχών.

Σχετικά με τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου και την απαιτούμενη συμμόρφωσή του προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι η έννοια της υπεύθυνης δημοσιογραφίας δεν καθορίζεται μόνο από το περιεχόμενο των πληροφοριών που δημοσιοποιούνται αλλά και από τη νομότυπη συμπεριφορά του δημοσιογράφου. Βάσει αυτού του σκεπτικού, μολονότι ο δημοσιογράφος δεν απέκτησε τις πληροφορίες με αθέμιτα μέσα, η παρά την απαγόρευση του νόμου δημοσίευση εκ μέρους του απόρρητων πληροφοριών της ανακριτικής διαδικασίας αντετίθετο στην υποχρέωσή του προς συμμόρφωση με τις

---

¹³⁸ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 137, § 55-81.

επιταγές της καλής πίστης¹³⁹. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το συναισθηματικό τόνο του δημοσιεύματος προς ικανοποίηση της νοσηρής περιέργειας του αναγνωστικού κοινού, καθώς και τις αρνητικές αναφορές προς το πρόσωπο του οδηγού που προεξοφλούσαν τις μελλοντικές αποφάσεις των δικαστικών αρχών και αδιαφορούσαν πλήρως για το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου, οδήγησε το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι οι ενέργειες του δημοσιογράφου στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν αντίθετες προς τους κανόνες της δημοσιογραφικής ηθικής¹⁴⁰.

Αναφορικά με τη συμβολή του δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, η Ευρεία Σύνθεση του ΕΔΔΑ έκρινε ότι η αποκάλυψη καταγραφών της ανακριτικής διαδικασίας καθώς και επιστολών του προφυλακισμένου οδηγού προς τον ανακριτή δε συνεισέφεραν στη δημόσια συζήτηση της υπόθεσης και αποσκοπούσαν αποκλειστικά στην ικανοποίηση της περιέργειας ενός ειδικού αναγνωστικού κοινού για την ιδιωτική ζωή του κατηγορούμενου οδηγού¹⁴¹. Κατά τον τρόπο αυτό, η Ολομέλεια υιοθέτησε αντίθετη άποψη από το Τμήμα του Δικαστηρίου, το οποίο είχε επιληφθεί σε προηγούμενο στάδιο της υπόθεσης.

Όσον αφορά στην επίδραση της δημοσίευσης στις ποινικές διαδικασίες και την ιδιωτική ζωή του οδηγού, η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ τόνισε ότι η δημοσίευση του επίμαχου άρθρου σε χρόνο κατά τον οποίο η έρευνα επί της υπόθεσης βρισκόταν ακόμη σε εξέλιξη συνοδευόταν από τον εγγενή κίνδυνο της επιρροής των ποινικών διαδικασιών σε βάρος του κατηγορουμένου. Κατά την εκτίμηση του Δικαστηρίου, μάλιστα, ο εγγενής αυτός κίνδυνος επιρροής των ποινικών διαδικασιών όχι μόνο δικαιολογούσε τη λήψη των περιοριστικών της ελευθερίας της έκφρασης μέτρων σε βάρος του δημοσιογράφου εκ μέρους των εθνικών αρχών προς αποτροπή της αποκάλυψης απόρρητων πληροφοριών, αλλά και απάλλασσε τις εθνικές αρχές από την υποχρέωση τεκμηρίωσης ενώπιον του Δικαστηρίου της επίδρασης του δημοσιευθέντος άρθρου στις συγκεκριμένες ποινικές διαδικασίες σε βάρος του οδηγού¹⁴². Παράλληλα, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου επεσήμανε ότι οι ποινικές διαδικασίες σε βάρος του δημοσιογράφου ενέπιπταν εν προκειμένω στο πεδίο των θετικών υποχρεώσεων που οι εθνικές αρχές όφειλαν να εκπληρώσουν στο πλαίσιο της αποτελεσματικής προστασίας της ιδιωτικής ζωής του κατηγορούμενου οδηγού, ανεξαρτήτως, μάλιστα, της

¹³⁹ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 137, § 50, 57.

¹⁴⁰ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 137, § 59-60.

¹⁴¹ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 137, § 64-66.

¹⁴² ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 137, § 69-70.

δυνατότητας του τελευταίου να επιδιώξει την αποκατάσταση της προσβολής της ιδιωτικής του ζωής με την άσκηση ιδιωτικής φύσης ένδικων βοηθημάτων σε βάρος του δημοσιογράφου. Εξάλλου, το ΕΔΔΑ έλαβε υπόψη του και την ευάλωτη θέση στην οποία βρισκόταν ο κατηγορούμενος οδηγός όσον αφορά στην αποτελεσματική προστασία της ιδιωτικής του ζωής, δεδομένου ότι κατά το χρόνο της δημοσίευσης του επίμαχου άρθρου είχε ήδη προφυλακιστεί¹⁴³.

Εκτιμώντας τη φύση και τη σοβαρότητα της κύρωσης σε βάρος του δημοσιογράφου, η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ έκρινε ότι η χρηματική ποινή που του επιβλήθηκε εκ μέρους των εθνικών αρχών για την παραβίαση της μυστικότητας της ανάκρισης ήταν σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας, δεδομένου ότι αποσκοπούσε στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών, την προστασία της ιδιωτικής ζωής του κατηγορούμενου οδηγού, καθώς και του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη. Ως εκ τούτου, η κύρωση αυτή σε βάρος του προσφεύγοντος δημοσιογράφου δε θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά επί της ελευθερίας της έκφρασης και του δικαιώματος των εκπροσώπων του τύπου να ενημερώνουν το κοινό για τις εν εξελίξει ποινικές διαδικασίες¹⁴⁴.

Βάσει όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, η Ολομέλεια του Δικαστηρίου διαπίστωσε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ και απέρριψε την προσφυγή του δημοσιογράφου. Στην απόφαση αυτή αποτυπώνεται μια τάση συρρίκνωσης των ορίων της ελευθερίας της έκφρασης εκ μέρους του ΕΔΔΑ, δεδομένου ότι το περιεχόμενο που το Δικαστήριο αποδίδει στην έννοια της υπεύθυνης δημοσιογραφίας περιορίζει σε μεγάλο βαθμό τη δυνατότητα των δημοσιογράφων να επικαλεστούν ως λόγο άρσης του άδικου χαρακτήρα των ενεργειών τους την εξυπηρέτηση ενός δικαιολογημένου δημόσιου συμφέροντος προς ενημέρωση. Παράλληλα, η αξίωση του Δικαστηρίου από το δημοσιογράφο να αποδείξει τη δυνατότητα του δημοσιεύματός του να συνεισφέρει σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, καθώς και η απαλλαγή των εθνικών αρχών από την υποχρέωση απόδειξης της επιρροής του δημοσιεύματος στις δικαστικές διαδικασίες λόγω ενός εγγενούς κινδύνου επιρροής που συνοδεύει τη δημοσίευση συνιστούν στοιχεία που περιορίζουν την ελευθερία της έκφρασης. Προς την κατεύθυνση αυτή, άλλωστε, ερμηνεύεται και η στάση του Δικαστηρίου αναφορικά με την επέκταση της

¹⁴³ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 137, § 76-78.

¹⁴⁴ ΕΔΔΑ, *Bédat* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 137, § 81.

υποχρέωσης σεβασμού της ανεξαρτησίας της δικαστικής αρχής και ιδιαίτερα του τεκμηρίου αθωότητας του κατηγορουμένου, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, και στους δημοσιογράφους¹⁴⁵.

2.3 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης απόρρητων ή εμπιστευτικών πληροφοριών

Στις αποφάσεις της παρούσας ενότητας το Δικαστήριο αξιολογεί τους περιορισμούς επί της ελευθερίας του τύπου, οι οποίοι επιβλήθηκαν εκ μέρους των εθνικών αρχών με σκοπό τη διαφύλαξη απόρρητου ή εμπιστευτικού χαρακτήρα πληροφοριών. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ εξετάζει τη δυνατότητα του δημοσιεύματος να συμβάλλει σε μια δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, τον τρόπο απόκτησης και δημοσίευσης των πληροφοριών εκ μέρους του δημοσιογράφου, τη συμβατότητα των περιοριστικών της ελευθερίας της έκφρασης μέτρων, που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές, με τις επιταγές της ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο της εκ μέρους τους στάθμισης των διακυβευόμενων έννομων συμφερόντων, καθώς και τη βαρύτητα των ποινών που επιβλήθηκαν από τις εθνικές αρχές σε βάρος του δημοσιογράφου. Δεδομένου ότι το ζήτημα του χαρακτηρισμού και της διαβάθμισης της εμπιστευτικότητας ενός εγγράφου ανάγεται στην οριοθέτηση των εθνικών συμφερόντων του εκάστοτε κράτους-μέλους και στον τρόπο άσκησης της εσωτερικής κυριαρχίας του, το ΕΔΔΑ δεν επιδιώκει να υποκαταστήσει τις εθνικές αρχές στις περιπτώσεις όπου αυτές αναγνωρίζουν το προβάδισμα της διασφάλισης του εμπιστευτικού χαρακτήρα ορισμένων πληροφοριών έναντι της ελευθερίας του τύπου, ωστόσο εξετάζει κατά πόσο η εκτίμηση αυτή των εθνικών αρχών είναι συμβατή με τις επιταγές της ΕΣΔΑ και ειδικότερα με το άρθρο 10 της Σύμβασης. Στο σημείο αυτό εντοπίζεται η διαφοροποίηση των κριτηρίων που το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη του στις περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης

---

¹⁴⁵ *Voorhoof D.*, Investigative journalism, access to information, protection of sources and whistleblowers, εις: Kusari F. & Lamm A. (επιμ.), Promoting dialogue between the European Court of Human Rights and the media freedom community. Freedom of expression and the role and case law of the European Court of Human Rights: developments and challenges, ECPMF 2017, σελ. 45-48. Βλ. επίσης *Voorhoof D.*, The Grand Chamber strikes again: *Bédât v. Switzerland*. Criminal conviction of journalist for having published documents covered by investigative secrecy in a criminal case is no violation of Article 10 ECHR, εις: Buysse A. (επιμ.), ECHR Blog 2016.

απόρρητων ή εμπιστευτικών πληροφοριών σε σχέση με τα κριτήρια που το Δικαστήριο εξετάζει κατά τη στάθμιση της ελευθερίας του τύπου με έτερα προσβαλλόμενα εξ αυτής δικαιώματα και έννομα αγαθά.

2.3.1 Απόφαση *Dammann* κατά Ελβετίας¹⁴⁶

Με αφορμή μια μεγάλη ληστεία σε ταχυδρομείο στη Ζυρίχη, η οποία είχε προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης, ένας Ελβετός δημοσιογράφος επικοινωνήσε με το κατά τόπον αρμόδιο εισαγγελικό γραφείο στο πλαίσιο έρευνας που διεξήγαγε, προκειμένου να διαπιστώσει αν κάποιο από τα συλληφθέντα για τη ληστεία πρόσωπα είχε καταδικαστεί στο παρελθόν για παράνομες δραστηριότητες. Ο δημοσιογράφος απέστειλε τη λίστα με τα ονόματα των συλληφθέντων σε μια υπάλληλο της εισαγγελίας, η οποία, αφού συμβουλευθηκε τα ηλεκτρονικά πληροφοριακά συστήματα του Υπουργείου Δικαιοσύνης, σημείωσε επί αυτής όσα αδικήματα είχαν αποδοθεί σε κάθε πρόσωπο και την επέστρεψε στο δημοσιογράφο. Παρά το γεγονός ότι ο δημοσιογράφος τελικώς δε δημοσιοποίησε ούτε αξιοποίησε με άλλο τρόπο τα στοιχεία που συνέλεξε από την εισαγγελία, η διαρροή των πληροφοριών γνωστοποιήθηκε στις αρχές, με αποτέλεσμα να ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος του δημοσιογράφου για υποκίνηση σε παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου και να διεξαχθεί έρευνα επί της κατοικίας του.

Αν και στον πρώτο βαθμό ο δημοσιογράφος αθώωθηκε, το Εφετείο τον καταδίκασε για υποκίνηση σε παραβίαση υπηρεσιακού απορρήτου και του επέβαλε μικρή χρηματική ποινή. Σύμφωνα με τη συλλογιστική τού δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, η ιδιότητα του δημοσιογράφου δε συνεπάγεται ιδιαίτερα προνόμια ως προς την πρόσβαση σε εμπιστευτικές πληροφορίες. Συνεπώς, ένας έμπειρος δημοσιογράφος, όπως ήταν εν προκειμένω ο κατηγορούμενος, είχε χωρίς αμφιβολία επίγνωση της δέσμευσης της υπαλλήλου της εισαγγελίας από το υπηρεσιακό απόρρητο, καθώς και του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών που συνέλεξε μέσω αυτής από την εισαγγελία¹⁴⁷. Το Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, το οποίο επελήφθη

¹⁴⁶ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, 25.4.2006.

¹⁴⁷ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 146, § 17.

σε τελευταίο στάδιο της υπόθεσης, απέρριψε την αίτηση ακύρωσης του δημοσιογράφου ενώπιόν του, με αποτέλεσμα αυτός να προσφύγει στο ΕΔΔΑ παραπονούμενος για παραβίαση του δικαιώματός του επί της ελευθερίας της έκφρασης.

Στο πλαίσιο του τεστ των τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο εξέτασε αν τα μέτρα που λήφθηκαν από τις εθνικές αρχές σε βάρος της ελευθερίας της έκφρασης του δημοσιογράφου και στόχευαν στην αποτροπή αποκάλυψης των εμπιστευτικών πληροφοριών της εισαγγελίας εξυπηρετούσαν μια επιτακτική κοινωνική ανάγκη. Όπως παρατήρησε το ΕΔΔΑ, αν και οι πληροφορίες που διέρρευσαν από την εισαγγελία αναφορικά με το ποινικό μητρώο των συλληφθέντων κρίνονταν άξιες προστασίας και θα μπορούσαν να ληφθούν με διαφορετικό τρόπο από το δημοσιογράφο, εντούτοις η δημοσίευσή τους θα μπορούσε να συμβάλλει σε μια δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος. Το γεγονός αυτό, μάλιστα, δεν αναιρείται από το ότι ο ίδιος ο δημοσιογράφος επέλεξε τελικώς να μη δημοσιοποιήσει τις πληροφορίες που συνέλεξε¹⁴⁸.

Όσον αφορά στη συμπεριφορά του δημοσιογράφου και το βαθμό συμμόρφωσής του προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι οι υπό εξέταση ενέργειες του σχετίζονται με το προπαρασκευαστικό της δημοσίευσης στάδιο της δημοσιογραφικής έρευνας, γεγονός που, ωστόσο, δεν τις θέτει εκτός του προστατευτικού πεδίου της ελευθερίας της έκφρασης αλλά επιτάσσει την ίδια με το στάδιο της δημοσίευσης ενδελεχή εξέταση των περιορισμών που λήφθηκαν σε βάρος τους¹⁴⁹. Παράλληλα, το ΕΔΔΑ υιοθετεί διαφορετική προσέγγιση από τα εθνικά δικαστήρια ως προς το ότι ο δημοσιογράφος όφειλε να είχε αντιληφθεί εν προκειμένω τον παράνομο χαρακτήρα της συλλογής των εμπιστευτικών πληροφοριών από την εισαγγελία, επιρρίπτοντας ένα σημαντικό μέρος της ευθύνης στις εθνικές αρχές για την μη αποτελεσματική οργάνωση των υπηρεσιών τους ώστε να αποτρέπεται η αποκάλυψη τέτοιων δεδομένων. Εξάλλου, όπως τονίζει το Δικαστήριο, στη συγκεκριμένη περίπτωση ο δημοσιογράφος δεν εξαπάτησε την υπόλληλο της εισαγγελίας, ούτε της προσέφερε οικονομικά ανταλλάγματα προκειμένου να αποσπάσει τις εμπιστευτικές πληροφορίες¹⁵⁰.

¹⁴⁸ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 146, § 53, 54.

¹⁴⁹ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 146, § 52.

¹⁵⁰ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 146, § 55.

Εκτιμώντας τη φύση και τη σοβαρότητα των κυρώσεων σε βάρος του δημοσιογράφου, το ΕΔΔΑ τόνισε ότι αν και η χρηματική ποινή που επιβλήθηκε από τις εθνικές αρχές ήταν μικρή, εντούτοις θα μπορούσε να επιδράσει αποτρεπτικά στην ελευθερία της έκφρασης και να εμποδίσει τα μέσα ενημέρωσης ως προς την αποτελεσματική επιτέλεση του ρόλου τους ως δημόσιου επιτηρητή. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, οι επιβληθείσες στο δημοσιογράφο κυρώσεις δεν αποτέλεσαν ανασταλτικό παράγοντα όσον αφορά στη δημοσίευση των εμπιστευτικών πληροφοριών από μέρους του, δεδομένου ότι ο ίδιος επέλεξε να μην τις δημοσιοποιήσει. Το γεγονός αυτό, όμως, δεν αναιρεί, σύμφωνα με το Δικαστήριο, την ενδεχόμενη αποτρεπτική επί της ελευθερίας της έκφρασης επίδραση των κυρώσεων, δεδομένου ότι η επιβολή τους συνιστούσε ενός είδους λογοκρισία που θα μπορούσε να αποθαρρύνει τους δημοσιογράφους από τη διεξαγωγή έρευνας και τη συμμετοχή σε προπαρασκευαστικές της δημοσίευσης δραστηριότητες¹⁵¹.

Με βάση τις ανωτέρω παρατηρήσεις, το Δικαστήριο διαπίστωσε εν προκειμένω την παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ εκ μέρους των εθνικών αρχών, καθώς οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε βάρος του δημοσιογράφου με σκοπό τη διαφύλαξη του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών της εισαγγελίας δεν ήταν σύμφωνες με την αρχή της αναλογικότητας. Μέσω της παρούσας απόφασης αποτυπώνεται η πρόθεση του Δικαστηρίου να διασφαλίσει την προστασία των ερευνητικών δραστηριοτήτων των δημοσιογράφων ανεξάρτητα από το επακόλουθο αυτών στάδιο της δημοσίευσης, καθώς και να περιορίσει υπό ορισμένες προϋποθέσεις το μέτρο της ευθύνης τους όσον αφορά στη συλλογή εμπιστευτικού χαρακτήρα πληροφοριών.

2.3.2 Απόφαση Stoll κατά Ελβετίας¹⁵²

Στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων ανάμεσα στο Παγκόσμιο Εβραϊκό Κογκρέσο και τις ελβετικές τράπεζες αναφορικά με το ζήτημα των αποζημιώσεων των θυμάτων του Ολοκαυτώματος για την απώλεια των τοποθετημένων σε λογαριασμούς των ελβετικών τραπεζών κεφαλαίων τους, ο Πρέσβης της Ελβετίας στις Ηνωμένες

---

¹⁵¹ ΕΔΔΑ, *Dammann* κατά Ελβετίας, όπ. π., υποσ. 146, § 57.

¹⁵² ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), 10.12.2007.

Πολιτείες συνέταξε και απέστειλε στις ελβετικές αρχές ένα απόρρητο έγγραφο σχετικά με τη στρατηγική που θα έπρεπε κατά τη γνώμη του να ακολουθήσει η ελβετική κυβέρνηση στο συγκεκριμένο θέμα. Ένα αντίγραφο του απόρρητου αυτού εγγράφου περιήλθε υπό αδιευκρίνιστες συνθήκες στην κατοχή τού προσφεύγοντος δημοσιογράφου, ο οποίος δημοσίευσε επί τη βάσει αυτού δύο άρθρα σε εβδομαδιαία εφημερίδα ασκώντας έντονη κριτική στον Πρέσβη και κατηγορώντας τον για τη χρήση αντισημιτικών εκφράσεων. Οι εθνικές αρχές καταδίκασαν το δημοσιογράφο επιβάλλοντάς του χρηματική ποινή για τη δημοσιοποίηση μυστικών επίσημων διαβουλεύσεων σύμφωνα με το άρθρο 293 του ελβετικού Ποινικού Κώδικα. Κατόπιν του γεγονότος αυτού, ο δημοσιογράφος προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ επί τη βάσει της ελευθερίας της έκφρασης του άρθρου 10 της Σύμβασης.

Εκτιμώντας μέσω του τεστ των τριών σταδίων του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ τα μέτρα που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές σε βάρος του δημοσιογράφου, το Δικαστήριο εξέτασε τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης υπό το πρίσμα τεσσάρων κριτηρίων, προκειμένου να διαπιστώσει αν οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν επί της ελευθερίας της έκφρασης ήταν σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο εξέτασε τα διακυβευόμενα εν προκειμένω συμφέροντα, τα περιοριστικά της ελευθερίας της έκφρασης μέτρα που επέβαλαν τα εθνικά δικαστήρια, τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου καθώς και τη βαρύτητα της επιβληθείσας σε αυτόν ποινής¹⁵³.

Η ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης υπόθεσης, όσον αφορά στα δύο αντικρουόμενα εν προκειμένω έννομα συμφέροντα, εντοπίζεται στο γεγονός ότι αμφότερα διέθεταν χαρακτήρα δημόσιας φύσης. Δεδομένου ότι οι διαδικασίες που κινήθηκαν σε βάρος του δημοσιογράφου δεν αφορούσαν στη δυσφήμιση του Πρέσβη ή στην προσβολή της ιδιωτικής του ζωής, η στάθμιση στην οποία το ΕΔΔΑ προέβη στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν ανάμεσα στο συμφέρον του κοινού προς ενημέρωση και στο συμφέρον των ελβετικών αρχών προς διασφάλιση της ομαλής και επιτυχούς ολοκλήρωσης των διπλωματικών διαπραγματεύσεων με την εβραϊκή πλευρά¹⁵⁴. Σύμφωνα με το σκεπτικό του Δικαστηρίου, παρά τη δυνατότητα των δημοσιευμάτων να συμβάλλουν εν προκειμένω σε μια δημόσια συζήτηση για το θέμα των

¹⁵³ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 152, § 112.

¹⁵⁴ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 152, § 115-116.

αποζημιώσεων¹⁵⁵ και παρά το γεγονός ότι ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των διπλωματικών εγγράφων δε μπορεί να προστατεύεται με κάθε κόστος σε βάρος του ρόλου του τύπου ως δημόσιου επιτηρητή¹⁵⁶, στη συγκεκριμένη περίπτωση αναγνωρίζεται το προβάδισμα στο δημόσιο συμφέρον διατήρησης της εμπιστευτικότητας της επιστολής του Πρέσβη, δεδομένου ότι ενδεχόμενη δημοσίευση της επιστολής θα μπορούσε να καταστήσει τον Πρέσβη ανεπιθύμητο στη χώρα υποδοχής του ενώ, παράλληλα, θα μπορούσε να προκαλέσει ιδιαίτερα σοβαρή βλάβη στα κρατικά συμφέροντα της Ελβετίας, υπονομεύοντας το κλίμα διακριτικότητας που απαιτείται στις διπλωματικές σχέσεις και επηρεάζοντας αρνητικά τις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις της χώρας¹⁵⁷.

Σχετικά με τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου και το βαθμό συμμόρφωσής του προς τις επιταγές της δημοσιογραφικής ηθικής, το ΕΔΔΑ εξέτασε αφενός τον τρόπο με τον οποίο απέκτησε το απόρρητο έγγραφο και αφετέρου τη μορφή και το περιεχόμενο των άρθρων που συνέταξε βάσει αυτού. Αρχικά, το Δικαστήριο τόνισε ότι η μη παράνομη συμπεριφορά του δημοσιογράφου κατά το στάδιο συλλογής των πληροφοριών μέσω της απόκτησης του εγγράφου από τρίτο πρόσωπο δεν αποτελεί απαραίτητως αποφασιστικό παράγοντα ως προς τη συμμόρφωσή του προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» τού άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι, ως δημοσιογράφος, δε θα μπορούσε να ισχυριστεί καλή τη πίστει ότι αγνοούσε το αξιόποινο της δημοσίευσης του συγκεκριμένου απόρρητου εγγράφου βάσει του άρθρου 293 του ελβετικού Ποινικού Κώδικα¹⁵⁸. Παράλληλα, το ΕΔΔΑ επεσήμανε ότι η μορφή και το περιεχόμενο των υπό εξέταση δημοσιευμάτων δεν εστίαζαν στην ανάδειξη του θέματος των αποζημιώσεων αλλά στη μείωση της προσωπικότητας του Πρέσβη. Ο συναισθηματικός τόνος των δημοσιευμάτων και οι αστήρικτοι υπαινιγμοί σε βάρος του Πρέσβη, σε συνδυασμό με την αποσπασματική και ανακριβή περιγραφή των γεγονότων, η οποία θα μπορούσε να παραπλανήσει τον αναγνώστη, αποτέλεσαν αποφασιστικά στοιχεία στην κρίση του Δικαστηρίου περί της μη τήρησης της οφειλόμενης καλής πίστης εκ μέρους του δημοσιογράφου και επί της μη συμμόρφωσής του προς τα προβλεπόμενα καθήκοντα και ευθύνες του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ¹⁵⁹.

---

¹⁵⁵ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 152, § 121-124.

¹⁵⁶ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 152, § 128.

¹⁵⁷ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 152, § 127, 130, 136.

¹⁵⁸ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 152, § 141-144.

¹⁵⁹ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 152, § 147-152.

Εκτιμώντας τα μέτρα που έλαβαν οι εθνικές αρχές σε βάρος του δημοσιογράφου, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι τα εθνικά δικαστήρια έλαβαν υπόψη το συμβατό με τις επιταγές της ΕΣΔΑ ουσιαστικό περιεχόμενο της έννοιας της εμπιστευτικότητας του εγγράφου, δίχως να επηρεάζονται κατά τη στάθμιση των διακυβευόμενων έννομων συμφερόντων από τη στενή γραμματική ερμηνεία της επίσημης έννοιας του απορρήτου, στην οποία βασίζεται το άρθρο 293 του ελβετικού Ποινικού Κώδικα¹⁶⁰. Παράλληλα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η μικρή χρηματική ποινή που επιβλήθηκε ως κύρωση στο δημοσιογράφο ήταν εν προκειμένω σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας και δε θα μπορούσε να επιδράσει αποτρεπτικά επί της ελευθερίας της έκφρασης¹⁶¹.

Ενόψει των ανωτέρω παρατηρήσεων, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι οι εθνικές αρχές δεν παραβίασαν στη συγκεκριμένη περίπτωση την ελευθερία της έκφρασης του δημοσιογράφου, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 10 της ΕΣΔΑ, μέσω των κυρώσεων που του επέβαλαν για τη δημοσιοποίηση της εμπιστευτικής επιστολής του Πρέσβη.

2.4 Η σύγκρουση της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης της δημόσιας τάξης

Στις ακόλουθες υποθέσεις τα υπό εξέταση μέτρα περιορισμού της ελευθερίας της έκφρασης και του τύπου, που έλαβαν οι εθνικές αρχές, δε σχετίζονταν με το στάδιο της δημοσίευσης, αλλά αφορούσαν αποκλειστικά στη διαδικασία συλλογής των πληροφοριών και στις αντίθετες προς το νόμο ενέργειες, στις οποίες οι δημοσιογράφοι προέβησαν στο πλαίσιο αυτό. Προκειμένου, λοιπόν, το Δικαστήριο να αξιολογήσει τους περιορισμούς που επιβλήθηκαν επί της ελευθερίας του τύπου εκ μέρους των εθνικών αρχών προς διασφάλιση της δημόσιας τάξης, αξιοποιεί τα ίδια κριτήρια με αυτά που υιοθετεί στις περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης απόρρητων ή εμπιστευτικών πληροφοριών, δεδομένου ότι και στην παρούσα ενότητα το προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι δημόσιας φύσης και το

¹⁶⁰ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 152, § 137-139.

¹⁶¹ ΕΔΔΑ, *Stoll* κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 152, § 156-157, 161.

περιθώριο εκτίμησης που το ΕΔΔΑ καταλείπει στις αρχές των κρατών-μελών προς διασφάλιση των εθνικών συμφερόντων τους είναι ευρύ. Συνεπώς, τα κριτήρια που το Δικαστήριο εξετάζει στις αποφάσεις της παρούσας ενότητας είναι η δυνατότητα του δημοσιεύματος να συμβάλλει σε μια δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, ο τρόπος απόκτησης και δημοσίευσης των πληροφοριών εκ μέρους του δημοσιογράφου, η συμβατότητα των περιοριστικών της ελευθερίας της έκφρασης μέτρων, που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές, με τις επιταγές της ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο της εκ μέρους τους στάθμισης των διακυβευόμενων έννομων συμφερόντων, καθώς και η βαρύτητα των ποινών που επιβλήθηκαν από τις εθνικές αρχές σε βάρος του δημοσιογράφου.

2.4.1 Απόφαση Pentikäinen κατά Φινλανδίας¹⁶²

Ένας Φινλανδός δημοσιογράφος κλήθηκε να καλύψει τη διεξαγωγή μιας μεγάλης διαδήλωσης εναντίον της Ευρωπαϊκής Συνόδου στο Ελσίνκι, η οποία είχε προκαλέσει το έντονο ενδιαφέρον της κοινής γνώμης. Μετά από επεισόδια που σημειώθηκαν στο πλαίσιο της διαδήλωσης, η αστυνομία αποφάσισε να διαλύσει τη συνάθροιση και κάλεσε το πλήθος να απομακρυνθεί. Ο δημοσιογράφος, ωστόσο, κατόπιν συνεννόησης με τον εργοδότη του, επέλεξε να παραμείνει στο χώρο των διαδηλώσεων προκειμένου να καλύψει τα γεγονότα μέχρι την ολοκλήρωσή τους, αγνοώντας, μάλιστα, την προσωπική προειδοποίηση που του απηύθυνε ένας αστυνομικός να αποχωρήσει, επικαλούμενος την ιδιότητά του ως εκπροσώπου του τύπου. Εν τέλει, ο δημοσιογράφος συνελήφθη μαζί με άλλους διαδηλωτές και οδηγήθηκε στο αστυνομικό τμήμα.

Σε βάρος του δημοσιογράφου απαγγέλθηκαν κατηγορίες για απείθεια έναντι των αστυνομικών αρχών. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ένοχο το δημοσιογράφο με το σκεπτικό ότι ηθελημένα αγνόησε τις εντολές των αστυνομικών να απομακρυνθεί από το χώρο των διαδηλώσεων, ωστόσο δεν του επέβαλε καμία ποινή, καθώς απέδωσε την παράνομη συμπεριφορά του στην πρόθεσή του να ενημερώσει το κοινό. Τόσο το δευτεροβάθμιο όσο και το Ανώτατο Δικαστήριο επικύρωσαν την πρωτόδικη απόφαση.

---

¹⁶² ΕΔΔΑ, *Pentikäinen κατά Φινλανδίας* (Ευρεία Σύνοψη), 20.10.2015.

Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, ο Φινλανδός δημοσιογράφος προσέφυγε ενώπιον του ΕΔΔΑ ισχυριζόμενος ότι η σύλληψη, κράτηση και καταδίκη του εκ μέρους των εθνικών αρχών παραβίαζαν το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ και το δικαίωμά του επί της ελευθερίας της έκφρασης.

Εκτιμώντας την αναλογικότητα της επέμβασης των εθνικών αρχών στην ελευθερία της έκφρασης του δημοσιογράφου, το ΕΔΔΑ αρχικά εξέτασε τα μέτρα που έλαβε η αστυνομία κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο θεώρησε τις ενέργειες των αστυνομικών αρχών νόμιμες και δικαιολογημένες, καθώς αποσκοπούσαν στην προστασία της δημόσιας τάξης και στη διατήρηση της ασφάλειας των πολιτών¹⁶³.

Αναφορικά με τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου και τη σύλληψή του από τις αστυνομικές αρχές, η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ επεσήμανε ότι ο δημοσιογράφος δεν προέβη στις ενδεδειγμένες ενέργειες κατά τη διάρκεια της διαδήλωσης προκειμένου να αποδείξει στους αστυνομικούς την ιδιότητά του, καθώς δε διέθετε στοιχεία που να τον διακρίνουν από το πλήθος και δε διατηρούσε συνεχώς σε εμφανές σημείο τη διαπίστευσή του, όπως άλλοι συνάδελφοί του¹⁶⁴. Παράλληλα, το Δικαστήριο τόνισε ότι ο δημοσιογράφος, σε αντίθεση με όλους τους άλλους συναδέλφους του, συνειδητά αγνόησε τις εντολές των αστυνομικών να απομακρυνθεί από το χώρο των διαδηλώσεων κατά τη διάρκεια των αναταραχών, έχοντας, μάλιστα, πλήρη επίγνωση των συνεπειών της πράξης του¹⁶⁵. Βάσει των ανωτέρω, καθίσταται σαφές, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, ότι η συμπεριφορά του δημοσιογράφου δεν ήταν σύμφωνη με τις επιταγές της καλής πίστης και τα προβλεπόμενα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, υπό τον όρο των οποίων τελεί η παρεχόμενη εκ της ελευθερίας της έκφρασης προστασία.

Όσον αφορά στην καταδίκη του δημοσιογράφου από τα εθνικά δικαστήρια, η Ολομέλεια του ΕΔΔΑ τόνισε ότι αυτή δε σχετιζόταν με το στάδιο της συλλογής των πληροφοριών, το οποίο αναμφισβήτητα εμπίπτει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της Σύμβασης, αλλά με την αντίθετη προς το νόμο άρνηση του δημοσιογράφου να συμμορφωθεί προς τις εντολές των αστυνομικών αρχών κατά τη διάρκεια των αναταραχών. Άλλωστε, η προστασία που εγγυάται η ελευθερία της έκφρασης στους

¹⁶³ ΕΔΔΑ, *Pentikäinen* κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 162, § 96.

¹⁶⁴ ΕΔΔΑ, *Pentikäinen* κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 162, § 98-99.

¹⁶⁵ ΕΔΔΑ, *Pentikäinen* κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνοψη), όπ. π., υποσ. 162, § 100-101.

δημοσιογράφους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν είναι απεριορίστη και δεν απαλλάσσει το δημοσιογράφο από την υποχρέωσή του να υπακούει στις διατάξεις του κοινού ποινικού δικαίου¹⁶⁶. Σύμφωνα, ωστόσο, με το σκεπτικό του Δικαστηρίου, σε ορισμένες περιπτώσεις η υποχρέωση του δημοσιογράφου να συμμορφώνεται προς τις επιταγές του νόμου είναι δυνατό να συγκρούεται με το επαγγελματικό καθήκον του προς συλλογή πληροφοριών και ενημέρωση του κοινού. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο εξέφρασε την ικανοποίησή του για το γεγονός ότι τα εθνικά δικαστήρια έλαβαν εν προκειμένω υπόψη τη σύγκρουση αυτή των καθηκόντων του δημοσιογράφου και δεν του επέβαλαν οποιαδήποτε ποινή για την παράνομη συμπεριφορά του. Κατά τον τρόπο αυτό, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι καταδίκη του δημοσιογράφου από τις εθνικές αρχές στη συγκεκριμένη περίπτωση συνιστούσε απλή διαπίστωση της παράνομης πράξης του και δε θα μπορούσε να επιδράσει αποτρεπτικά επί της ελευθερίας της έκφρασης¹⁶⁷.

Συνεκτιμώντας όλα τα ανωτέρω στοιχεία, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι τα μέτρα που έλαβαν οι εθνικές αρχές στην παρούσα υπόθεση σε βάρος του δημοσιογράφου δε συνιστούσαν παραβίαση του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή του Δικαστηρίου εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για την ελευθερία του τύπου, καθώς η εκτίμησή του αναφορικά με τη μη συμμόρφωση του δημοσιογράφου προς τις επιταγές της υπεύθυνης δημοσιογραφίας λόγω της άρνησής του να απομακρυνθεί από το χώρο των αναταραχών δεν αποδίδει τη δέουσα σημασία στην προσπάθεια του δημοσιογράφου να ανταποκριθεί στο καθήκον του προς ενημέρωση του κοινού. Παράλληλα, το Δικαστήριο δεν προβαίνει σε μια δίκαιη εξισορρόπηση ανάμεσα στην ελευθερία της έκφρασης και τη διατήρηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, καθώς δε δικαιολογεί επαρκώς τη συνδρομή επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης που να επιτάσσει τη σύλληψη, κράτηση και καταδίκη του δημοσιογράφου. Τέλος, ιδιαίτερα αρνητική εξέλιξη για την ελευθερία του τύπου συνιστά και η μη αναγνώριση εκ μέρους του Δικαστηρίου της ενδεχόμενης αποτρεπτικής επίδρασης των μέτρων που έλαβαν οι εθνικές αρχές σε βάρος του δημοσιογράφου, δεδομένου ότι το γεγονός αυτό θα μπορούσε να αποθαρρύνει τους

---

¹⁶⁶ ΕΔΔΑ, *Pentikäinen* κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 162, § 91, 108-109.

¹⁶⁷ ΕΔΔΑ, *Pentikäinen* κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνθεση), όπ. π., υποσ. 162, § 110-113.

δημοσιογράφους και να λειτουργήσει ανασταλτικά όσον αφορά στην άσκηση των καθηκόντων τους¹⁶⁸.

2.4.2 Απόφαση Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας¹⁶⁹

Στο πλαίσιο ερευνών για τον εντοπισμό παράνομης αποθήκης όπλων στην επαρχία Λέκκο, οι ιταλικές αστυνομικές αρχές αντιλήφθηκαν ένα ύποπτο όχημα σταθμευμένο στην περιοχή, το οποίο διέθετε ειδικό τεχνικό εξοπλισμό για την παρακολούθηση των ραδιοσυχνοτήτων της αστυνομίας. Οι δύο δημοσιογράφοι, που επέβαιναν στο όχημα, ισχυρίστηκαν ότι χρησιμοποιούσαν τον εξοπλισμό αυτό προκειμένου να μεταβαίνουν άμεσα στο χώρο δράσης της αστυνομίας, όταν επιθυμούσαν να συλλέξουν πληροφορίες για συγκεκριμένα περιστατικά. Κατόπιν ελέγχου που διενεργήθηκε και στο χώρο εργασίας των δημοσιογράφων, όπου εντοπίστηκαν δύο παράνομοι δέκτες των αστυνομικών ραδιοσυχνοτήτων, οι ιταλικές αρχές κατέσχεσαν όλο τον παράνομο εξοπλισμό και συνέλαβαν τους δημοσιογράφους για παραβίαση του απόρρητου της επικοινωνίας των αστυνομικών αρχών.

Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε αθώους τους δημοσιογράφους με το σκεπτικό ότι η επικοινωνία των αστυνομικών αρχών δεν ήταν απόρρητη, καθώς οι ραδιοσυχνότητες που χρησιμοποιούσαν δε διασφάλιζαν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των μεταδιδόμενων μέσω αυτών πληροφοριών¹⁷⁰. Στο δεύτερο βαθμό, ωστόσο, το Εφετείο ανέτρεψε την πρωτόδικη απόφαση και καταδίκασε τους δημοσιογράφους σε φυλάκιση με αναστολή. Σύμφωνα με τη συλλογιστική του, ο απόρρητος χαρακτήρας της επικοινωνίας των αστυνομικών αρχών, τον οποίο οι δημοσιογράφοι παραβίασαν, τεκμαίρεται από τον ειδικό τεχνικό εξοπλισμό που απαιτείται για την παρακολούθηση των συχνοτήτων της αστυνομίας, καθώς και από το γεγονός ότι η επικοινωνία των αστυνομικών οργάνων μέσω των ραδιοσυχνοτήτων ήταν κωδικοποιημένη¹⁷¹. Το Ανώτατο Ακυρωτικό επιβεβαίωσε την απόφαση του Εφετείου, με αποτέλεσμα οι δημοσιογράφοι να προσφύγουν ενώπιον του ΕΔΔΑ ισχυριζόμενοι ότι οι έρευνες των

---

¹⁶⁸ Βλ. επίσης την αντίθετη γνώμη των τεσσάρων δικαστών επί της υπόθεσης, § 9, 10, 12.

¹⁶⁹ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, 23.6.2016.

¹⁷⁰ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 13, 14.

¹⁷¹ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 16, 17.

αστυνομικών αρχών στο όχημα και το χώρο εργασίας τους, η κατάσχεση του εξοπλισμού τους και η καταδίκη τους παραβίαζαν το δικαίωμά τους επί της ελευθερίας της έκφρασης.

Μολονότι το Δικαστήριο εξέφρασε αμφιβολίες αναφορικά με το αν η συμπεριφορά των δημοσιογράφων στη συγκεκριμένη περίπτωση θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως δραστηριότητα της ερευνητικής δημοσιογραφίας, εντασσόμενη κατά τον τρόπο αυτό στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ¹⁷², εντούτοις εξέτασε τα μέτρα που οι εθνικές αρχές έλαβαν σε βάρος τους υπό το πρίσμα των περιορισμών του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ και των κριτηρίων που αξιοποίησε στην υπόθεση Stoll κατά Ελβετίας¹⁷³. Τα αντικρουόμενα εν προκειμένω έννομα συμφέροντα εντοπίζονται αφενός στη διασφάλιση της δημόσιας τάξης μέσω της ορθής λειτουργίας των αστυνομικών αρχών και, αφετέρου, στην ενημέρωση του κοινού.

Σταθμίζοντας τα διακυβευόμενα έννομα συμφέροντα, το ΕΔΔΑ στη συγκεκριμένη περίπτωση διαπίστωσε ότι η ενημέρωση του κοινού για τοπικού χαρακτήρα ειδήσεις, όπως η ανεύρεση παράνομης αποθήκης όπλων στην επαρχία Λέκκο, δεν εξυπηρετούσε ένα υπέρτερο της διατήρησης της δημόσιας τάξης δημόσιο συμφέρον¹⁷⁴. Κατά συνέπεια, ο περιορισμός της ελευθερίας του τύπου έναντι της διασφάλισης της ορθής λειτουργίας των ιταλικών αστυνομικών αρχών κρίθηκε εν προκειμένω επιβεβλημένος.

Όσον αφορά στη συμπεριφορά των δημοσιογράφων, το Δικαστήριο τόνισε ότι δε δύνανται να απαλλαγούν από την υποχρέωση υπακοής στις διατάξεις του κοινού ποινικού δικαίου, επικαλούμενοι την προστασία που τους παρέχεται από την ελευθερία της έκφρασης κατά την άσκηση των καθηκόντων τους¹⁷⁵. Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΔΔΑ επεσήμανε ότι τα μέτρα των εθνικών αρχών στην προκειμένη περίπτωση δεν αποσκοπούσαν στην αποτροπή των δημοσιογράφων από την ανάδειξη ειδήσεων προς ενημέρωση του κοινού, αλλά αφορούσαν στην αντιμετώπιση της παράνομης από μέρους τους υποκλοπής των ραδιοσυχνοτήτων της ιταλικής αστυνομίας¹⁷⁶.

---

¹⁷² ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 49.

¹⁷³ Βλ. ανωτέρω υπό την ενότητα 2.3.2.

¹⁷⁴ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 59.

¹⁷⁵ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 54, 55.

¹⁷⁶ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π, υποσ. 169, § 61.

Αξιολογώντας τη συλλογιστική των εθνικών δικαστηρίων, το ΕΔΔΑ έκρινε τις καταδικαστικές σε βάρος των δημοσιογράφων αποφάσεις τους δικαιολογημένες, δεδομένου ότι αυτές βασίστηκαν στην παράνομη εκ μέρους των δημοσιογράφων υποκλοπή της εμπιστευτικού χαρακτήρα επικοινωνίας των αστυνομικών αρχών, καθώς και στη στάθμιση ανάμεσα στην ελευθερία του τύπου και στην ανάγκη διασφάλισης της δημόσιας τάξης¹⁷⁷. Παράλληλα, αναφορικά με την κατάσχεση του εξοπλισμού των δημοσιογράφων και την επιβολή σε αυτούς ποινών φυλάκισης με αναστολή για την επανειλημμένη παραβίαση του απορρήτου της επικοινωνίας των αστυνομικών αρχών, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι τα μέτρα αυτά δε συνιστούσαν εν προκειμένω δυσανάλογη επέμβαση των εθνικών αρχών επί της ελευθερίας της έκφρασης των δημοσιογράφων¹⁷⁸.

Ενόψει όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, το Δικαστήριο τελικώς απέρριψε την προσφυγή των δημοσιογράφων διαπιστώνοντας ότι τα μέτρα των εθνικών αρχών στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν παραβίαζαν το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ. Στην απόφαση αυτή το ΕΔΔΑ εστιάζει στον τοπικό χαρακτήρα των ειδήσεων, για τις οποίες οι δημοσιογράφοι προσπαθούσαν να συλλέξουν πληροφορίες, προκειμένου να τεκμηριώσει την απουσία ενός δικαιολογημένου δημόσιου συμφέροντος, το οποίο να επιτάσσει την υπερίσχυση της ελευθερίας του τύπου έναντι της διασφάλισης της δημόσιας τάξης. Ασφαλέστερο, ωστόσο, κριτήριο όσον αφορά στη στάθμιση των δύο αυτών αντικρουόμενων εν προκειμένω δικαιωμάτων θα αποτελούσε η εξέταση της φύσης και της σημασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών, τις οποίες οι δημοσιογράφοι επεδίωκαν να συλλέξουν¹⁷⁹.

---

¹⁷⁷ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π., υποσ. 169, § 62.

¹⁷⁸ ΕΔΔΑ, *Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας*, όπ. π., υποσ. 169, § 62, 66.

¹⁷⁹ Βλ. επίσης τη συγκλίνουσα γνώμη του δικαστή Spano επί της υπόθεσης, § 8.

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

3.1 Το κριτήριο της συμβολής του δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος

Κατά τη στάθμιση της ελευθερίας του τύπου με τα ανά περίπτωση προσβαλλόμενα έννομα αγαθά, το ΕΔΔΑ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στη συνεισφορά του δημοσιεύματος σε δημόσια συζήτηση. Ειδικότερα, το Δικαστήριο φαίνεται πως αρκείται στη διαπίστωση της δυνατότητας του δημοσιεύματος να συμβάλλει σε δημόσιο διάλογο, δίχως να εξετάζει αν όντως το δημοσίευμα εκπλήρωσε αυτό το σκοπό¹⁸⁰. Παράλληλα, το ΕΔΔΑ θεωρεί πως το δημοσίευμα εξυπηρετεί το ρόλο του τύπου ως δημόσιου επιτηρητή και το συμφέρον του κοινού προς ενημέρωση, όταν συντελεί στη δημόσια συζήτηση για ένα γενικού ενδιαφέροντος ζήτημα, χωρίς να αποσκοπεί στην ικανοποίηση της περιέργειας ενός περιορισμένου αναγνωστικού κοινού¹⁸¹. Στις περιπτώσεις, μάλιστα, όπου το δημοσίευμα αφορά στην ιδιωτική ζωή ενός δημόσιου προσώπου, το ΕΔΔΑ αναγνωρίζει το προβάδισμα της ελευθερίας του τύπου έναντι της ιδιωτικότητας, εφόσον το δημοσίευμα εστιάζει στην αντιφατική σχέση ανάμεσα στο δημόσιο ρόλο του συγκεκριμένου προσώπου και τον ιδιωτικό του βίο. Άλλωστε, τα δημόσια πρόσωπα, δεδομένης της εξέχουσας θέσης που κατέχουν στο δημόσιο βίο, οφείλουν να επιδεικνύουν μεγαλύτερη ανοχή έναντι των απλών ιδιωτών αναφορικά με τον ενδελεχή έλεγχο των πράξεων και των λόγων τους από τους εκπροσώπους του τύπου, ακόμα και για ζητήματα που σχετίζονται με την ιδιωτική τους ζωή.

---

¹⁸⁰ Βλ. ανωτέρω υποσ. 125.

¹⁸¹ Βλ. ανωτέρω υποσ. 98, 141.

3.2 Η σύγκρουση του καθήκοντος ενημέρωσης του κοινού με την ανάγκη διασφάλισης της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και ο εγγενής κίνδυνος επηρεασμού των ποινικών διαδικασιών

Παρά την εκ μέρους του Δικαστηρίου αναγνώριση του δικαιώματος του τύπου να ενημερώνει το κοινό για τις ενώπιον των δικαστηρίων διαδικασίες, ανεξάρτητα, μάλιστα, από την πορεία της υπόθεσης και από το χρόνο εξέτασής της από το δικαστήριο¹⁸², εντούτοις το ΕΔΔΑ φαίνεται πως αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο χρόνο της δημοσιοποίησης των σχετικών πληροφοριών στο πλαίσιο της στάθμισης της ελευθερίας του τύπου και της ανάγκης διασφάλισης της ανεξαρτησίας των δικαστικών αρχών. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνεται από τη διαπίστωση εκ μέρους του Δικαστηρίου ότι τα δημοσιεύματα αυτού του είδους συνοδεύονται από έναν εγγενή κίνδυνο επιρροής των εν εξελίξει ποινικών διαδικασιών, με αποτέλεσμα να θέτουν υπό αμφισβήτηση το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου και την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών¹⁸³. Η προσέγγιση αυτή του ΕΔΔΑ, που υιοθετείται και στην απόφαση Giesbert και λοιποί κατά Γαλλίας¹⁸⁴, συνιστά μια ιδιαίτερα αρνητική εξέλιξη για την ελευθερία του τύπου, δεδομένου ότι δυσχεραίνει το έργο των δημοσιογράφων όσον αφορά στην ενημέρωση του κοινού για ζητήματα που σχετίζονται με τις δικαστικές διαδικασίες.

3.3 Η εξειδίκευση των «καθηκόντων και ευθυνών» των δημοσιογράφων στο πλαίσιο του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ

Κατά την εξέταση της συμμόρφωσης των δημοσιογράφων προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ, η τήρηση των οποίων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της υπαγωγής των ενεργειών τους στο προστατευτικό πεδίο της

---

¹⁸² Βλ. ανωτέρω υποσ. 133.

¹⁸³ Βλ. ανωτέρω υποσ. 142.

¹⁸⁴ ΕΔΔΑ, *Giesbert και λοιποί κατά Γαλλίας*, 1.6.2017, § 95. Στην απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κυρώσεις που επιβλήθηκαν σε βάρος δημοσιογράφων του εβδομαδιαίου περιοδικού *Le Point* για τη δημοσιοποίηση εκτενών αποσπασμάτων από έγγραφα της ανακριτικής διαδικασίας σχετικά με την πολύκροτη υπόθεση Bettencourt δεν παραβίαζαν το δικαίωμά τους επί της ελευθερίας της έκφρασης.

ελευθερίας της έκφρασης, το Δικαστήριο εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο οι δημοσιογράφοι απέκτησαν τις πληροφορίες, καθώς και στη μορφή και το περιεχόμενο του δημοσιεύματος. Στο πλαίσιο αυτό, η παράνομη συλλογή των πληροφοριών από ένα άγνωστο τρίτο πρόσωπο δε δύναται να αποστερήσει από τους δημοσιογράφους, που δημοσιοποιούν τελικώς τις πληροφορίες, την προστασία του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ¹⁸⁵. Η προσέγγιση αυτή του Δικαστηρίου, άλλωστε, είναι σύμφωνη με την κατοχύρωση του δημοσιογραφικού απορρήτου και την προστασία του από την ΕΣΔΑ στο πλαίσιο της ελευθερίας της έκφρασης¹⁸⁶. Ωστόσο, η μη παράνομη συμπεριφορά των δημοσιογράφων κατά το στάδιο συλλογής των πληροφοριών από τρίτα, άγνωστα προς αυτούς, πρόσωπα δεν αποτελεί αμάχητο τεκμήριο της συμμόρφωσής τους προς τις επιταγές της οφειλόμενης από μέρους τους καλής πίστης και προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ¹⁸⁷. Η αλήθεια των μεταδιδόμενων πληροφοριών, καθώς και ο ενδεχόμενος συναισθηματικός τόνος που αλλοιώνει το χαρακτήρα των δημοσιευμάτων, αποτελούν παράγοντες τους οποίους το ΕΔΔΑ επίσης εξετάζει προκειμένου να αποφανθεί περί της συμμόρφωσης ή μη των δημοσιογράφων προς τις επιταγές της δημοσιογραφικής ηθικής¹⁸⁸. Πάντως, η ενδεχόμενη μέριμνα που επιδεικνύουν οι δημοσιογράφοι κατά τη δημοσίευση των πληροφοριών μέσω της αλλοίωσης των χαρακτηριστικών των θιγόμενων από τη δημοσίευση προσώπων, αποσκοπώντας αφενός στην προστασία τους και, αφετέρου, στην ανάδειξη της ουσίας της είδησης, αποτελεί στοιχείο που λειτουργεί προς όφελος των εκπροσώπων του τύπου κατά την αξιολόγηση της συμπεριφοράς τους από το Δικαστήριο¹⁸⁹.

Όσον αφορά στη διενέργεια παράνομων πράξεων από τους ίδιους τους δημοσιογράφους κατά το στάδιο συλλογής των πληροφοριών, παρά το γεγονός ότι στην υπόθεση Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας διαφαίνεται η πρόθεση του ΕΔΔΑ να συμπεριλάβει στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ την εκ μέρους των δημοσιογράφων υιοθέτηση παράνομων μεθόδων κατά το στάδιο της συλλογής των πληροφοριών, εστιάζοντας περισσότερο στην ενδιάθετη στάση των δημοσιογράφων και την πρόθεσή τους να εξυπηρετήσουν το δημόσιο συμφέρον παρά στον καθαυτόν επιλήψιμο χαρακτήρα των μεθόδων που χρησιμοποιούν κατά την κτήση της

---

¹⁸⁵ Βλ. ανωτέρω υποσ. 111.

¹⁸⁶ Βλ. ανωτέρω υποσ. 67.

¹⁸⁷ Βλ. ανωτέρω υποσ. 158.

¹⁸⁸ Βλ. ανωτέρω υποσ. 140, 159.

¹⁸⁹ Βλ. ανωτέρω υποσ. 126, 134.

πληροφορίας, το Δικαστήριο δεν υιοθετεί ανάλογη προσέγγιση επί του ζητήματος αυτού σε μεταγενέστερες αποφάσεις του. Σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, η έννοια της υπεύθυνης δημοσιογραφίας δεν αναφέρεται μόνο στο περιεχόμενο των πληροφοριών που δημοσιοποιούνται, αλλά και στη νομότυπη συμπεριφορά των δημοσιογράφων¹⁹⁰. Παράλληλα, το Δικαστήριο τονίζει ότι η προστασία που εγγυάται η ελευθερία της έκφρασης στους δημοσιογράφους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους δεν είναι απεριόριστη και δεν απαλλάσσει το δημοσιογράφο από την υποχρέωση να υπακούει στις διατάξεις του κοινού ποινικού δικαίου¹⁹¹. Οι διαπιστώσεις αυτές του ΕΔΔΑ εντοπίζονται και στις επί του παραδεκτού αποφάσεις Erdtmann κατά Γερμανίας¹⁹² και Salihu και λοιποί κατά Σουηδίας¹⁹³, στις οποίες, ωστόσο, σημειώνεται επιπλέον ότι η εκ μέρους των δημοσιογράφων παραβίαση του νόμου στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων τους λαμβάνεται μεν υπόψη, αλλά δεν αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο κατά την εκτίμηση της συμμόρφωσής τους προς τα «καθήκοντα και ευθύνες» του άρθρου 10 § 2 της ΕΣΔΑ.

Από τις ανωτέρω διαπιστώσεις συνάγεται ότι η προσέγγιση που το ΕΔΔΑ υιοθετεί επί του ζητήματος της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας και του περιορισμού της ελευθερίας του τύπου προς διαφύλαξη ενός έτερου αντικρουόμενου προς αυτή έννομου αγαθού διαφοροποιείται ανάλογα με τη φύση τού έννομου αυτού αγαθού και την ένταση της προσβολής του, καθώς επίσης και από το εύρος του περιθωρίου εκτίμησης που το ΕΔΔΑ καταλείπει στις αρχές των κρατών-μελών προς επιλογή του καταλληλότερου κατά την κρίση τους τρόπου οριοθέτησης των εθνικών συμφερόντων τους και διαφύλαξης ενός εξαιρετικής σημασίας προς αυτά έννομου αγαθού.

---

¹⁹⁰ Βλ. ανωτέρω υποσ. 139.

¹⁹¹ Βλ. ανωτέρω υποσ. 166, 175.

¹⁹² ΕΔΔΑ (απόφαση επί του παραδεκτού), *Erdtmann* κατά Γερμανίας, 5.1.2016, § 20. Στην απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι η καταδίκη δημοσιογράφου για παράνομη οπλοφορία σε αεροπλάνο, στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας που διεξήγαγε με σκοπό να διαπιστώσει την ασφάλεια των γερμανικών αερογραμμών μετά την τρομοκρατική επίθεση της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ, δεν παραβίαζε το δικαίωμά του επί της ελευθερίας της έκφρασης.

¹⁹³ ΕΔΔΑ (απόφαση επί του παραδεκτού), *Salihu και λοιποί* κατά Σουηδίας, 10.5.2016, § 53. Στην απόφαση αυτή το Δικαστήριο έκρινε ότι η καταδίκη τριών Σουηδών δημοσιογράφων για παράνομη αγορά πυροβόλου όπλου, στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας που διεξήγαγαν προκειμένου να αποδείξουν την ευκολία με την οποία οποιοσδήποτε θα μπορούσε να το προμηθευτεί, δεν παραβίαζε το δικαίωμά τους επί της ελευθερίας της έκφρασης.

3.4 Η διαφοροποίηση των εξεταζόμενων από το ΕΔΔΑ κριτηρίων κατά την αξιολόγηση των επιβληθέντων από τις εθνικές αρχές περιορισμών επί της ελευθερίας του τύπου

Κατά τη στάθμιση της ελευθερίας του τύπου με το εκάστοτε αντικρουόμενο προς αυτή δικαίωμα ή έννομο αγαθό παρατηρείται ότι το ΕΔΔΑ δεν υιοθετεί σε όλες τις περιπτώσεις τα ίδια ακριβώς κριτήρια, προκειμένου να αποφανθεί περί της αναγκαιότητας και της καταλληλότητας των περιοριστικών της ελευθερίας του τύπου μέτρων που επιβλήθηκαν εκ μέρους των εθνικών αρχών. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τη δυνατότητα του δημοσιεύματος να συμβάλλει σε μια δημόσια συζήτηση για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, τον τρόπο απόκτησης και δημοσίευσης των πληροφοριών εκ μέρους του δημοσιογράφου και τη βαρύτητα των κυρώσεων που επιβλήθηκαν σε βάρος του εκ μέρους των εθνικών αρχών, κριτήρια τα οποία το Δικαστήριο λαμβάνει πάντα υπόψη του όταν καλείται να εξετάσει ζητήματα περιορισμού της ελευθερίας του τύπου, στις περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με το δικαίωμα του προσώπου επί της προστασίας της ιδιωτικής του ζωής το Δικαστήριο συνεκτιμά επίσης το εύρος της δημοσιότητας του θιγόμενου, καθώς και τις συνέπειες του δημοσιεύματος προς το πρόσωπό του. Ωστόσο, σε περιπτώσεις στάθμισης της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διαφύλαξης του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής το ΕΔΔΑ αντί για τα δύο τελευταία αυτά κριτήρια εξετάζει την επίδραση της δημοσίευσης στις δικαστικές διαδικασίες, ενώ σε περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με την ανάγκη διασφάλισης απόρρητων ή εμπιστευτικών πληροφοριών ή με την ανάγκη διαφύλαξης της δημόσιας τάξης το Δικαστήριο αξιολογεί τη συμβατότητα των περιοριστικών της ελευθερίας της έκφρασης μέτρων, που υιοθέτησαν οι εθνικές αρχές, με τις επιταγές της ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο της εκ μέρους τους στάθμισης των διακυβευόμενων έννομων συμφερόντων. Η μερική αυτή διαφοροποίηση των κριτηρίων που υιοθετεί το ΕΔΔΑ στο πλαίσιο της συλλογιστικής του κατά την εκτίμηση των επιβληθέντων επί της ελευθερίας του τύπου περιορισμών οφείλεται στα διαφορετικά χαρακτηριστικά που διαθέτει το εκάστοτε αντικρουόμενο προς αυτή έννομο αγαθό.

3.5 Ο συσχετισμός του εύρους των περιορισμών της ελευθερίας του τύπου με τη φύση και την ένταση της προσβολής του εκάστοτε αντικρουόμενου προς αυτή έννομου αγαθού

Εξετάζοντας τις αναλυθείσες στο δεύτερο μέρος αποφάσεις του ΕΔΔΑ αναφορικά με το ζήτημα της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας διαπιστώνεται ότι η συνδρομή μιας επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης που να δικαιολογεί την επιβολή περιορισμών επί της ελευθερίας του τύπου συνδέεται άμεσα με τη φύση του προσβαλλόμενου εξ αυτής έννομου αγαθού. Πιο συγκεκριμένα, σε περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με ένα ατομικής φύσης έννομο αγαθό, όπως η ιδιωτική ζωή ενός ατόμου, οι αρνητικές για το θιγόμενο πρόσωπο επιπτώσεις που προκύπτουν από τη δραστηριότητα των δημοσιογράφων, τις οποίες το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη του στο πλαίσιο της στάθμισης που διενεργεί μεταξύ των εν προκειμένω διακυβευόμενων έννομων συμφερόντων, μπορούν υπό ορισμένες συνθήκες να μετριαστούν. Κατά συνέπεια, το γεγονός αυτό δύναται να λειτουργήσει προς όφελος της ελευθερίας του τύπου. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η υπόθεση Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας, όπου η ανάδειξη ενός θέματος με μεγάλο δημόσιο ενδιαφέρον, όπως αυτό των αθέμιτων πρακτικών που υιοθετούσαν οι ασφαλιστικές εταιρείες, σε συνδυασμό με την πρόθεση των δημοσιογράφων να μην εστιάσουν προσωπικά στον ασφαλιστικό πράκτορα, του οποίου η ιδιωτική ζωή επλήγη από τις δημοσιογραφικές τους δραστηριότητες, καθώς και τη μέριμνα που αυτοί επέδειξαν για τον περιορισμό της προσβολής της ιδιωτικότητάς του μέσω της αλλοίωσης της φωνής και των χαρακτηριστικών του προσώπου του είχαν ως αποτέλεσμα το ΕΔΔΑ να αποφανθεί υπέρ της ελευθερίας του τύπου, δεδομένου ότι δε συνέτρεχε εν προκειμένω μια επιτακτική κοινωνική ανάγκη που να επέβαλε τον περιορισμό της έναντι της προστασίας της ιδιωτικότητας του ασφαλιστή¹⁹⁴.

Ωστόσο, σε περιπτώσεις σύγκρουσης της ελευθερίας του τύπου με δημόσιας φύσης έννομα αγαθά οι δυνατότητες μετριασμού των αρνητικών επιπτώσεων των δημοσιογραφικών δραστηριοτήτων και θεμελίωσης ενός υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος προς ενημέρωση είναι σαφώς πιο περιορισμένες. Πράγματι, η συνδρομή μιας επιτακτικής κοινωνικής ανάγκης που να επιβάλλει τον περιορισμό της ελευθερίας

---

¹⁹⁴ Βλ. ανωτέρω υποσ. 126.

του τύπου δύναται να θεμελιωθεί ευκολότερα σε περιπτώσεις όπου αυτή συγκρούεται με την ανάγκη διαφύλαξης της ανεξαρτησίας του θεσμού της δικαστικής εξουσίας ή με την ανάγκη διασφάλισης απόρρητων πληροφοριών ή της δημόσιας τάξης. Όσον αφορά, άλλωστε, στα ζητήματα προστασίας της δημόσιας τάξης ή απόρρητων πληροφοριών των κρατών-μελών, το Δικαστήριο καταλείπει στις εθνικές αρχές ευρύ περιθώριο εκτίμησης προς επιλογή του καταλληλότερου κατά την κρίση τους τρόπου διαφύλαξης των έννομων αυτών αγαθών και οριοθέτησης των κρατικών συμφερόντων.

Στο πλαίσιο της στάθμισης της ελευθερίας του τύπου με ένα αντικρουόμενο προς αυτή έννομο αγαθό, καθοριστικό ρόλο όσον αφορά στην αναγκαιότητα ή μη επιβολής περιορισμών επί αυτής διαδραματίζει εκτός από τη φύση του έννομου αυτού αγαθού και η ένταση της προσβολής που αυτό υφίσταται από την ελευθερία του τύπου. Κατά συνέπεια, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου η ελευθερία του τύπου συγκρούεται με το ίδιο έννομο αγαθό παρατηρείται μια διαβάθμιση όσον αφορά στο εύρος του αναγκαίου περιορισμού της προς διαφύλαξη του έτερου έννομου αγαθού ανάλογη προς την ένταση της προσβολής του από αυτή. Η διαβάθμιση αυτή εντοπίζεται κατόπιν σύγκρισης των υποθέσεων Von Hannover κατά Γερμανίας και Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας, όπου, ενώ και στις δύο περιπτώσεις η ελευθερία του τύπου συγκρούεται με το δικαίωμα του προσώπου επί της προστασίας της ιδιωτικής του ζωής και το ΕΔΔΑ εφαρμόζει τα ίδια κριτήρια στάθμισης, η ένταση της προσβολής της ιδιωτικής ζωής από την ελευθερία του τύπου είναι μεγαλύτερη στην υπόθεση Von Hannover κατά Γερμανίας, δεδομένου ότι αφορά στη δημοσίευση πλήθους φωτογραφιών της Καρολίνας του Μονακό σε σκανδαλοθηρικά περιοδικά δίχως να λαμβάνεται οποιαδήποτε μέριμνα από τους εκπροσώπους του τύπου για τον μετριασμό της προσβολής της ιδιωτικότητάς της, όπως συμβαίνει στην περίπτωση του ασφαλιστικού πράκτορα στην υπόθεση Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας. Ανάλογη διαβάθμιση παρατηρείται συγκρίνοντας τις υποθέσεις Pinto Coelho κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2) και Bédat κατά Ελβετίας, όπου, ενώ και στις δύο περιπτώσεις η ελευθερία του τύπου συγκρούεται με το δημόσιας φύσης έννομο αγαθό της διαφύλαξης της αμεροληψίας της δικαστικής αρχής, η ένταση της προσβολής του από την ελευθερία του τύπου είναι μεγαλύτερη στην υπόθεση Bédat κατά Ελβετίας, δεδομένου ότι η δημοσίευση των απόρρητων πληροφοριών σχετικά με τις δικαστικές διαδικασίες συντελείται σε χρόνο προγενέστερο της εκδίκασης της υπόθεσης εντείνοντας τον κίνδυνο επιρροής των

ποινικών διαδικασιών σε βάρος του κατηγορουμένου, σε αντίθεση με την υπόθεση Pinto Coelho κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2).

3.6 Η εκτίμηση της επιβληθείσας στο δημοσιογράφο ποινής και η ενδεχόμενη αποτρεπτική επίδρασή της επί της ελευθερίας της έκφρασης

Αξιολογώντας την αναλογικότητα των μέτρων που οι εθνικές αρχές έλαβαν σε βάρος της ελευθερίας της έκφρασης του δημοσιογράφου, το Δικαστήριο εξετάζει σε τελευταίο στάδιο τη φύση και τη σοβαρότητα των ποινών που του επιβλήθηκαν. Κατά την εκτίμησή του αυτή το Δικαστήριο αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στο κατά πόσο η επιβληθείσα ποινή θα μπορούσε να επιδράσει αποτρεπτικά επί της ελευθερίας της έκφρασης στο μέλλον όχι μόνο σε σχέση με τις δραστηριότητες του τιμωρηθέντος στη συγκεκριμένη περίπτωση δημοσιογράφου αλλά και σε ένα ευρύτερο πλαίσιο, δυσχεραίνοντας το έργο των εκπροσώπων του τύπου ως προς την ορθή ενημέρωση του κοινού. Κατά συνέπεια, σε ορισμένες περιπτώσεις το ΕΔΔΑ απορρίπτει την επιβολή ακόμη και μικρής χρηματικής ποινής από τα εθνικά δικαστήρια σε βάρος του δημοσιογράφου, με το σκεπτικό ότι η επιβολή της θα συνιστούσε ενός είδους λογοκρισία, που θα μπορούσε να αποθαρρύνει τους δημοσιογράφους κατά την επιτέλεση των καθηκόντων τους¹⁹⁵.

---

¹⁹⁵ Βλ. ανωτέρω υποσ. 151.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η σημασία που το Δικαστήριο αποδίδει στο επάγγελμα του δημοσιογράφου και στη συμβολή των μέσων ενημέρωσης στην ενίσχυση των κοινωνικών θεσμών και στην προαγωγή των αξιών της δημοκρατίας αποτυπώνεται στη συμπερίληψη της ελευθερίας του τύπου στο προστατευτικό πεδίο της ελευθερίας της έκφρασης του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Στο πλαίσιο αυτό, οι δημοσιογράφοι επωμίζονται το ρόλο του δημόσιου επιτηρητή, αναλαμβάνοντας το καθήκον ενημέρωσης του κοινού για θέματα δημόσιου ενδιαφέροντος και αναδεικνύοντας τις παρατυπίες της δημόσιας ζωής, επί της οποίας ασκούν ενδελεχή έλεγχο. Κατά συνέπεια, η ελευθερία της έκφρασης παρέχει ευρεία προστασία στους δημοσιογράφους τόσο κατά το στάδιο δημοσίευσης της πληροφορίας όσο και κατά τις προπαρασκευαστικές του σταδίου της δημοσίευσης δραστηριότητές τους.

Ωστόσο, η υιοθέτηση παράνομων μεθόδων κατά το στάδιο συλλογής και δημοσιοποίησης των πληροφοριών προς εξυπηρέτηση του καθήκοντος ενημέρωσης του κοινού δημιουργεί νέες προκλήσεις, δεδομένου ότι η ελευθερία της έκφρασης δεν είναι απόλυτη και δύναται να περιοριστεί ενόψει της προστασίας έτερων δικαιωμάτων και έννομων αγαθών. Στις περιπτώσεις αυτές, το ΕΔΔΑ προβαίνει σε στάθμιση των εκατέρωθεν αντικρουόμενων συμφερόντων συνεκτιμώντας τη συμβολή των πληροφοριών σε δημόσιο διάλογο για ένα θέμα γενικού ενδιαφέροντος, τη συμπεριφορά του δημοσιογράφου και τον τρόπο συλλογής των πληροφοριών, τις επιπτώσεις στα προσβαλλόμενα έννομα αγαθά και τη βαρύτητα της επιβληθείσας στο δημοσιογράφο ποινής εκ μέρους των εθνικών αρχών. Στο πλαίσιο αυτό, παρά το γεγονός ότι το ΕΔΔΑ δέχεται κατά πάγιο τρόπο ότι ο δημοσιογράφος δεν αποστερείται της προστασίας του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ, εφόσον δεν είχε οποιαδήποτε συμμετοχή στην εκ μέρους άγνωστου τρίτου προσώπου παράνομη συλλογή της πληροφορίας, εντούτοις η στάση που υιοθετεί όσον αφορά στο ζήτημα της παράνομης συλλογής της πληροφορίας από τον ίδιο το δημοσιογράφο ή με τη συμμετοχή του διαφοροποιείται ανάλογα με τη φύση και την ένταση της προσβολής του εκάστοτε αντικρουόμενου προς την ελευθερία του τύπου έννομου αγαθού, καθώς και ανάλογα με το εύρος του περιθωρίου εκτίμησης που το Δικαστήριο καταλείπει στις εθνικές αρχές των κρατών-μελών όσον αφορά στην από μέρους τους επιλογή του καταλληλότερου τρόπου διαφύλαξης ενός έννομου αγαθού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

Βρεττού Χ., Η αιχμηρή κριτική ως συνταγματικό δικαίωμα, Νομική Βιβλιοθήκη 2014

Δαγτόγλου Π. Δ., Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, τ. Α΄, Σάκκουλας Α.Ε.
(Αθήνα – Θεσσαλονίκη) 2012

Καράκωστας Ι., Το δίκαιο των ΜΜΕ, Νομική Βιβλιοθήκη 2012

Σισιλιάνος Λ.Α., Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη 2017

Τσεβάζ Αθ., Προσωπικά Δεδομένα και Μέσα Ενημέρωσης, Αντ. Ν. Σάκκουλας 2010

Barendt E., Freedom of Speech, Oxford University Press 2005

Αρθρογραφία – Μελέτες – Γνωμοδοτήσεις

Ακριβοπούλου Χ., Ελευθερία του τύπου κατά ιδιωτικότητα: Οι υποθέσεις Mosley και Campbell ενώπιον του ΕΔΔΑ, ΤοΣ 1/2011, 89-120

Ακριβοπούλου Χ., Η ιδιωτικότητα των πολιτικών προσώπων μεταξύ των ορίων δημοσίου-ιδιωτικού, ΔτΑ 44/2009, 1283-1309

Ακριβοπούλου Χ., Το δικαίωμα στην εικόνα ως πτυχή της προσωπικότητας του ατόμου, ΕφημΔΔ 5/2009, 633-640

Αλιβιζάτος Ν., Ιδιωτικότητα και δημοσιοποίηση. Επίκαιρες παρατηρήσεις για τα όρια των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων, ΔιΜΕΕ 1/2005, 14-23

Βογιατζής Π.Γ., Η ελευθερία του τύπου και η προστασία της τιμής και της υπόληψης: η ελληνική έννομη τάξη αντιμέτωπη με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ΝοΒ 2/2009, 293-314

- Βούλγαρη Κ.**, Το δικαίωμα της δημοσιογραφικής έρευνας. Σκιαγράφηση του περιεχομένου του και οριοθέτησή του σε σχέση με το δικαίωμα της προσωπικότητας, ΔιΜΕΕ 3/2007, 359-368
- Βρεττού Χ.**, Οριοθέτηση της δημοσιογραφικής έρευνας με το κριτήριο της καλής πίστης. Σχόλιο με αφορμή την υπόθεση Haldimann and others κατά Ελβετίας, ΔτΑ 73/2017, 661-676
- Βρεττού Χ.**, Προσωπικά δεδομένα και ΜΜΕ: πεδίο σύγκρουσης προστατευόμενων έννομων αγαθών, ΔιΜΕΕ 4/2007, 588-594
- Δετσαρίδης Χ.**, Δημοσιογραφία, πληροφόρηση και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα – Δικαιώματα σε σύγκρουση ή σε σχέση αλληλοσυμπλήρωσης;, ΘΠΔΔ 10-11/2008, 1101-1112
- Καραβίας Μ.**, Άρθρο 8 - Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, εις: Σισιλιάνος Λ.Α. (επιμ.), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, 369-434
- Καράκωστας Ι. / Βρεττού Χ.**, Ελευθερία του Τύπου (ΜΜΕ) και προστασία Προσωπικών Δεδομένων, ΝοΒ 59/2011, 3-14
- Καράκωστας Ι.**, Όροι και προϋποθέσεις δημοσίευσης προσωπικών δεδομένων που αφορούν πρόσωπο της επικαιρότητας (γνωμ.), ΔιΜΕΕ 1/2005, 24-33
- Κυπρούλη Κ.**, Ελευθερία του Τύπου. Ποινικές υποθέσεις με δημόσιο ενδιαφέρον και ιδιωτικότητα, ΔιΜΕΕ 2/2016, 241-243
- Μιχαηλίδης-Νουάρος Γ.**, Το απαραβίαστο του ιδιωτικού βίου και η ελευθερία του τύπου, ΤοΣ 1983, 369-391
- Πατεράκης Σ.**, Ζητήματα ηθικής βλάβης από αδικήματα τελούμενα δια των μέσων μαζικής επικοινωνίας, ΕλλΔ/νη 1/2007, 1-15
- Σταυρινάκη Τ.**, Άρθρο 10 – Ελευθερία έκφρασης, εις: Σισιλιάνος Λ.Α (επιμ.), Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, 473-517
- Τζέμος Β.**, Η ραδιοφωνική μετάδοση απόρρητης τηλεφωνικής επικοινωνίας δημοσίων προσώπων στη νομολογία του ΕΔΔΑ, ΔιΜΕΕ 2/2007, 209-214

- Τσεβάς Αθ.**, Αρχή της νομιμότητας της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και παράνομη δημοσιογραφική έρευνα, ΔιΜΕΕ 4/2013, 468-473
- Τσεβάς Αθ.**, Η προβληματική της παράνομης δημοσιογραφικής έρευνας υπό το φως της απόφασης του ΕΔΔΑ στην υπόθεση Haldimann et. al. κατά Ελβετίας, ΔιΜΕΕ 4/2015, 550-558
- Τσεβάς Αθ.**, Η προστασία του ιδιωτικού βίου των δημοσίων προσώπων έναντι των μέσων ενημέρωσης κατά την ΕΣΔΑ. Σχόλιο στην απόφαση του ΕΔΔΑ της 24.6.2004 (Von Hannover κατά Γερμανίας), ΔιΜΕΕ 3/2005, 347-356
- De Hert P. / Gutwirth S.**, Η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στη νομολογία του Στρασβούργου και του Λουξεμβούργου: συνταγματοποίηση σε δράση, ΕφημΔΔ 1/2010, 57-71
- Erdem B.**, The Elements of Freedom of Expression in the Light of the European Convention on Human Rights, European Journal of Interdisciplinary Studies 4/2018, 181-187
- Gerards J.**, Margin of Appreciation and Incrementalism in the Case Law of the European Court of Human Rights, Human Rights Law Review 18/2018, 495-515
- McGoldrick D.**, A Defence of the Margin of Appreciation and an Argument for its Application by the Human Rights Committee, International and Comparative Law Quarterly 65/2016, 21-60
- Voorhoof, D. / Cannie, H.**, Freedom of Expression and Information in a Democratic Society. The Added but Fragile Value of the European Convention on Human Rights, International Communication Gazette 72/2010, 407-423
- Voorhoof D.**, Investigative journalism, access to information, protection of sources and whistleblowers, εις: Kusari F. & Lamm A. (επιμ.), Promoting dialogue between the European Court of Human Rights and the media freedom community. Freedom of expression and the role and case law of the European Court of Human Rights: developments and challenges, European Centre for Press and Media Freedom 2017, 33-60

Voorhoof D., The European Convention on Human Rights: The Right to Freedom of Expression and Information Restricted by Duties and Responsibilities in a Democratic Society, Human Rights 7/2015, 1-40

Voorhoof D., The Grand Chamber strikes again: *Bédat v. Switzerland*. Criminal conviction of journalist for having published documents covered by investigative secrecy in a criminal case is no violation of Article 10 ECHR, εις: Buysse A. (επιμ.), ECHR Blog 2016 (Διαθέσιμο σε: <http://echrblog.blogspot.com/2016/04/guest-post-grand-chamber-judgment-bedat.html>)

Δικαστικές αποφάσεις

▪ **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)**

Association Ekin κατά Γαλλίας, 39288/98, 17.7.2001

Axel Springer AG κατά Γερμανίας (Ευρεία Σύνθεση), 39954/08, 7.2.2012

Barthold κατά Γερμανίας, 8734/79, 25.3.1985

Bédat κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), 56925/08, 29.3.2016

Bergens Tidende και λοιποί κατά Νορβηγίας, 26132/95, 2.5.2000

Bladet Tromsø και Stensaas κατά Νορβηγίας, 21980/93, 20.5.1999

Brambilla και λοιποί κατά Ιταλίας, 22567/09, 23.6.2016

Castells κατά Ισπανίας, 11798/85, 23.4.1992

Centro Europa 7 S.r.l. και Di Stefano κατά Ιταλίας (Ευρεία Σύνθεση), 38433/09, 7.6.2012

Cumpănă και Mazăre κατά Ρουμανίας (Ευρεία Σύνθεση), 33348/96, 17.12.2004

Dalban κατά Ρουμανίας, 28114/95, 28.9.1999

Dammann κατά Ελβετίας, 77551/01, 25.4.2006

De Haes και Gijssels κατά Βελγίου, 19983/92, 24.2.1997

Duruis και λοιποί κατά Γαλλίας, 1914/02, 7.6.2007

Ediciones Tiempo SA κατά Ισπανίας, 13010/87, 12.7.1989

Erdtmann κατά Γερμανίας (απόφαση επί του παραδεκτού), 56328/10, 5.1.2016

Ernst και λοιποί κατά Βελγίου, 33400/96, 15.7.2003

Financial Times Ltd και λοιποί κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 821/03, 15.12.2009

Flux και Samson κατά Μολδαβίας, 28700/03, 23.10.2007

Fressoz και Roire κατά Γαλλίας (Ευρεία Σύνθεση), 29183/95, 21.1.1999

Fuentes Bobo κατά Ισπανίας, 39293/98, 29.2.2000

Gaskin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 10454/83, 7.7.1989

Giesbert και λοιποί κατά Γαλλίας, 68974/11, 2395/12 και 76324/13, 1.6.2017

Goodwin κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 17488/90, 27.3.1996

Gsell κατά Ελβετίας, 12675/05, 8.10.2009

Guerra και λοιποί κατά Ιταλίας, 14967/89, 9.2.1998

Guja κατά Μολδαβίας (Ευρεία Σύνθεση), 14277/04, 12.2.2008

Gündüz κατά Τουρκίας, 35071/97, 4.12.2003

Guseva κατά Βουλγαρίας, 6987/07, 17.2.2015

Haldimann και λοιποί κατά Ελβετίας, 21830/09, 24.2.2015

Handyside κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 5493/72, 7.12.1976

Jersild κατά Δανίας, 15890/89, 23.9.1994

Kenedi κατά Ουγγαρίας, 31475/05, 26.5.2009

Krone Verlag GmbH & Co. KG κατά Αυστρίας (Αρ. 3), 39069/97, 11.12.2003

Leander κατά Σουηδίας, 9248/81, 26.3.1987

Lingens κατά Αυστρίας, 9815/82, 8.7.1986

Lombardo και λοιποί κατά Μάλτας, 7333/06, 24.4.2007

Magyar Helsinki Bizottság κατά Ουγγαρίας, 18030/11, 8.11.2016

Monnat κατά Ελβετίας, 73604/01, 21.9.2006

Mouvement raëlien Suisse κατά Ελβετίας, 16354/06, 13.7.2012

Müller και λοιποί κατά Ελβετίας, 10737/84, 24.5.1988

Nordisk Film & TV A/S κατά Δανίας (απόφαση επί του παραδεκτού), 40485/02, 8.12.2005

Norwood κατά Ηνωμένου Βασιλείου (απόφαση επί του παραδεκτού), 23131/03, 16.11.2004

Observer και Guardian κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 13585/88, 26.11.1991

Otto-Preminger-Institut κατά Αυστρίας, 13470/87, 20.9.1994

Özgür Gündem κατά Τουρκίας, 23144/93, 16.3.2000

Pedersen και Baadsgaard κατά Δανίας (Ευρεία Σύνθεση), 49017/99, 17.12.2004

Pentikäinen κατά Φινλανδίας (Ευρεία Σύνθεση), 11882/10, 20.10.2015

Perinçek κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνθεση), 27510/08, 15.10.2015

Pinto Coelho κατά Πορτογαλίας (Αρ. 2), 48718/11, 22.3.2016

Radio France και λοιποί κατά Γαλλίας, 53984/00, 30.3.2004

Radio Twist A.S. κατά Σλοβακίας, 62202/00, 19.12.2006

Rotaru κατά Ρουμανίας, 28341/95, 4.5.2000

Salihu και λοιποί κατά Σουηδίας (απόφαση επί του παραδεκτού), 33628/15, 10.5.2016

Sanoma Uitgevers B.V. κατά Ολλανδίας (Ευρεία Σύνθεση), 38224/03, 14.9.2010

Selmani και λοιποί κατά Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, 67259/14, 9.2.2017

Sorguç κατά Τουρκίας, 17089/03, 23.7.2009

Stoll κατά Ελβετίας (Ευρεία Σύνοψη), 69698/01, 10.12.2007

Sunday Times κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Αρ. 2), 13166/87, 26.11.1991

Sunday Times κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 6538/74, 26.4.1979

Társaság a Szabadságjogokért κατά Ουγγαρίας, 37374/05, 14.4.2009

Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. και λοιποί κατά Ολλανδίας, 39315/06, 22.11.2012

Thorgeir Thorgeirson κατά Ισλανδίας, 13778/88, 25.6.1992

Tillack κατά Βελγίου, 20477/05, 27.11.2007

Times Newspapers Ltd (Αρ. 1 και 2) κατά Ηνωμένου Βασιλείου, 3002/03 και 23676/03, 10.6.2009

Timpul Info-Magazin και Anghel κατά Μολδαβίας, 42864/05, 27.11.2007

Vereinigung Bildender Künstler κατά Αυστρίας, 68354/01, 25.1.2007

Vogt κατά Γερμανίας, 17851/91, 26.9.1995

Von Hannover κατά Γερμανίας, 59320/00, 24.6.2004

Σημείωση: Όλες οι ανωτέρω αποφάσεις είναι διαθέσιμες στη βάση αποφάσεων του ΕΛΔΑ (HUDOC), <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%20>

- **Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας**

BVerfGE 66, 116 – Bild/Wallraff (Der Aufmacher)